

**UCHWAŁA NR XX/217/26
RADY GMINY W PAWŁOWIE**

z dnia 27 marca 2026 r.

w sprawie uchwalenia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów na lata 2026-2032.”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2025 poz. 1153) oraz ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2025 poz. 1214 z późn. zm.) Rada Gminy w Pawłowie uchwała co następuje:

§ 1. 1. Uchwala się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Pawłów na lata 2026-2032” o treści stanowiącej załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Pawłów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Marek Sieniek

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY PAWŁÓW na lata 2026-2032

Kielce – Pawłów grudzień 2025

SPIS TREŚCI

OBSZAR I CZAS REALIZACJI	3
1. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY PAWŁÓW	4
1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Pawłów	4
1.2. Sytuacja demograficzna Gminy Pawłów	7
1.3. Diagnoza problemów społecznych w Gminie Pawłów	11
2. WYNIKI BADAŃ SPOŁECZNYCH	44
2.1. Opis metodologii	44
2.2. Wyniki badań ankietowych mieszkańców	49
2.3. Wyniki wywiadów pogłębionych	66
3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	69
3.1. Misja Gminy Pawłów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	69
3.2. Hierarchia celów i uzasadnienie wyboru celów strategicznych	69
4. ZIDENTYFIKOWANE ZADANIA SŁUŻĄCE ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY PAWŁÓW	78
4.1. Lista zidentyfikowanych zadań i projektów	78
5. WDRAŻANIA STRATEGII	84
5.1. Dokumentacja procesu wdrażania	85
5.2. Podmioty zarządzające realizacją <i>Strategii</i>	86
6. SPOSOBY MONITOROWANIA, AKTUALIZACJI, FINANSOWANIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ STRATEGII	89
6.1. System monitorowania	89
6.2. Sposoby ewaluacji i aktualizacji	89
6.3. Finansowanie realizacji Strategii	90
6.4. Wspieranie rozwiązań na poziomie lokalnych społeczności i współpracy pomiędzy z organizacjami pozarządowymi	93

OBSZAR I CZAS REALIZACJI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów na lata 2026-2035 została opracowana dla obszaru Gminy Pawłów, w Powiecie Starachowickim, w ramach podregionu NUTS 3 - Podregion Kielecki, który stanowi część regionu NUTS 2 – Świętokrzyskiego, w jednym z siedmiu makroregionów NUTS 1 – Makroregion Centralny, w Rzeczypospolitej Polskiej – zgodnie z regulacjami czwartej rewizji NUTS 2016 określonymi w Rozporządzeniu Komisji UE 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. zmieniającym załączniki do rozporządzenia WE nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016).

Czas realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów na lata 2026-2035* obejmuje okres od 01 stycznia 2026 do 31 grudnia 2032.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów na lata 2026-2032 została opracowana i sfinansowana ze środków projektu **Koordinacja polityki społecznej w województwie świętokrzyskim** realizowanego w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027*, Działanie 04.13 – *Wysokiej jakości system włączenia społecznego*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, we współpracy Gminy Pawłów i doradców Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Kielcach.

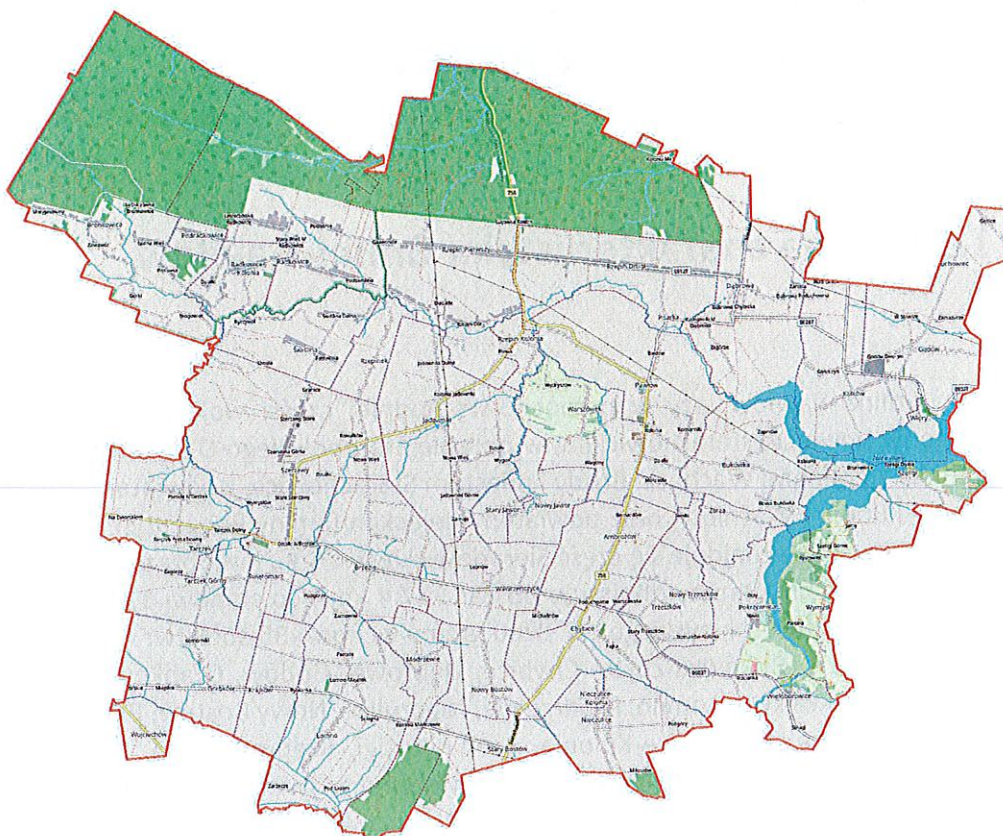
1. DIAGNOZA POTRZEB I SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY PAWŁÓW

1.1 Ogólna charakterystyka Gminy Pawłów

Gmina Pawłów leży w północno-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie starachowickim, w obrębie Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, graniczy z gminami Wąchock, Brody i miastem Starachowice, z powiatem ostrowieckim (gminy Kunów i Waśniów) oraz powiatem kieleckim (gminy Bodzentyn i Nowa Słupia). Na terenie Gminy znajduje się część Sieradowickiego Parku Krajobrazowego.

Powierzchnia gminy obejmuje obszar 137,4 km², co stanowi 1,18% powierzchni województwa świętokrzyskiego. W skład gminy wchodzi 35 sołectw: Ambroźów, Bronkowice, Brzezie, Bukówka-Zbrza, Chybyce, Dąbrowa, Godów, Grabków, Jadowniki, Jawór, Kałków, Krajków, Łomno, Modrzewie, Nieczulice, Nowy Bostów, Pawłów, Pokrzywnica, Radkowice, Radkowice-Kolonia, Rzepin Drugi, Rzepin-Kolonia, Rzepin Pierwszy, Rzepinek, Stary Bostów, Szeligi, Szerzawy, Świętomarz, Świślina, Tarczek, Tarczek Górny, Trzeszków, Warszówek, Wawrzeńczyce, Wieloborowice.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg Kondrackiego obszar Gminy Pawłów należy do megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji Wyżyna Polskich, podprowincji Wyżyna Małopolska, makroregionu Wyżyna Kielecka oraz na pograniczu mezoregionów Góry Świętokrzyskie i Wyżyna Sandomierska.

Wyżyna Sandomierska, nazywana również Wyżyną Opatowską – wschodnia część Wyżyny Kieleckiej. Rozciąga się pomiędzy Górami Świętokrzyskimi na zachodzie i południowym zachodzie, Przedgórzem Iłżeckim na północy a doliną Wisły na wschodzie. Fundament jej stanowią skały budujące Góry Świętokrzyskie, we wschodniej części osady pochodzenia morskiego (miocen) przykryły tenże fundament. Cały obszar jest pokryty utworami lessowymi, powierzchnia jego jest zrównana. Płynące tu rzeki, Koprzywianka, Opatówka, Kamionka i Świślina, rozcinają go. Wyżyna Sandomierska ma powierzchnię około 1 140 km². Znajdują się tu dwa rezerваты obejmujące lasy mieszane i jeden chroniący roślinność sucholubną.

Wysokość wynosi od 180 m n.p.m. w okolicach Sandomierza do 300 m n.p.m. u podnóża Gór Świętokrzyskich.

Góry Świętokrzyskie – zrębowy, niski łańcuch górski, w południowo-wschodniej Polsce, w centralnej części Wyżyny Kieleckiej. Najwyższym szczytem jest Agata (614 m.n.p.m) wschodni wierzchołek Łysicy w paśmie Łysogór. Nazwa gór pochodzi od relikwii Krzyża Świętego przechowywanych w klasztorze na Łysej Górze.

Góry Świętokrzyskie, obok Sudetów, są jednym z najstarszych łańcuchów górskich w Europie. Kilkakrotnie ulegały wypiętrzaniu, niszczeniu i zalewaniu przez morza. Zostały wypiętrzone 500 mln lat temu w kambrze, później w czasie kaledońskich ruchów górotwórczych na granicy syluru i dewonu. Następnie odmłodziły je orogeneza hercyńska (dolny karbon) i ponownie orogeneza alpejska.

Charakterystyczne dla krajobrazu najwyższych partii Gór Świętokrzyskich są strome stoki, głęboko wcięte doliny, skałki ostańcowe i gołoborza. Góry Świętokrzyskie porośnięte są lasami jodłowymi (Puszcza Jodłowa) i bukowymi. Na ich terenie utworzono Świętokrzyski Park Narodowy.

Powierzchnia

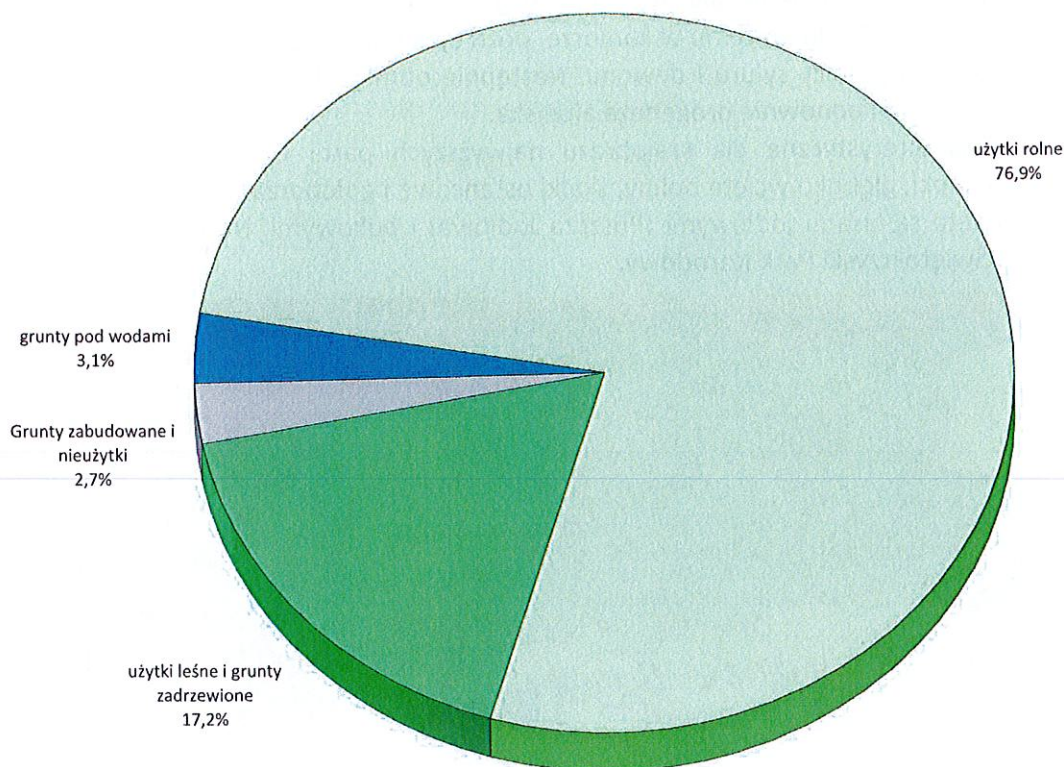
Ze względu na posiadane warunki naturalne i stan uprzemysłowienia regionu, Gmina Pawłów ma charakter rolniczy oraz turystyczny. Decydują o tym w głównej mierze stan uprzemysłowienia oraz posiadane warunki naturalne, zależne od poszczególnych części Gminy. Strukturę użytkowania gruntów w Gminie Pawłów prezentuje tablica 1.1 oraz wykres 1.1.

Tabela 1.1
Powierzchnia Gminy Pawłów według kierunków wykorzystania

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni
Powierzchnia ogólna	13 740	100,00 %
Powierzchnia użytków rolnych	10 567	76,91 %
w tym łąki i pastwiska	1 331	9,69 %
Pozostałe grunty i nieużytki	373	3,37%
Lasy i grunty zadrzewione	2 370	17,25 %
Grunty pod wodami	430	2,47%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Baza Danych Lokalnych, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

Wykres 1.1. Powierzchnia Gminy Pawłów według kierunków wykorzystania

Źródło: opracowanie własne na podstawie Baza Danych Lokalnych, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne, które zajmują łącznie 10 567 hektarów (76,9%). Blisko 1/5 powierzchni Gminy zajmują lasy – 2 370 ha. Pozostałe grunty (w tym grunty zabudowane i zurbanizowane oraz nieużytki), stanowiące 2,7% powierzchni, zajmują 373 ha, a grunty pod wodami (głównie Zalew Wióry) 3,1% powierzchni – 430 ha.

1.2 Sytuacja demograficzna Gminy Pawłów

Liczba ludności Gminy Pawłów wynosiła w dniu 31 grudnia 2024 roku 14 769 osób. W tej liczbie było 7 328 kobiet i 7 441 mężczyzn (odpowiednio 49,62% i 50,38% populacji). Współczynnik feminizacji – tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn – był niski i wyniósł 98,89. Oznacza to pozostawanie w niebezpiecznym poziomie - poniżej wartości w przedziale 100-105 wskaźnika, poniżej którego relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn może niekorzystnie wpływać na biologiczną reprodukcję populacji i jest charakterystyczna dla populacji rozwijających się – jak populacji Indii.

Sytuację demograficzną Gminy Pawłów w latach 2020-2024 przedstawia tabela 1.2 i wykres 1.2.

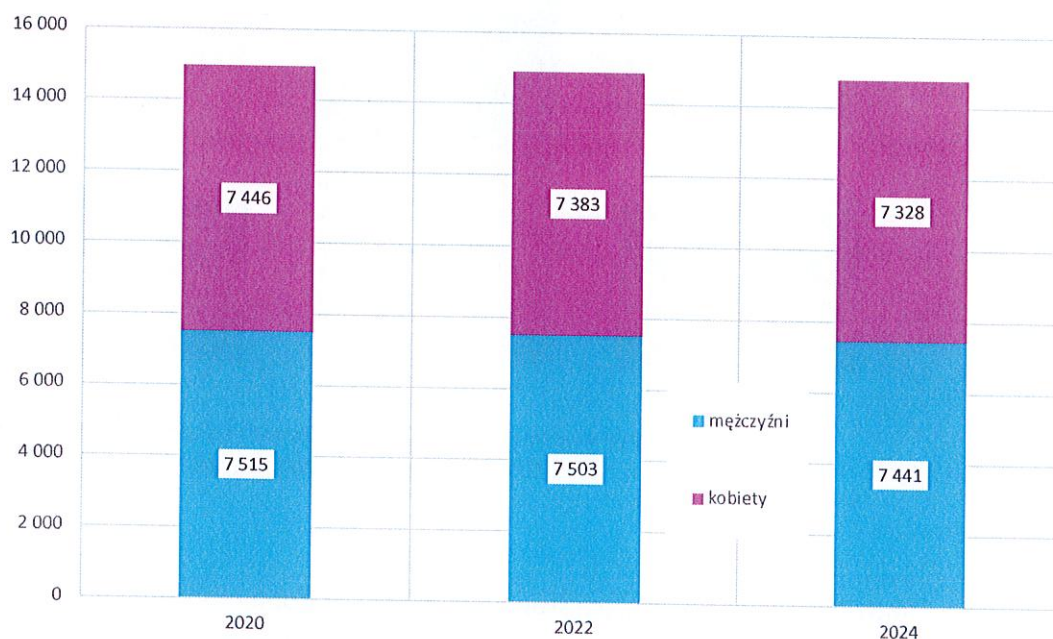
Tabela 1.2

Liczba ludności Gminy Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
2020	14 961	7 515	7 446	99,08
2022	14 886	7 503	7 383	98,40
2024	14 769	7 441	7 328	98,89

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

Wykres 1.2 Liczba ludności Gminy Pawłów w latach 2020-2024

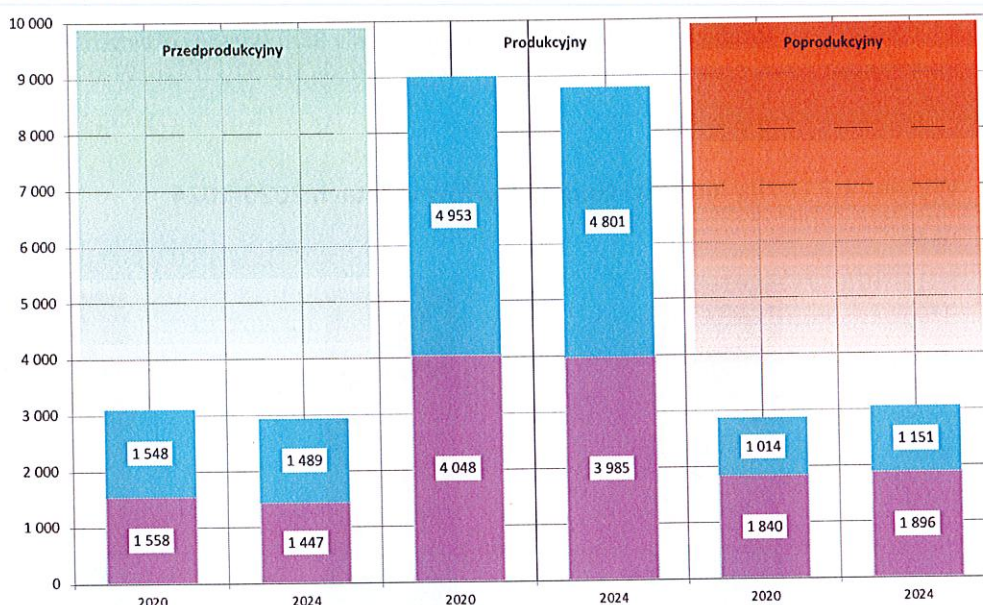
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

Do roku 1999 liczebność ludności Gminy stale rosła. Od tego momentu, w relacji do lat poprzednich, liczba mieszkańców Gminy Pawłów zaczęła nieznacznie spadać. Podobne tendencje obserwuje się w większości gmin w Polsce, ponieważ liczebność populacji Polski stopniowo spada. W badanym okresie współczynnik feminizacji oscylował na zbliżonym poziomie – około 99 kobiet na 100 mężczyzn.

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w Gminie utrzymuje się wprawdzie od kilku lat na prawie niezmiennym, nieznacznie obniżającym się poziomie – od 60,2% do 59,5%, jednak relacja w pozostałych grupach wiekowych zmienia się bardzo niekorzystnie. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpił spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 100 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Pawłów wynosił w badanym okresie 68,1 osób. Był niższy od przeciętnego w Powiecie Starachowickim - odpowiednio 77,2 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 1.3 prezentuje strukturę ludności Gminy Pawłów według grup wiekowych – produkcyjnych i nieprodukcyjnych.

Wykres 1.3 Struktura ludności Gminy wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Gminie Pawłów na koniec roku 2020 wskaźnik ten wyniósł 22,3%, obecnie – na koniec roku 2024 – odnotowano istotny wzrost do poziomu 23,9%. Oznacza to wzrost o 1,6 pkt procentowego i przekroczenie optymalnego poziomu wskaźnika i stan ostrzegawczy. W najbliższych latach pojawią się trudności zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej oraz wyludnianie Gminy.

Wskaźnik gęstości zaludnienia w Gminie Pawłów zdecydowanie spadł w ciągu analizowanego okresu i wyniósł w 2024 roku 107,5 osób/km² – co oznacza spadek o blisko 1,4 osób/km². Gęstość zaludnienia była 1/3 niższa od przeciętnego dla Powiatu Starachowickiego.

Dane dotyczące przyrostu naturalnego w Gminie Pawłów prezentuje tabela 1.3.

Tabela 1.3

Przyrost naturalny w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny (na 1000 ludności)	Przyrost naturalny (w osobach)
2020	-4,41	-66
2022	-3,83	-57
2024	-3,78	-56

Źródło: opracowanie własne na podstawie Baza Danych Lokalnych, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przyrost naturalny w Gminie Pawłów ma wysoki poziom ujemny i niższy od przeciętnego dla Powiatu Starachowickiego i Województwa Świętokrzyskiego. W liczbach bezwzględnych wartości przyrostu naturalnego oznaczają, iż w ciągu każdego roku **ubywało** w Gminie Pawłów przeciętnie około 60 mieszkańców – najwięcej w roku 2020 (66 osób).

1.3. Diagnoza potrzeb i sytuacji społecznej Gminy Pawłów

Pomoc osobom i rodzinie przyznaje się – zgodnie z ustawą o pomocy społecznej – ze względu na następujące powody:

- ✓ ubóstwa,
- ✓ sieroctwa,
- ✓ bezdomności,
- ✓ bezrobocia,
- ✓ niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- ✓ przemocy w rodzinie,
- ✓ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- ✓ potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- ✓ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- ✓ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- ✓ trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- ✓ alkoholizmu lub narkomanii,
- ✓ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- ✓ klęski żywiołowej lub ekologicznej.

1.3.1. Problemy społeczne rodzin

Członkowie rodziny tworzą układ, na który można spojrzeć jak na system. Wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych elementów, czyli członków rodziny powoduje funkcjonowanie systemu. W rodzinie zdrowej relacje pomiędzy małżonkami są równoległe oraz dwukierunkowe, oparte na wspólnych ustaleniach dotyczących podziału obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Zaburzone funkcjonowanie jednego z jej członków uderza w cały jej system rodzinny, wtedy można mówić o dysfunkcyjności takiej rodziny. Sama dysfunkcja oznacza zaburzenie komunikacyjne bądź strukturalne rodziny, np. centralną postacią jest rodzic będący sprawcą przemocy itd. Może to

też być zaburzenie własnych granic, granic pomiędzy poszczególnymi osobami w rodzinie, np. nieuszanowanie czyjejs intymności, uczuć i poglądów.

Tabela 1.4 oraz wykresy 1.4 i 1.5 przedstawia sytuację rodzin z problemami społecznymi w obszarze bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Pawłów.

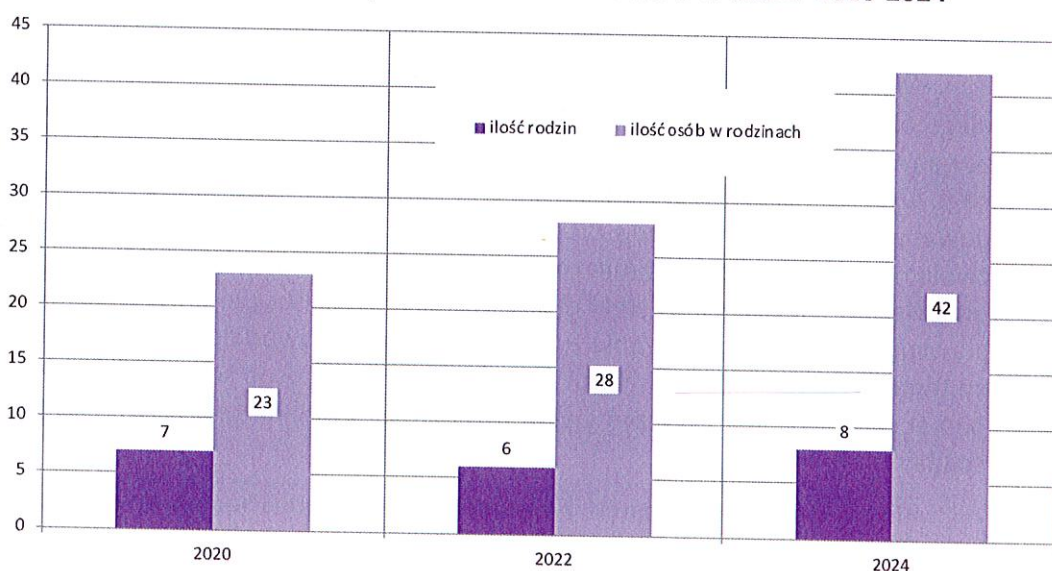
Tabela 1.4

Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Potrzeba ochrony macierzyństwa – liczba rodzin	7	6	8
– liczba osób w rodzinach	23	28	42
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – liczba rodzin	11	14	12
– liczba osób w rodzinach	29	38	36

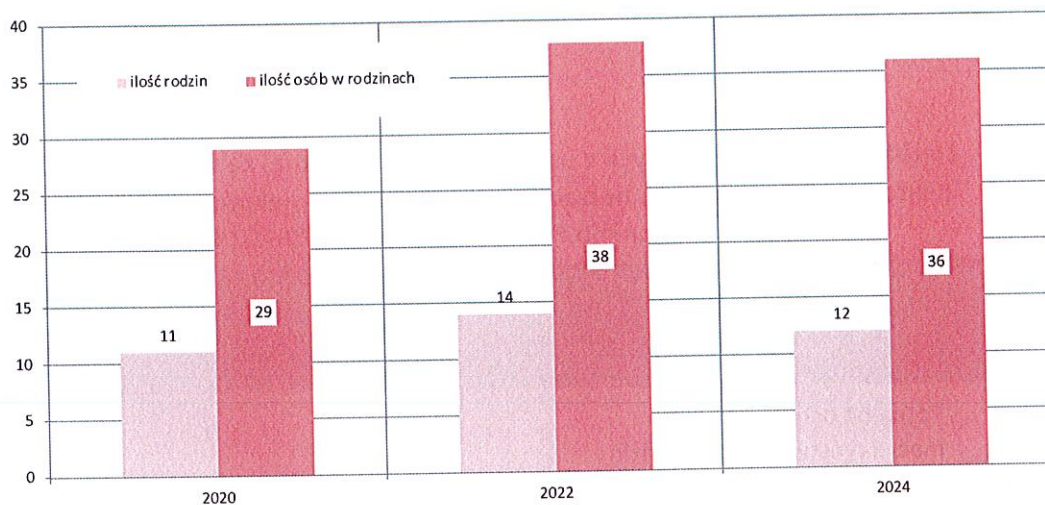
Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Wykres 1.4 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Wykres 1.5 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem dysfunkcji rodzin w Gminie Pawłów w analizowanym okresie utrzymywał się na zbliżonym poziomie w obserwowanych obszarach. Wzrosła liczebność rodzin w odniesieniu do rodzin wymagających wsparcia ze względu na konieczność ochrony macierzyństwa, zaś osób z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego była niższa choć również się zwiększała. Warto podkreślić stabilność i systematyczność pracy GOPS co ma szczególne znaczenie, gdyż analizowany okres obejmował ograniczenia dystansu społecznego związane z pandemią COVID-19.

Mówiąc o zjawiskach dysfunkcji w rodzinach i ich dynamice na przestrzeni ostatniego okresu programowania trudno nie docenić wpływu programów socjalnych realizowanych przez rząd centralny. Wzrost dochodów rodzin – niezależnie od jego negatywnego wpływu na rynek pracy i wypychania kobiet z zasobów pracowniczych – spowodował podniesienie standardu życia, zwiększenie pewności egzystencjonalnej oraz pozwolił na lepsze funkcjonowanie rodziny i relacji wewnątrz niej. Można byłoby szeroko omawiać preferencje i priorytety dysponowania tak uzyskanym budżetem – które pozostawiają nadal wiele do życzenia – co może stanowić powód do modernizacji rozwiązań systemowych. Niemniej w liczbach bezwzględnych ilość osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z przyczyn związanych z dysfunkcjami rodziny w Gminie Pawłów spada.

Co się tyczy skali wsparcia związanego z koniecznością ochrony macierzyństwa i bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – przeciętnie w Gminie Pawłów z pomocy w tym zakresie korzystała odpowiednio niespełna i nieco powyżej 1 osoby na 1 000 mieszkańców Gminy.

Realizując zadania określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej od 1 stycznia 2013 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej został zatrudniony asystent rodziny. Aktualnie Ośrodek zatrudnia **1 asystenta**, zgodnie z ustawą, jeden asystent może pracować maksymalnie z 15 rodzinami. Rodzinie może zostać przydzielony asystent rodziny, poprzez zobowiązanie jej do współpracy przez sąd bądź za jej zgodą. W ramach pracy z rodzinami asystenci realizowali następujące działania:

- 1) opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i po konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- 2) diagnoza rodziny i określenie najistotniejszych potrzeb rodziny w porozumieniu z rodziną,
- 3) podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin,
- 4) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych i psychologicznych,
- 5) pomoc w budowaniu prawidłowych więzi i komunikacji między członkami rodziny,
- 6) pomoc rodzinie w gospodarowaniu posiadanym budżetem,
- 7) motywowanie do udziału w zajęciach w ramach projektu *Usługi społeczne dla rodziny* - wsparcie rodzin biologicznych niewydolnych wychowawczo poprzez prowadzenie warsztatów psychologiczno- pedagogicznych oraz indywidualne konsultacje psychoedukacyjne, mające na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych,
- 8) sporządzanie okresowej oceny sytuacji rodziny raz na pół roku,
- 9) wspieranie rodziny w działaniach nakierowanych na poprawę sytuacji życiowej,
- 10) wspieranie rodziców w wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- 11) wspieranie w załatwianiu spraw urzędowych przez rodzinę,
- 12) prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną,
- 13) monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- 14) sporządzanie na wniosek Sądu, opinii o rodzinie i jej członkach,
- 15) informowanie o możliwości skorzystanie z poradnictwa psychologicznego, prawnego, medycznego,
- 16) współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny,
- 17) współpraca z zespołem interdyscyplinarnym,
- 18) udział w grupach roboczych.

We wszystkich rodzinach – objętych wsparciem asystenta – występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze, w szczególności powodowane takimi przyczynami jak nieumiejętność panowania nad emocjami, brak wyuczonych pozytywnych wzorców wychowawczych, dystans uczuciowy w stosunku do dzieci, bezrobocie, uzależnienia, konflikty, przemoc domowa, ubóstwo, nadopiekuńczość, niepełność rodziny oraz inne wieloaspektowe problemy społeczne.

Tabela 1.5 oraz wykres 1.6 przedstawia sytuację rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Pawłów w latach 2020-2024.

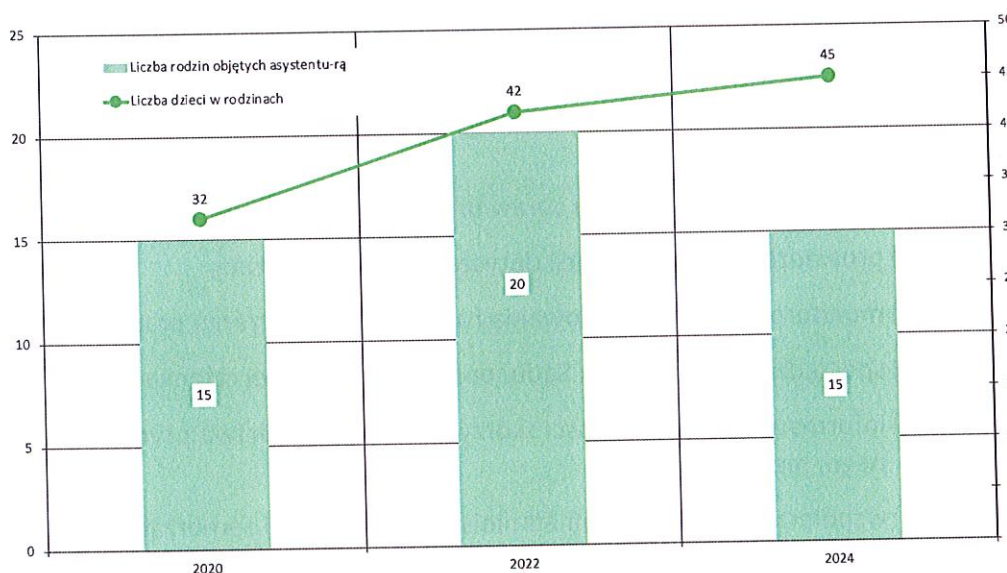
Tabela 1.5

**Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Liczba rodzin objętych asystenturą	15	20	15
Liczba dzieci w rodzinach	32	42	45

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Wykres 1.6 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

1.3.2. Ubóstwo i bezdomność

Ubóstwo

Poprzez ubóstwo - określa się stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” należy rozumieć takie potrzeby jak: wyżywienie, ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, zaspokojenie sfer intelektualnych. Pojęcie ubóstwa powstałego na drodze indywidualnej sytuacji życiowej obejmuje takie aspekty jak: wielodzietność, uzależnienia, niepełnosprawność, samotność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych i rozbitych, niski status wykształcenia prowadzący do bezrobocia, przewlekłe choroby, inne przeżycia np. jak śmierć osoby najbliższej, utrudniająca aktywne i prawidłowe funkcjonowanie. Należy zaznaczyć, iż problemy te występują bardzo często zespołowo. Ubóstwo jest to stan, w którym rodzina lub jednostka żyje poniżej kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Ubóstwo w konsekwencji prowadzi do zjawiska wykluczenia społecznego.

Negatywne skutki ubóstwa dają się odczuć w większości rodzin niepełnych. Pomimo utrzymywania się w wielu przypadkach z dochodów z pracy, samotne matki lub samotni ojcowie nie są w stanie zapewnić dzieciom odpowiedniej sytuacji materialnej. Oprócz tego narastają w tych rodzinach problemy wychowawcze związane z brakiem czasu i odpowiednich wzorców do naśladowania.

Ubóstwo i życie na poziomie minimum egzystencji powoduje, że wydatki na żywność i opłaty mieszkaniowe pochłaniają cały budżet. Konsekwencją jest minimalizacja potrzeb żywieniowych oraz zakup produktów spożywczych bardzo niskiej jakości. Prowadzi to do rozwijania się różnego rodzaju schorzeń, a te w dalszym etapie powodują wzrost kosztów utrzymania, związanych z leczeniem bądź rehabilitacją. Mogą one również prowadzić do powstawania niepełnosprawności, która w znacznym stopniu ogranicza podejmowanie aktywności zawodowej, a może podwyższać poziom wydatków na leczenie.

Głównym sposobem ograniczenia ubóstwa jest: zmniejszenie bezrobocia przez tworzenie nowych miejsc pracy, aktywizacja zawodowa osób ubogich, zmiana postaw u osób ubogich korzystających z pomocy społecznej poprzez kształtowanie odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do istniejącej rzeczywistości. Przedstawione przez Ośrodek Pomocy Społecznej dane, wskazują na występowanie w Gminie Pawłów problemu ubóstwa. Liczbę rodzin korzystających z pomocy Ośrodka przedstawia tabela 1.6 i wykres 1.7.

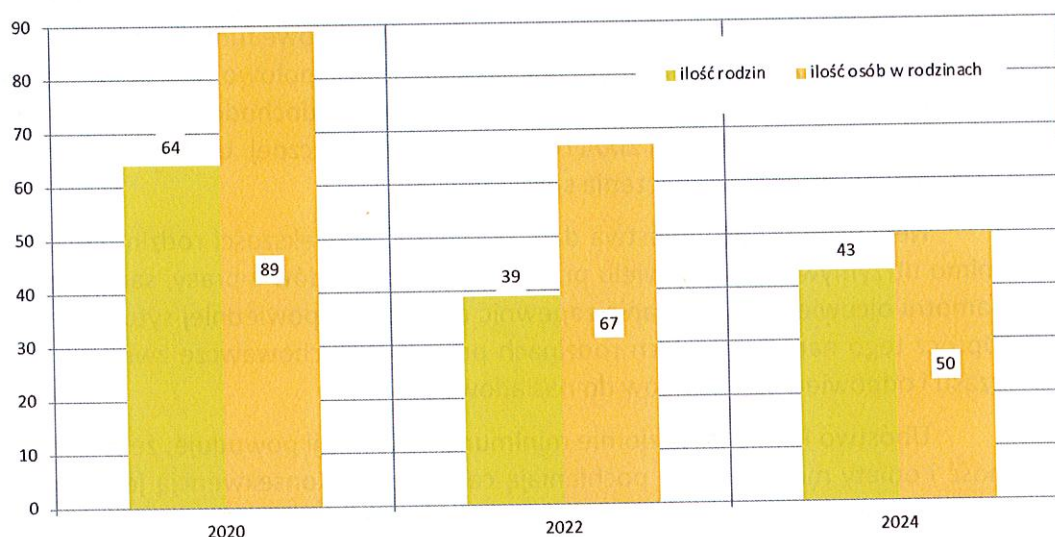
Tabela 1.6

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Ubóstwo – liczba rodzin	64	39	43
– liczba osób w rodzinach	89	67	50

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Wykres 1.7 Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej
z tytułu ubóstwa w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Warto zauważyć systematyczny spadek liczby osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa – co miało szczególnie znaczenie w okresie pandemii COVID-19. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba tych osób spadła o blisko 1/4. W Gminie Pawłów z pomocy związanej z ubóstwem korzystało przeciętnie ponad 4 osoby na 1 000 mieszkańców.

Wydaje się, iż najbardziej prawdopodobnymi przyczynami zmniejszania się ilości osób figurujących w statystykach pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa są zmiany ekonomiczne i społeczne zachodzące w społeczeństwie polskim, co przekłada się na sytuację w Gminie Pawłów. Wśród tych zmian zasadnicze znaczenie mogą mieć:

- ✓ rozwój gospodarczy, podnoszenie się zamożności społeczeństwa i zwiększanie ilości miejsc pracy w Powiecie,

- ✓ działania zmniejszające bezrobocie, pełna dostępność europejskiego rynku pracy oraz realizacja powszechnie dostępnych programów socjalnych i zatrudnienia socjalnego,
- ✓ realizacja projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego i funduszy krajowych ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowy Urząd Pracy w Starachowicach oraz inne podmioty sektora społecznego.

Bezdomność

Bezdomność, problem społeczny, charakteryzujący się brakiem miejsca stałego zamieszkania osoby nim dotkniętej. Wiąże się ona z uwarunkowanym psychologicznie kryzysowym stanem egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, dotkniętej trwałym wykluczeniem społecznym i zawodowym. Jako stan ewidentnej i trwałej deprivacji potrzeb mieszkaniowych, w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Natura bezdomności wyklucza zamkniętą i jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn, ponieważ doprowadza do niej cały zespół nakładających się na siebie sił sprawczych, zespół postaw, zachowań determinowanych predyspozycjami osobowościowymi, którym sprzyjają sytuacje społeczne i sposób funkcjonowania służb socjalnych. Ustawa o pomocy społecznej jako osobę bezdomną definiuje osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Brak domu uniemożliwia normalny rozwój człowieka, wpływa negatywnie na stan zdrowia psychicznego i fizycznego, uniemożliwia rozwijanie aspiracji kulturowych, regenerację sił i wypoczynek. Deprivacji zatem podlegają nie tylko szeroko rozumiane potrzeby mieszkaniowe, ale właściwie wszystkie poziomy potrzeb, począwszy od najbardziej podstawowych potrzeb fizjologicznych, skończywszy zaś na potrzebie samorealizacji. Stan ten jest uwarunkowany wieloczynnikowo, między innymi poprzez zmniejszoną zdolność do samodzielnego życia i radzenia sobie, poddania się wymaganiom społeczeństwa, niewielką odpornością na sytuacje trudne, czy marginalizację społeczną.

Najczęstsze przyczyny bezdomności wynikają przede wszystkim z:

- ✓ sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym wzroście liczby osób, które nie chcą podjąć pracy lub nie potrafią utrzymać zatrudnienia, albo są osobami bezdomnymi z wyboru,
- ✓ z sytuacji prawnej, polegającej na możliwości wyeksmitowania lokatora "donikąd" za zaległości w opłatach czynszowych,

- ✓ z przyczyn związanych z patologiami, w tym z powodu alkoholizmu, przestępczości, odrzucenia lub braku opieki ze strony najbliższych, rozwodu lub trwałego rozpadu więzi formalnych lub nieformalnych, prostytucji, przemocy w rodzinie,
- ✓ z przyczyn natury socjopsychologicznej, w tym świadomego wyboru innego sposobu życia, odrzucenia obowiązującego systemu wartości,
- ✓ przyczyn osobowościowych, w tym poczucia niższości, osamotnienia, wstydu, przekonania o złej naturze świata i ludzi, posiadania upośledzeń zdrowotnych.

Dynamikę zjawiska bezdomności w Gminie Pawłów przedstawia tabela 1.7 i wykres 1.8.

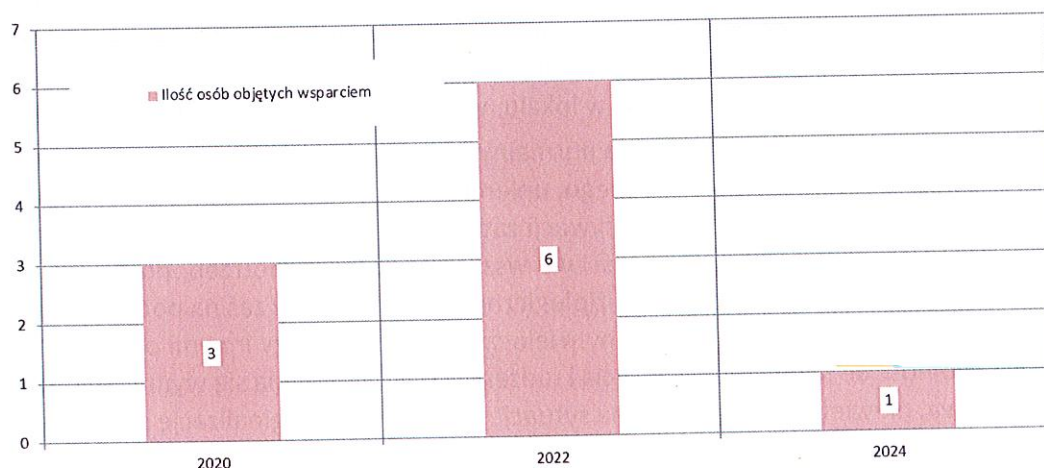
Tabela 1.7

**Liczba osób objętych wsparciem z tytułu bezdomności
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Bezdomność – liczba rodzin	3	6	1
– liczba osób w rodzinach	3	6	1

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

**Wykres 1.8 Liczba osób objętych wsparciem z tytułu bezdomności
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Warto zauważyć, iż poziom występowania zjawiska uległ istotnemu zmniejszeniu na przestrzeni ostatnich 5 lat – z uwzględnieniem okresowego zwiększenia w okresie pandemii COVID-19. Zarówno poziom ogólny zjawiska spadł z 3 do 1 osoby bezdomnej. Średnio w Gminie Pawłów z pomocy w tym zakresie korzystało 0,1 osoby na 1 000 mieszkańców.

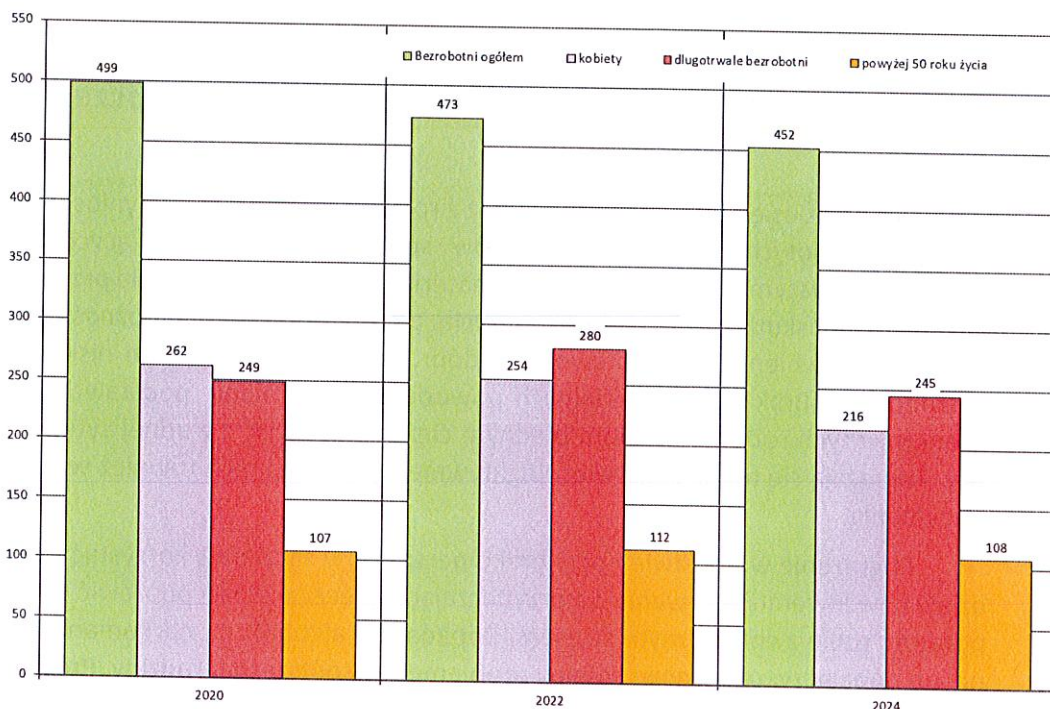
1.3.3. Problemy społeczne w obszarze bezrobocia

Zjawisko bezrobocia jest poważnym problemem społecznym. Wpływa ujemnie na postawy i zachowania osób bezpośrednio dotkniętych bezrobociem, a także członków ich rodzin. Za bezrobotną uznaje się osobę, która spełnia kryteria określone w art. 2 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2025 r. poz. 214).

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach można wnioskować o spadku liczby bezrobocia ogółem w powiecie oraz w Gminie Pawłów do końca 2019 roku a następnie wystąpiły okresowe wahania, ze względu na sytuację epidemiologiczną. W kolejnych latach nastąpił powrót do tendencji spadkowej. Na dzień 31 grudnia 2024 roku na zarejestrowanych 452 osób bezrobotnych, w tym aż 245, czyli ponad połowa, osób długotrwale bezrobotnych. Odsetek kobiet w populacji bezrobotnych wyniósł 47,8%. Odsetek bezrobotnych kobiet w wieku produkcyjnym wyniósł 5,4%, a mężczyzn odpowiednio 4,9%.

Dynamikę zjawiska bezrobocia na rynku pracy Gminy Pawłów w latach 2020-2024 prezentują tabela 1.8 i wykres 1.9.

Wykres 1.9 Dynamika bezrobocia w Gminie Pawłów latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

Tabela 1.8

Dynamika bezrobocia w Gminie Pawłów latach 2020-2024 (stan na 31 grudnia)

Rok	Bezrobotni ogółem	w tym		
		kobiety	długotrwale bezrobotni	bezrobotni powyżej 50 roku życia
2020	499	262	249	107
2022	473	254	280	112
2024	452	216	245	108

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

W badanym okresie obserwowano systematyczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Pawłów – łącznie na przestrzeni analizowanego okresu o blisko 10%. Warto podkreślić, iż dane z roku 2020 odzwierciedlają oddziaływanie pandemii COVID-19 na sytuację na rynku pracy – długotrwałe okresy lock-down, ograniczenia funkcjonowania przedsiębiorstw, przerwanie łańcuchów dostaw i kooperacyjnych zaowocowały zatrzymaniem spadku bezrobocia w Gminie Pawłów który występował w poprzednich latach, przyrostem osób długotrwale bezrobotnych oraz spadkiem o 6 punktów procentowych udziału kobiet w strukturze bezrobocia.

1.3.4. Problemy społeczne w obszarze pieczy zastępczej

Drugie dziesięciolecie XXI wieku wraz z rozwojem cywilizacji przyniosło nowe oraz pogłębienie dotychczasowych problemów społecznych rodzin żyjących w Gminie Pawłów. Pierwszym jest trudna sytuacja materialna, której pogorszenie przyniosła także pandemia i jej skutki, brak funduszy do życia, a co za tym idzie niemożność utrzymania rodziny, zapewnienia jej podstawowych dóbr. Spowodowane jest to niskimi płacami, bezrobociem. Brak dóbr materialnych powoduje niespełnienie podstawowych funkcji ekonomicznych rodziny. Ludziom biednym ciężko jest wyjść z trudnej sytuacji finansowej. Pograżają się oni w ubóstwie. Negatywnie wpływa na nich również wzrost kosztów utrzymania.

Pograżenie w ubóstwie i przy braku perspektyw zaczynają korzystać z używek, by dzięki chwilowemu oderwaniu od przytłaczającej rzeczywistości poprawić swój nastrój i poradzić sobie z chronicznym stresem. Popadają w alkoholizm, narkomanię, uzależnienie od dopalaczy, co stanowi kolejny problemem współczesnej rodziny. Prowadzi on do kłótni, sporów oraz pogarsza rodzinną atmosferę. Uzależniony szkodzi przede wszystkim swoim najbliższym zarówno poprzez przemoc, zaniedbywanie obowiązków, jak też poprzez współuzależnienie. Niejednokrotnie uzależnienie to przyczynia się do rozpadu rodziny.

Agresja w rodzinie niewątpliwie pojawia się bardzo często, w niektórych rodzinach występuje na porządku dziennym. Przemoc domowa może mieć różne formy – począwszy od najczęściej występujących wyśmiewania, ignorowania, poniżania czy szarpania i popychania, poprzez wyzywanie i krzyczenie, szantażowanie emocjonalne, przemoc materialną, zakazywanie kontaktów z rodziną, aż po bicie czy wyrzucanie z domu. Poniżany człowiek traci chęć i ochotę do życia, spada jego samoocena. Wpływa to negatywnie na funkcję rodziny jaką jest funkcja socjalizacyjna.

Współcześnie dochodzi do wielu rozwodów – już blisko połowa małżeństw jest nimi zagrożona. Jest to bardzo poważnym problemem w funkcjonowaniu rodziny. Dzieje się tak z wielu przyczyn, które prowadzą do rozwodu między innymi są nimi zdrada, rozpad więzi rodzinnych czy częste kłótnie i spory. W konsekwencji wymienionych zjawisk, ale także wielu ich hybryd i innych indywidualnych przyczyn, dochodzi do konieczności pozbawiania obojga rodziców lub osoby samotnie wychowującej dziecko opieki nad nim i przekazania go do pieczy zastępczej.

W dniu 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza zapewnia:

1. Realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka;
2. Przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych,
3. Zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnorekreacyjnych.

Piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- a) rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna),
- b) rodzinny dom dziecka.

Natomiast piecza zastępcza w formie instytucjonalnej sprawowana jest w następujących formach:

- a) placówki opiekuńczo-wychowawczej,
- b) regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,
- c) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Zarówno jedną, jak i drugą formę rodzinnej pieczy zastępczej mogą sprawować małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka. Rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie. Kolejną formą rodziny zastępczej jest rodzina zastępcza niezawodowa. Rodziny te tworzą przeszkoleni kandydaci lub osoby będące rodziną dziecka z dalszego pokrewieństwa.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Pieczę zastępczą organizuje powiat. W przypadku dzieci do 10 roku życia, w pierwszej kolejności podejmowane są starania, aby dziecko umieścić w rodzinie zastępczej, a dopiero wówczas, gdy nie ma kandydatów na rodziców zastępczych dla danego dziecka, umieszczane jest ono w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Na terenie Gminy Pawłów w 2024 roku rodzinnymi formami pieczy zastępczej objętych było 27 dzieci, umieszczonych w 11 rodzinach zastępczych i pogotowiu rodzinnym. Rodzinom udzielono świadczeń związanych z przyjęciem dziecka do rodziny zastępczej. Od 2012 roku zgodnie z art. 191, ust. 9 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki na opiekę i wychowanie dziecka. Gminy partycypują w kosztach utrzymania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Dynamikę ilości rodzin zastępczych oraz dynamikę liczby dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych w Gminie Pawłów w latach 2020-2024 prezentuje tabela 1.9 i 1.10 oraz wykres 1.10 i 1.11.

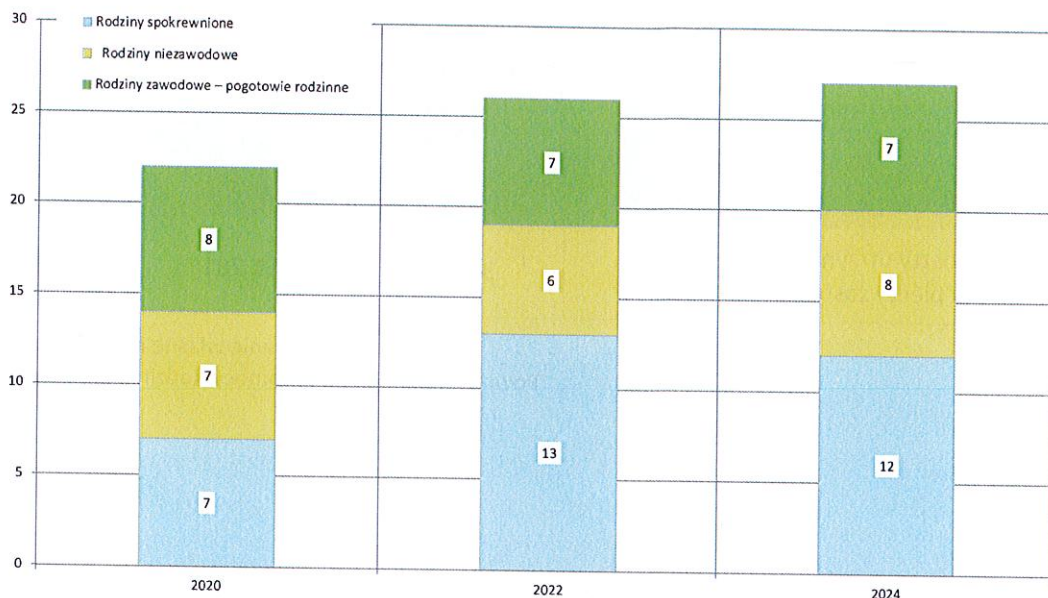
Tabela 1.9

**Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach
pochodzących z Gminy Pawłów w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	2020	2022	2024
Rodziny spokrewnione	4	7	6
	ilość dzieci	7	13
Rodziny niezawodowe	5	3	4
	ilość dzieci	7	6
Rodziny zawodowe – pogotowie rodzinne	1	1	1
	ilość dzieci	8	7

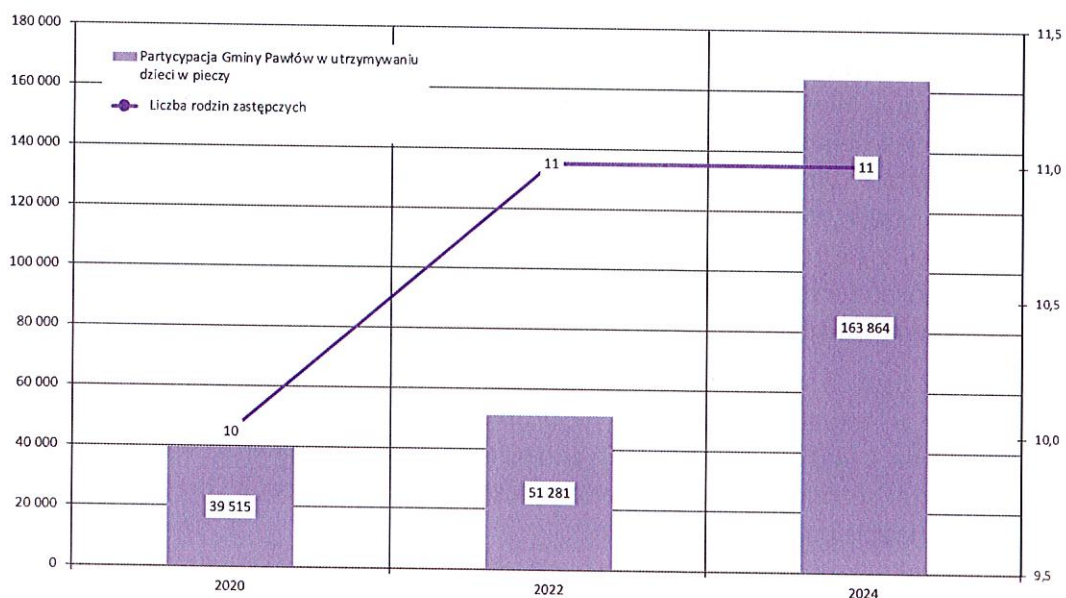
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach

1.10 Liczba dzieci pochodzących z Gminy Pawłów umieszczonych w rodzinach zastępczych w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach

1.11 Liczba rodzin zastępczych i kwota partycypacji Gminy Pawłów w kosztach utrzymania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach

Tabela 1.10

**Partycypacji Gminy Pawłów w kosztach
utrzymania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Koszty utrzymania dzieci w pieczy zastępczej	39 515	51 281	163 864

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach

1.3.5. Problemy społeczne związane z uzależnieniami, przemocą domową oraz przestępczością

Uzależnienie od alkoholu

Istotnym problemem mającym wpływ na występowanie licznych zaburzeń funkcjonowania mieszkańców Gminy Pawłów jest alkoholizm. Powoduje on poważną dezorganizację i demoralizację życia rodzinnego, wynikiem czego jest coraz większa ilość rodzin dysfunkcyjnych, nie spełniających swych podstawowych funkcji wychowawczych i opiekuńczych. W rodzinach dotkniętych alkoholizmem, któregośkolwiek z jej członków, obserwuje się również pogarszającą się sytuację materialną. W konsekwencji osoby z tego gospodarstwa domowego stają się klientami pomocy społecznej, ponieważ konieczne jest udzielanie im wsparcia finansowego.

Z danych statystycznych ośrodka pomocy społecznej Gminy Pawłów, iż na terenie Gminy ze wsparcia ze względu na problem uzależnienia od alkoholu skorzystało 2,5 osoby na 1 000 mieszkańców. To oznacza poziom tego zjawiska w Gminie Pawłów ma charakter sezonowy – odnotowano zdecydowany wzrost osób korzystających ze wsparcia w okresie pandemii covid-19.

Tabela 1.11 oraz wykres 1.12 przedstawia liczbę osób korzystających ze wsparcia ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Pawłów w latach 2020-2024.

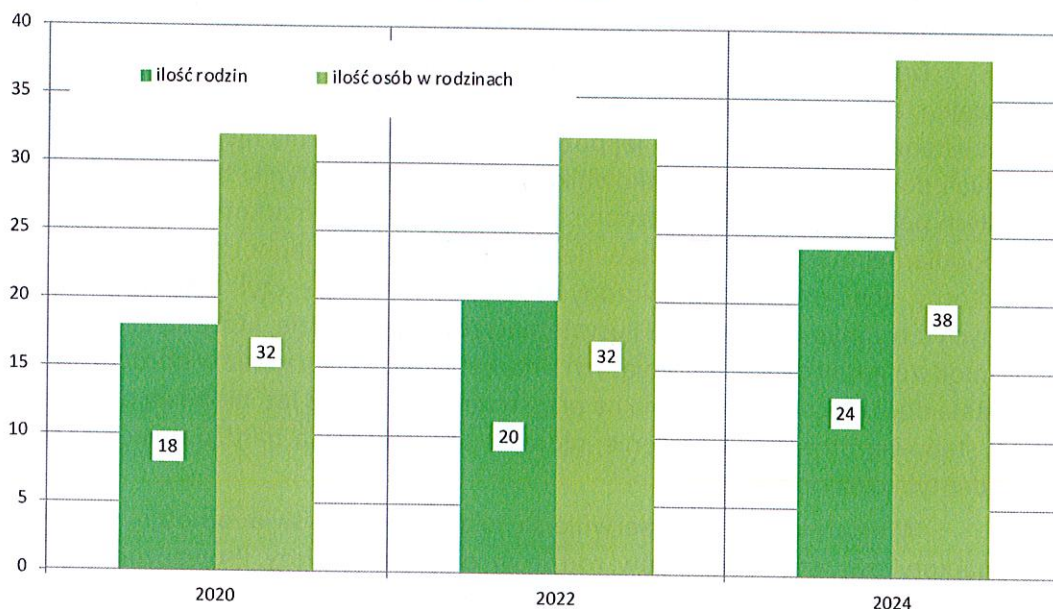
Tabela 1.11

Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od alkoholu
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Alkoholizm – liczba rodzin	18	20	24
– liczba osób w rodzinach	32	32	38

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Wykres 1.12 Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pawłowie wynika, iż na terenie Gminy w latach 2020-2024 liczba osób uzależnionych od alkoholu, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej stopniowo rosła. Mogła mieć na to wpływ pandemia COVID-19 – uwarunkowany zasadami dystansu społecznego – która stanowiła istotny impuls do korzystania z alkoholu.

Przeciętnie na terenie Gminy Pawłów ze wsparcia ze względu na problem alkoholowy korzystało średnio blisko 2,5 osoby na 1 000 mieszkańców. Problem alkoholizmu w Gminie Pawłów można uznać za trwale istniejący w społeczeństwie problem społeczny. W obliczu ograniczenia innych problemów społecznych rozwiązanie występowania problemu alkoholizmu w Gminie.

Uzależnienie od narkotyków

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania substancji psychoaktywnych są reprezentatywne badania w populacji generalnej, które potwierdzają, że używanie narkotyków jest o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych. Według danych z badań odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku jest 16 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem.

W całej populacji używanie narkotyków w Polsce określa się na poziomie 5,4%, jednak w grupie wiekowej 15-34 lata – czyli grupie młodych dorosłych – rozpowszechnienie używania narkotyków w 2019 roku było blisko dwukrotnie wyższe niż w całej populacji. Według ostatniego badania Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Kantar Polska z 2018 roku w populacji generalnej marihuana była najczęściej używanym narkotykiem z odsetkiem 12,1%. W całej populacji ponad dwukrotnie wyższy odsetek odnotowano wśród mężczyzn niż wśród kobiet.

Drugą substancją psychoaktywną używaną w Polsce jest amfetamina. Jest ona o wiele rzadziej używana – do zażywania przyznaje się 1,4% badanych. Kokaina – trzecia substancja psychoaktywna – jej poziom rozpowszechnienia nie jest wysoki, wśród młodych dorosłych odsetek użytkowników wyniósł 0,5%. Wyniki badań wśród osób dorosłych pokazują, że poziom rozpowszechnienia używania narkotyków, w tym najbardziej popularnej marihuany w Polsce nie jest wysoki. Warto jednocześnie zwrócić uwagę na istotny, choć ostatnio ograniczony problem dopalaczy – czyli substancji psychoaktywnych o trudnym do ustalenia i usystematyzowania składzie, które są używane przez najmłodsze grupy osób korzystających z narkotyków. Ich sprzedaż w obrocie oficjalnym została dość mocno ograniczona na przestrzeni ostatnich 8 lat, niemniej nadal funkcjonują i stanowią poważne zagrożenie, głównie ze względu na bardzo niebezpieczne, ciężko identyfikowalne składniki.

W ostatnich latach obserwuje się znaczny wzrost świadomości i wiedzy na temat narkotyków wśród pedagogów, rodziców, dzieci i młodzieży. Prowadzona jest także edukacja rodziców w zakresie uzależnień oraz współpraca z nauczycielami, kuratorami i asystentami rodzin, którzy zgłaszali się w celu uzyskania wiedzy w zakresie uzależnienia oraz poprawy komunikacji w relacji dziecko – dorosły.

Historycznie po narkotyki sięgała młodzież wywodząca się z rodzin zagrożonych patologią. Obecnie ten problem dotyczy środowisk, w których nie obserwuje się uzależnienia od alkoholu, przemocy itp. Poważnym problemem tych rodzin jest jednak chroniczny brak wolnego czasu dla dzieci, zapracowanie rodziców, ich częsta nieobecność w domu, a co za tym idzie brak więzi emocjonalnych z dzieckiem i brak umiejętności wspólnego spędzania czasu oraz pokonywania występujących problemów. Ludzie posiadający pracę w obawie przed jej utratą angażują się w nią często kosztem własnej rodziny, a najczęściej małych dzieci.

Tabela 1.12 oraz wykres 1.13 przedstawiają liczbę osób korzystających ze wsparcia ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Pawłów w latach 2020-2024.

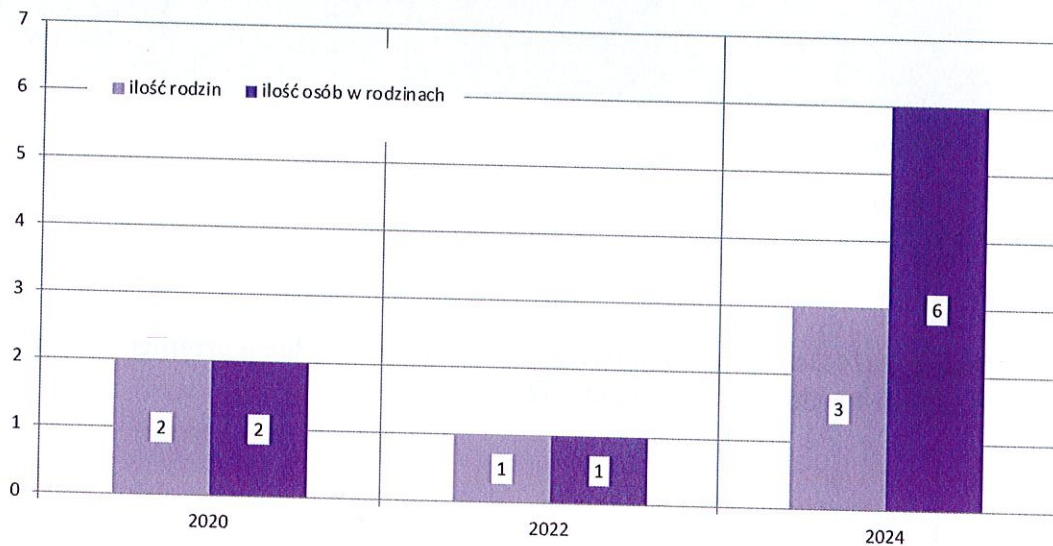
Tabela 1.12

Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od narkotyków w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Narkomania – liczba rodzin	2	1	3
– liczba osób w rodzinach	2	1	6

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Wykres 1.13 Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od narkotyków w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Z powyższych danych wynika, iż w analizowanym okresie w Gminie Pawłów liczba osób uzależnionych od narkotyków korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oscylowała na zbliżonym poziomie w przedziale 1-3 osób.

Przemoc domowa

Co się tyczy zjawiska przemocy domowej – zgodnie z badaniami diagnozy społecznej – blisko 20 procent mieszkańców Gminy jest w mniej lub w bardziej poważnym stopniu nią zagrożona. Bardzo sporadycznie i w ograniczony sposób problem ten ujawnia się w statystykach pomocy społecznej, nieco częściej w związku z prowadzeniem procedury Niebieskiej Karty przez Policję, niemniej problem przemocy domowej bardzo często pozostaje w czterech ścianach.

Osoby dotknięte problemem przemocy domowej najczęściej doświadczają wyśmiewania, poniżania oraz szarpania i popychania. To formy przemocy werbalnej i lżejsze przypadki przemocy fizycznej. Nieco rzadziej osoby dotknięte problemem przemocy doświadczają bicia oraz ignorowania – co stanowi cięższą formę przemocy fizycznej oraz przemoc emocjonalną. Innymi formami przemocy domowej są – zakazywanie kontaktów z rodziną, szantażowanie oraz pozbawianie środków finansowych do życia – czyli forma ciężkiej przemocy emocjonalnej i ekonomicznej.

Tabela 1.13 i wykres 1.14 przedstawiają sytuację rodzin z problemami społecznymi związanymi z przemocą domową w Gminie Pawłów w latach 2020-2024.

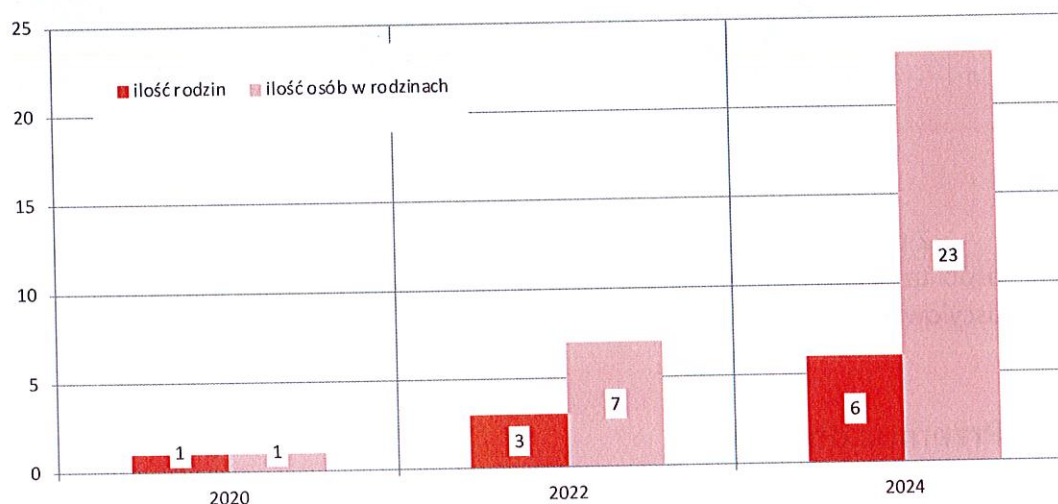
Tabela 1.13

**Liczba osób objętych wsparciem ze względu na przemoc domową
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Przemoc domowa – liczba rodzin	1	3	6
– liczba osób w rodzinach	1	7	23

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

**Wykres 1.14 Liczba osób objętych wsparciem ze względu na przemoc domową
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

W analizowanym okresie ilość przypadków wsparcia świadczonego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ze względu na występowanie przemocy domowej stopniowo rosła. Można postawić hipotezę badawczą, iż za takim stanem rzeczy stoi sytuacja pandemii COVID-19, która wiązała się z zamknięciem wielu osób w domach, preferencji

do pracy zdalnej oraz konieczności zajmowania się dziećmi w miejscu zamieszkania ze względu na naukę zdalną. Zamknięcie w czterech ścianach, obowiązek zachowania dystansu społecznego, ograniczony dostęp pracowników socjalnych czy innych osób mogących zapobiec przemocy mógł spowodować wybuch zjawiska przemocy w rodzinie na niespotykaną dotąd skalę. Wszystkie wymienione czynniki z punktu widzenia psychologii społecznej stanowią idealną pożywkę do niekontrolowanego wzrostu przemocy w rodzinie. Najbardziej oczywisty przykład takiego stanu rzeczy – praca zdalna, ograniczony dostęp pracowników socjalnych, czy ograniczenia dostępu do placówek handlowych i użyteczności publicznej a co za tym idzie bardzo ograniczona ilość kontaktów społecznych pozwalała sprawcom przemocy na uniknięcie ujawnienia śladów maltretowania jak sińce czy podbiegnięcia krwawe, które w normalnych warunkach mogły być zauważone przez inne osoby spotykające się z ofiarą.

Gdy dochodzi do przemocy wprowadzana jest procedura *Niebieskiej Karty*, która przewiduje ścisłą współpracę przedstawicieli różnych instytucji tj. Policji, ośrodków pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia i innych realizujących zadania do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Procedura *Niebieskiej Karty* jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez ww. instytucje w celu zapobiegania dalszemu stosowaniu przemocy. W ramach procedury odbywają się grupy robocze, realizuje się indywidualne plany pomocy. Założenie procedury *Niebieskiej Karty* nie wymaga zgody osoby. *Niebieska Karta* jest zamykana przez Zespół Interdyscyplinarny wraz z ustaniem przemocy w rodzinie na podstawie wniosku członków grupy roboczej. W analizowanym okresie nastąpił wzrost ilości rodzin objętych procedurą *Niebieskiej karty* na terenie Gminy Pawłów. Wiele wskazuje na to, iż dynamika wzrostu odzwierciedla – jak to już zostało powiedziane – wpływ pandemii COVID-19, a w szczególności lock-down, pracy zdalnej i dystansu społecznego.

Informacja na temat instytucji samorządowych oraz podmiotów udzielających pomocy osobom doznającym lub zagrożonym przemocą w rodzinie:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach prowadzące poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla rodzin zastępczych dla mieszkańców Powiatu Starachowickiego,
2. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Starachowicach,
3. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie,
4. Komenda Powiatowa Policji w Starachowicach,
5. Prokuratura Rejonowa w Starachowicach,
6. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Starachowicach,
7. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pawłowie,
8. Zespół Interdyscyplinarny prowadzony przez Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie,
9. Centrum Interwencji Kryzysowej prowadzone przez Stowarzyszenie Pomoc Rodzinie *Przystań* w Starachowicach,

10. Stowarzyszenie Klub Abstynenta *Nadzieja* w Starachowicach
11. Centrum Interwencji Kryzysowej Caritas Diecezji Kieleckiej w Kielcach
12. Pomoc psychologiczna i pedagogiczna w szkołach na terenie Gminy Pawłów

Ilość wszczynanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Pawłów systematycznie wzrasta, jednak w ogólnej ocenie pracowników poszczególnych instytucji skuteczność uruchamiania procedury jest coraz wyższa, w szczególności dzięki interdyscyplinarnemu charakterowi działań służb. Powoduje to wyższy poziom motywacji osób zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Zwiększa się także ogólna świadomość i wiedza społeczna odnośnie do przemocy w rodzinie, w szczególności po czym można ją rozpoznać. Liczne akcje społeczne w mediach uwrażliwiają na negatywne skutki akceptacji zachowań przemocowych i motywują do reagowania w sytuacji przemocy. Zmiany w świadomości społecznej dotyczące przemocy następują organicznie, jednak efekty tych zmian widać coraz wyraźniej.

1.3.6. Problemy społeczne osób z niepełnosprawnością

Definicja osób niepełnosprawnych zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych uchwalonej w 1997 roku przez Sejm RP mówi: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę, oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi*”.

Natomiast ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z z 2025 r. poz. 620) zawęża powyższą definicję określając: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie*”

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone definicje niepełnosprawność przedstawia się jako zjawisko niejednorodne, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych, może być fizyczna, intelektualna lub polegać na dysfunkcji zmysłów. Wynikać ona może z choroby somatycznej lub choroby umysłowej. Wymienione zaburzenia, sytuacje mogą mieć charakter stały lub przejściowy. Niepełnosprawność dotyczy osób w każdym wieku. Dla lepszego określenia potrzeb osób niepełnosprawnych przyjmujemy podział na dwanaście głównych grup:

- ✓ upośledzenia umysłowe,
- ✓ choroby psychiczne,
- ✓ zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- ✓ choroby narządu wzroku,

- ✓ upośledzenia narządu ruchu,
- ✓ epilepsja,
- ✓ choroby układu oddechowego i krążenia,
- ✓ choroby układu pokarmowego,
- ✓ choroby układu moczowo-płciowego,
- ✓ choroby neurologiczne,
- ✓ inne w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,
- ✓ całościowe zaburzenia rozwojowe.

Indywidualny model niepełnosprawności określa problemy jakie napotykają osoby niepełnosprawne jako konsekwencje swojej choroby. Praca socjalna z osobą niepełnosprawną ma na celu zmotywowanie tej osoby do podejmowania wysiłków w celu jej usprawnienia. Społeczny model niepełnosprawności – są to ograniczenia, które stwarza środowisko poprzez bariery w funkcjonowaniu rodziny z osobą niepełnosprawną. Istniejące bariery są podłożem marginalizacji – wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Czynnikami warunkującymi niepełnosprawność na poziomie społecznym są: sytuacja rodzinna i relacje w rodzinie, materialne warunki życia rodziny, kontakty społeczne i udział w życiu społecznym członków rodziny, postawy społeczne wobec osób niepełnosprawnych, rola i dostępność instytucji i organizacji powołanych do wspomaganie osób niepełnosprawnych, sytuacja prawna i gwarancje prawne osób niepełnosprawnych, relacje osób niepełnosprawnych z instytucjami, makrospołeczne czynniki ekonomiczne odpowiedzialne za rozmiar pomocy społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych.

Z dniem 1 września 1997 roku wprowadzona została reforma orzecznictwa w wyniku której powstały dwa systemy orzecznictwa ustalające:

- A. Niezdolność do pracy, która stanowi podstawę do wydania decyzji o przyznaniu świadczenia rentowego
- B. Stopień niepełnosprawności jako podstawę do korzystania z wielu form rehabilitacji zawodowej i społecznej, systemu pomocy społecznej oraz ulg i uprawnień zagwarantowanych osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa.

Od 1 stycznia 2002 roku prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, ulgi oraz inne uprawnienia zagwarantowane osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa dla dzieci mogą być przyznane wyłącznie na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności, wydanego według kryteriów stosowanych dla tych orzeczeń w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dziecko - osoba przed ukończeniem 16 roku życia jest niepełnosprawna, jeżeli posiada orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

System określający orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności do celów pozarentowych regulują następujące akty prawne:

- ✓ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2021 poz. 573)
- ✓ Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. 2021 poz. 857)
- ✓ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz.U. 2009 nr 226 poz. 1829)

Istotną informacją opisującą problemy społeczne i zawodowe osób niepełnosprawnych dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Starachowicach. Tabele 1.14-1.16 oraz wykresy 1.15-1.17 prezentują dane dotyczące ilości osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Pawłów w roku 2024 oraz dane dotyczące wydawanych orzeczeń ze względu na płeć i stopień niepełnosprawności.

Tabela 1.14

Ilość osób z niepełnosprawnością w Gminie Pawłów w roku 2024

Wyszczególnienie	2024	
	Mężczyźni	Kobiety
Osoby z niepełnosprawnością – prawnie	707	665
Osoby z niepełnosprawnością – biologicznie	317	429
Osoby z niepełnosprawnością	1 024	1 094

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

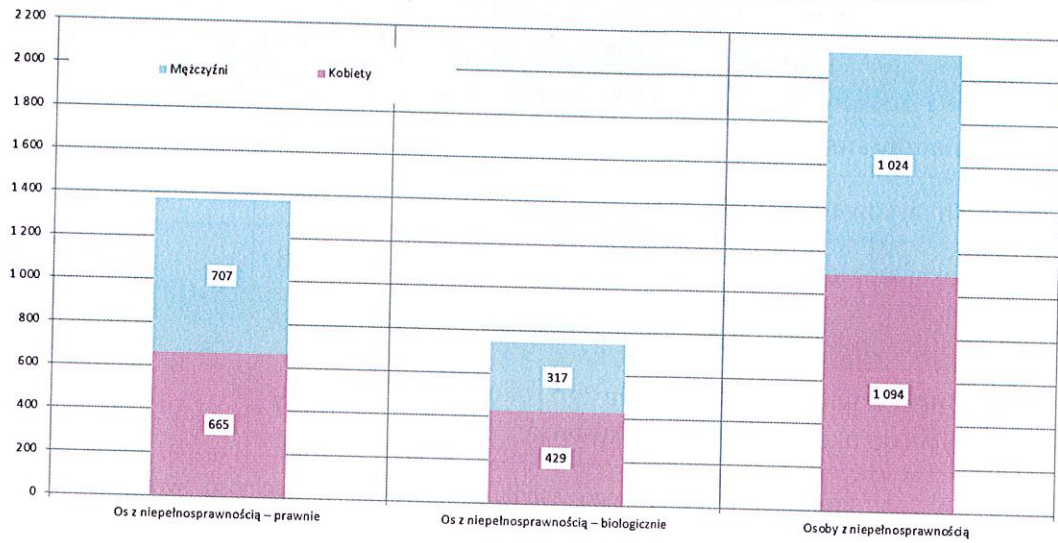
Tabela 1.15

**Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wg płci
w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	2020	2022	2024
Kobiety	136	180	230
Mężczyźni	140	159	223
Razem	276	339	453

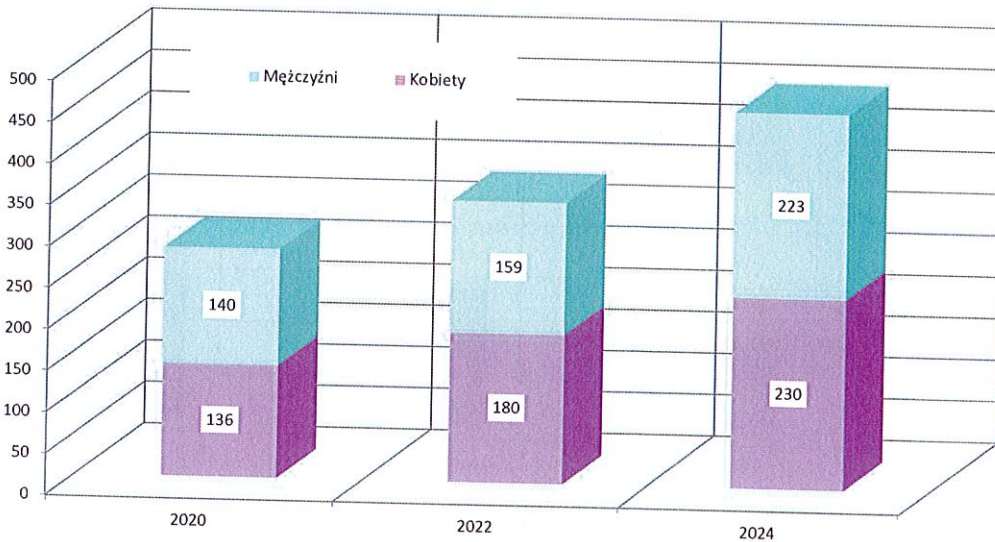
Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Starachowicach

Wykres 1.15 Ilość osób z niepełnosprawnością w Gminie Pawłów w roku 2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

Wykres 1.16 Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wg płci w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Starachowicach

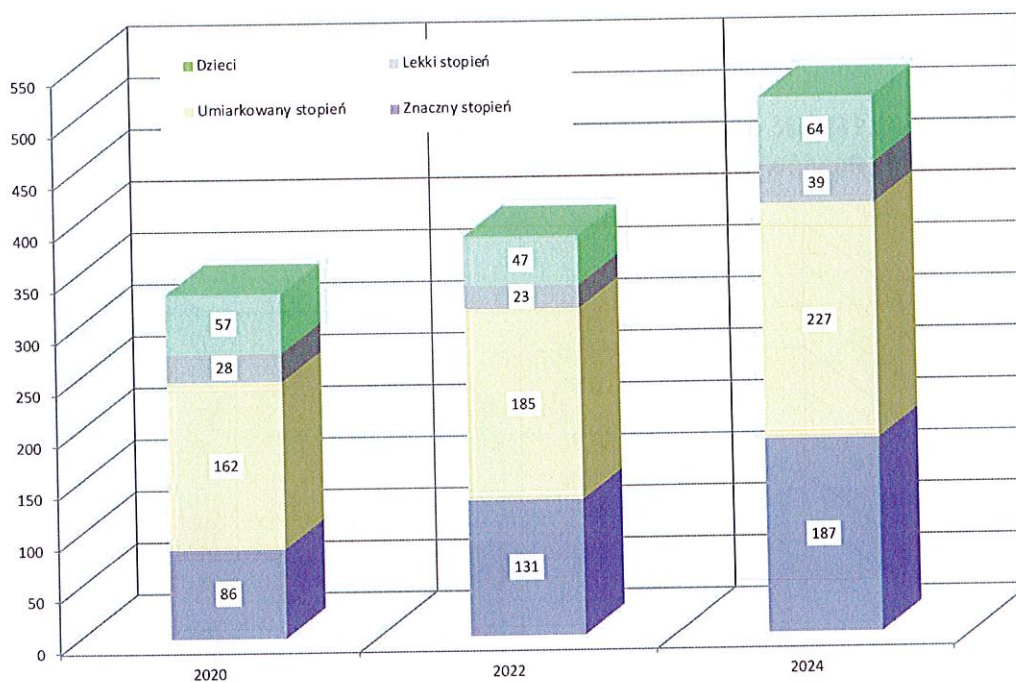
Tabela 1.16

**Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności według stopnia
niepełnosprawności w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	2020	2022	2024
Znaczny stopień	86	131	187
Umiarkowany stopień	162	185	227
Lekki stopień	28	23	39
Razem	276	339	453
Dzieci w wieku od ukończenia 2go roku życia do ukończenia 16go roku życia	57	47	64

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Starachowicach

**Wykres 1.17 Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wg stopnia
niepełnosprawności w Gminie Pawłów w latach 2020-2024**

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Starachowicach

W analizowanym okresie na terenie Gminy Pawłów żyło 2 118 osób z niepełnosprawnością, w tym 1 094 kobiet (51,7%) i 1 024 mężczyzn (48,3%). Co oznacza, że odsetek kobiet wśród osób z niepełnosprawnością był wyższy niż udział kobiet w całej populacji Gminy Pawłów. Wynika to z silnej korelacji pomiędzy wiekiem a

niepełnosprawnością oraz z faktu, iż w starszych grupach wiekowych kobiet jest zdecydowanie więcej niż mężczyzn. W konsekwencji zdecydowanie wyższej średniej długości życia odsetek kobiet z niepełnosprawnością jest wyższy.

Niespełna 2/3 osób z niepełnosprawnością posiadała orzeczony stopień niepełnosprawności – przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Starachowicach lub innego orzecznika (ZUS, KRUS, lekarze wojskowi i inne). W grupie osób posiadających orzeczenia proporcja kobiet i mężczyzn była praktycznie identyczna jak udział osób poszczególnych płci w całej populacji. Co najprawdopodobniej wynika z faktu, iż orzeczenie jest niezbędne z przyczyn zawodowych i przez to częściej orzekane u aktywnych mężczyzn w wieku produkcyjnym. Natomiast w mniej licznej – stanowiącej jedynie 1/3 populacji osób z niepełnosprawnością – grupy osób z niepełnosprawnością biologiczną, nie posiadających formalnego orzeczenia a niepełnosprawnością, udział kobiet był prawie półtora razy wyższy. Kobiety, będąc mniej aktywne zawodowo, oraz kobiety w podeszłym wieku nie mają tak wysokiej potrzeby posiadania orzeczenia, czy też wręcz nawet nie posiadają wiedzy jakie jest jego znaczenie i jak je zdobyć.

W analizowanym okresie wzrosła ilość wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Starachowicach orzeczeń – w przypadku osób dorosłych utrzymała się na niższym poziomie w okresie pandemii, natomiast wróciła do wcześniejszego poziomu po jej zakończeniu. Okres pandemiczny i ponowny wzrost ilości orzeczeń wydanych osobom dorosłym spowodował zmiany w strukturze według płci – w analizowanym okresie orzeczenia wydawano częściej kobietom niż mężczyznom. Ta tendencja ulegała stopniowemu wzmocnieniu – o ponad 16% więcej orzeczeń wydawano kobietom.

W strukturze wydawanych orzeczeń, według stopnia niepełnosprawności, zwiększył się - o blisko 1/3 – udział orzeczeń o znacznym stopniu. W pozostałych grupach orzeczeń o umiarkowanym i lekkim stopniu niepełnosprawności – ich udział w strukturze – zmniejszył się o około 15%. W analizowanym okresie, orzeczenia o stopniu umiarkowanym stanowiły ponad 1/2 w strukturze. Rosta też ilość orzeczeń wydawanych dzieciom w wieku od ukończenia 2go roku życia do ukończenia 16go roku życia

Tabela 1.17 oraz wykres 1.18 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, opisujące liczbę rodzin osób niepełnosprawnych objętych wsparciem, w Gminie Pawłów w latach 2020-2024.

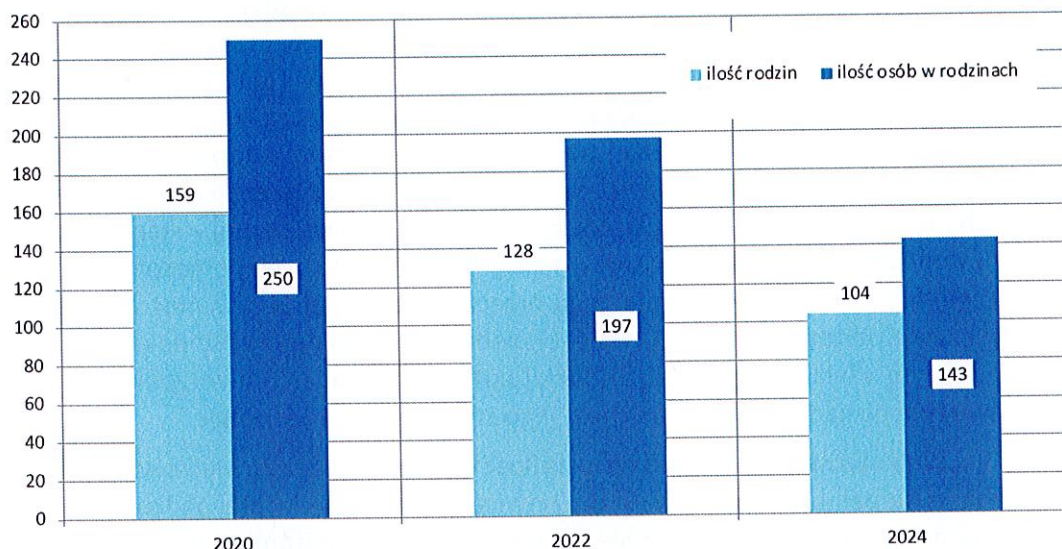
Tabela 1.17

Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Niepełnosprawność – liczba rodzin	159	128	104
– liczba osób w rodzinach	250	197	143

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Pawłowie

Wykres 1.18 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w Gminie Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pawłowie

W analizowanym okresie liczba rodzin osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną w Gminie Pawłów istotnie spadła w porównaniu do roku 2020 o blisko 1/3. Przeciętnie w Gminie Pawłów ponad 10 osób na 1000 mieszkańców korzysta ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność.

Spadek ilości osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na przestrzeni poprzedniego okresu programowania jest efektem realizacji dużej ilości działań projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, skierowanej do tej grupy docelowej oraz programów rządowych realizowanych z Funduszu Solidarnościowego. W Gminie Pawłów realizacja projektów ukierunkowanych na osoby niepełnosprawne spowodowała, że posiadają one wyższe umiejętności i kwalifikacje, lepiej dostosowane do potrzeb rynku pracy, częściej znajdują zatrudnienie, stają się samodzielne i zintegrowane społecznie, a co za tym idzie rzadziej korzystają z tradycyjnych form pomocy. Zmienił się też istotnie stosunek do osób niepełnosprawnych, którzy przestali być traktowani jako skazani na przebywanie w czterech ścianach, zniknęło wiele barier uniemożliwiających im normalne funkcjonowanie.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem niepełnosprawności jest zjawiskiem istotnym i dotyka 14,3% mieszkańców Gminy – w tym 14,9% kobiet i 13,8% mężczyzn. Orzeczenie o niepełnosprawności posiada 9,3% mieszkańców Gminy Pawłów (w tym 9,1% kobiet i 9,5% mężczyzn). Taki stan społeczny determinuje konieczność posiadania przez Gminę Pawłów pakietu działań wspierających dla osób z niepełnosprawnością.

1.3.7. Problemy społeczne osób długotrwale i ciężko chorych

Powiązany i również absolutnie nie do zbagatelizowania, zidentyfikowanym problemem społecznym występującym w Gminie Pawłów, są długotrwale i ciężkie choroby w tym choroby psychiczne i mentalne, które w poprzednim okresie programowania stanowiły częsty powód korzystania z pomocy społecznej. Obecnie ze wsparcia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby korzysta niespełna 4 osoby na 1000 mieszkańców Gminy Pawłów, co przy dynamicznie starzejącym się społeczeństwie i złej sytuacji demograficznej powinno stać się elementem programowanej polityki społecznej Gminy.

Ilość osób w Gminie Pawłów korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę nieznacznie spadała – zjawisko zmniejszyło się w analizowanym okresie o ponad 1/3. W Gminie problem dotyka ponad 10 osób na 1000 mieszkańców – na początku tego okresu było to niespełna 13 osób.

Tabela 1.19 oraz wykres 1.20 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, opisujące liczbę osób objętych wsparciem ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, w latach 2020-2024.

Tabela 1.19

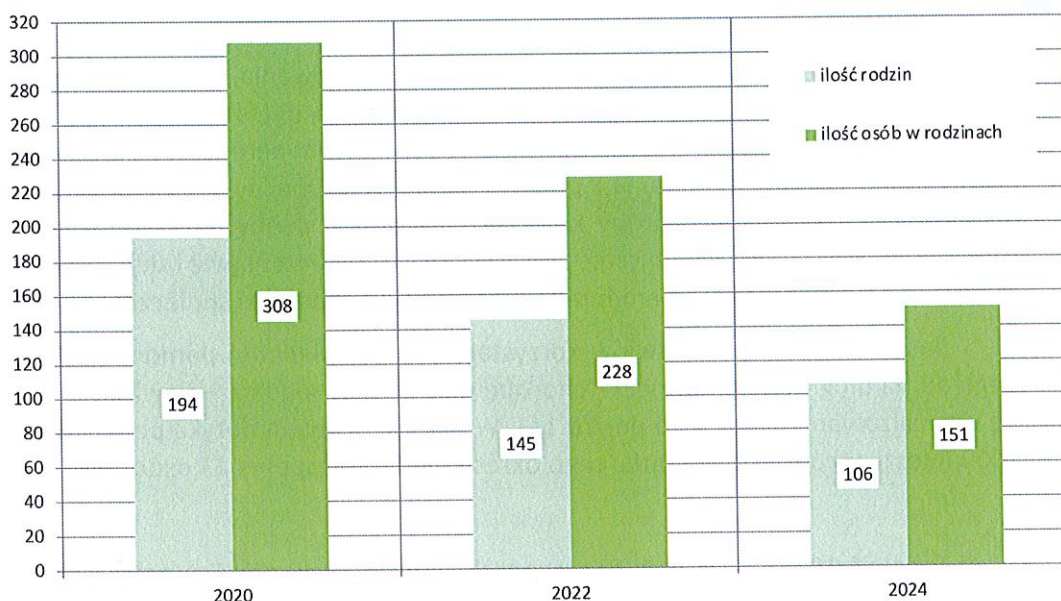
Liczba osób w Gminie Pawłów korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Osób dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą	194	145	106
Liczba osób w rodzinach dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą	308	228	151

Źródło: opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pawłowie

W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej Gminy Pawłów, problem długotrwałych i ciężkich chorób a także niepełnosprawności – co pozostaje ze sobą w ścisłej korelacji – w szczególności osób w kryzysie zdrowia psychicznego, powinien stanowić jeden z kluczowych obszarów wsparcia.

Wykres 1.20 Liczba osób w Gminie Pawłów korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pawłowie

1.3.8. Problemy społeczne osób starszych

Demograficzne starzenie się ludności Europy i niektórych wysoko rozwiniętych krajów świata – w tym społeczeństwa polskiego – jest procesem o charakterze globalnym. Prognozuje się, iż w perspektywie najbliższych dziesięcioleci tendencja ta jeszcze się nasili, doprowadzając do istotnych przeobrażeń w proporcjach pomiędzy osobami starszymi i młodymi. Jak wynika z analizowanych danych wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i po-produkcyjnym na każde 100 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Pawłów wzrósł w analizowanym okresie z 66,2 do 68,1 osoby. Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Gminie Pawłów na koniec roku 2020 wskaźnik ten wyniósł 22,3%, obecnie – na koniec roku 2024 – odnotowano istotny wzrost do poziomu 23,9%. Oznacza to wzrost o 1,6 pkt procentowego i przekroczenie optymalnego poziomu wskaźnika i stan ostrzegawczy. W najbliższych latach pojawią się trudności zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej oraz wyludnianie Gminy.

Zmiany zachodzące w strukturze wieku oznaczają, że systematycznie będzie spadać liczba młodych osób w wieku reprodukcyjnym, wzrośnie natomiast liczba osób starszych wymagających wsparcia i opieki. Zwiększającym się w wyniku tych procesów potrzebom będą towarzyszyć coraz skromniejsze zasoby demograficzne służące do ich zaspokajania. Jak podkreślają demografowie, Polska należy do krajów, w których ta zmiana

będzie szczególnie dotkliwa, gdyż zgodnie z prognozami w 2060 roku stanie się jednym z najstarszych społeczeństw w Unii Europejskiej.

Tabela 1.20 oraz wykres 1.21 przedstawiają dane dotyczące osób starszych w Gminie Pawłów w latach 2020-2024.

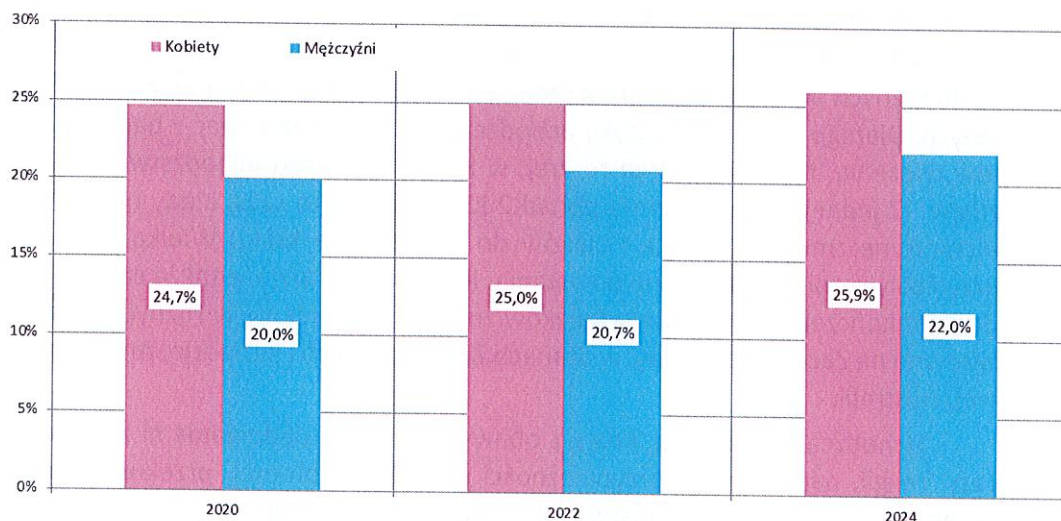
Tabela 1.20

Liczba i udział seniorów w populacji Gminy Pawłów w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Seniorzy razem	3 340 22,3%	3 402 22,9%	3 531 23,9%
– kobiety	1 840 24,7%	1 848 25,0%	1 896 25,9%
– mężczyźni	1 500 20,0%	1 554 20,7%	1 635 22,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

Wykres 2.21 Udział seniorów w populacji Gminy Pawłów w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa czerwiec 2025

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania problematyką starości i starzenia się, co niewątpliwie jest związane z szybko postępującymi zmianami demograficznymi. Starzenie się populacji Gminy Pawłów jest zjawiskiem zachodzącym w bardzo szybkim tempie – przemiany demograficzne zaczęły wyprzedzać wzrost gospodarczy. Przemiany demograficzne w Polsce a także w populacji Gminy następują tak szybko, że utrudniają reagowanie na pojawiające się wyzwania. W dyskursie publicznym coraz dobitniej wyrażane jest przekonanie, że starość stanowi równie istotny etap życia jednostki, jak każdy poprzedni, a poznanie i analiza procesów starzenia się na wszystkich płaszczynach życia nie tylko przyczyni się do pogłębienia ogólnej wiedzy o człowieku, ale również pozwoli na przygotowanie różnych sfer życia społeczno-gospodarczego na przyjęcie stale rosnącej populacji osób starszych. Niewątpliwie *Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Pawłów na lata 2026-2029* powinien zawierać szeroką ofertę usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i usług sąsiedzkich, usług realizowanych w Dziennym Domu Pobytu dla seniorów mobilizujących do aktywności i pozwalających na podniesienie samodzielności seniorów w miejscu ich zamieszkania.

1.3.6. Problemy związane z uchodźstwem i migracjami ludności

Pośród kwestii związanych z migracjami ludności, uwaga opinii publicznej koncentruje się na problemach związanych ze zjawiskiem uchodźstwa. Członkostwo w Unii Europejskiej postawiło państwo polskie przed koniecznością zmierzenia się ze zjawiskiem imigracji, które choć nie występuje w Polsce na masową skalę, stanowi jednak kwestię, której nie powinno się ignorować.

Uchodźstwo stanowi zjawisko niezwykle złożone, przejawiające się na bardzo wielu różnych płaszczynach: społecznej, ekonomicznej, politycznej, międzynarodowej i innych. Dlatego też problematykę uchodźczą można rozpatrywać z bardzo wielu punktów widzenia. Niemniej Polska to kraj, w którym zjawisko uchodźstwa jest doskonale znane. Z jednej strony ostatnie ponad 200 lat historii to czas, kiedy różne wydarzenia historyczne zmuszały tysiące Polaków do opuszczenia kraju. Wielką falę uchodźców przyniosły rozbiory, przegrane powstania, II wojna światowa, a także cały 45-letni okres po jej zakończeniu, kiedy wielu Polaków znalazło schronienie w różnych lokalizacjach – zarówno na Zachodzie Europy, w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, Ameryce Południowej, Australii.

Uchodźca to człowiek, który z obawy przed prześladowaniami z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do grupy etnicznej, przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego państwa. Uchodźcy towarzyszą ludzkości od zarania dziejów, są to ludzie, którzy znaleźli się w sytuacji bez wyjścia i w obawie przed prześladowaniem, by ratować swe życie lub wolność, zmuszeni są porzucić swój dom, majątek, przyjaciół i uciekać ze swego ojczystego kraju. Uchodźca nie może powrócić do swojego domu lub takiego powrotu się obawia. Obecnie nowym powodem do uchodźstwa są negatywne

zmiany klimatyczne – ocenia się, że w najbliższych 50 latach spowodują one ruchy migracyjne milionów ludzi, którzy w ich efekcie stracą miejsca do życia, warunki do gospodarowania w rolnictwie czy choćby dostęp do wody.

Z drugiej strony Polska jest krajem od średniowiecza słynącym w Europie z tolerancji wobec prześladowanych za religię czy poglądy i otwartości wobec uchodźców. Znajdowali w niej schronienie Żydzi w okresie największych prześladowań, innowiercy w latach największych konfliktów religijnych, a na początku poprzedniego wieku uciekinierzy z Rosji ogarniętej rewolucją. Po II wojnie światowej zjawisko uchodźców w Polsce nie było praktycznie znane, gdyż do Polski uchodźcy praktycznie wcale nie przybywali. Po drugie - nie mówiło się w tamtych czasach o tym problemie, jako że uchodźcami byli głównie uciekinierzy z bloku socjalistycznego w tym z Polski.

Od dnia 24 lutego 2022 tj. od inwazji Rosji na Ukrainę, pojawił się z dużą intensywnością problem uchodźców wojennych z Ukrainy. Od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę, kraj opuściły miliony uchodźców i uchodźczyń. Większość z nich dotarła do Polski, która wykazała się godną pochwałą solidarnością. Jednak pod wieloma względami pomoc Ukraińcom i Ukrainkom spadła na barki zwykłych ludzi, jak choćby w kwestii zakwaterowania czy pomocy bezpośredniej. I chociaż uchodźców i uchodźczyń w Polsce jest coraz mniej – część wyjeżdża na Zachód lub wraca do Ukrainy – to polskie władze nadal stoją przed koniecznością zapewnienia dostępu do edukacji, rynku pracy, służby zdrowia czy mieszkalnictwa setkom tysięcy, a nawet milionom uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy. Konieczne jest również zapewnienie im bezpieczeństwa i równego traktowania w Polsce. Sytuacja, w jakiej znalazły się osoby uciekające z Ukrainy do Polski, jest niezwykle trudna zarówno dla nich samych, jak i dla społeczeństwa przyjmującego. W tym kryzysowym czasie, fundamentalne jest zadbanie, by każdy i każda cieszyła się poszanowaniem swoich praw i wolności.

Informacje dotyczące rynku pracy wskazują na istnienie migracji zarobkowej z zagranicy. Powierzenie pracy cudzoziemcowi na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy jest procedurą uproszczoną nazywaną także *procedurą oświadczeniową*. Pozwala ona obywatelowi jednego z sześciu państw: republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej i Ukrainy wykonywać pracę w Polsce przez 24 miesiące bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Warunkiem skorzystania z procedury uproszczonej jest uzyskanie przez pracodawcę wpisu do ewidencji oświadczeń w powiatowym urzędzie pracy. Pracodawca ma obowiązek poinformować pisemnie powiatowy urząd pracy o podjęciu pracy przez cudzoziemca. Choć oczywiście należy pamiętać, iż istotna część migrantów i uchodźców pracuje w szarej strefie.

W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej Gminy Pawłów, która będzie ulegała dalszym zmianom i będzie negatywnie wpływała w szczególności na rynek pracy oraz obciążenie wynikające z pogarszającego się wskaźnika obciążenia demograficznego, będą stawały przed koniecznością podejmowania odważnych decyzji w zakresie stymulowania procesów migracyjnych. Strategiczny horyzont czasowy decyzji i konstrukcja celów strategicznych powinny tworzyć płaszczyznę zmierzenia się ze zjawiskiem imigracji, która może stanowić jedno z potencjalnych rozwiązań pozwalających na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom demograficznym.

Scenariusz deficytu rąk do pracy realizuje się również w Polsce, w tym na rynku pracy Gminy Pawłów. W roku 2024 w Powiecie Starachowickim odnotowano duży deficyt **lekarzy, logopedów, psychologów i psychoterapeutów**, pielęgniarek i położnych, księgowych, betoniarzy i zbrojarzy, cieśli i stolarzy budowlanych, elektryków, elektromechaników i elektryków, fizjoterapeutów i masażyści, kierowców autobusów, samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych. To daje przestrzeń do kierunkowego pozyskiwania zasobów pracy w efekcie procesów migracyjnych cudzoziemców.

2. DIAGNOZA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY PAWŁÓW – WYNIKI BADAŃ

2.1 Opis metodologii

2.1.1 Zastosowane metody i techniki badawcze

Istotą badania było poznanie potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań – ilościowych i jakościowych, zrealizowanych odpowiednio wśród dwóch grup społecznych:

- ✓ dorosłych mieszkańców Gminy Pawłów oraz
- ✓ przedstawicieli mieszkańców Gminy Pawłów z grup dostosowanych do obszarów interwencji w ramach LPDI tj. z decydentami i pracownikami sfery społecznej, z opiekunami faktycznymi osób z niepełnosprawnością oraz z młodzieżą.

Włączanie w proces diagnozy przedstawicieli różnych środowisk umożliwiło przyjrzenie się potrzebom w zakresie usług społecznych i potencjałom służącym ich zaspokajaniu z różnych perspektyw.

Przez metodę badawczą rozumie się system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedno, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu diagnoz społecznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania *jak, dlaczego?*, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania, *ile?* i *jak często?* Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można ekstrapolować na całą populację.

Badania zostały wykonane zarówno zgodnie z metodologią jakościową, jak i ilościową. W przypadku metody ilościowej wykorzystane zostały techniki CAWI oraz PAPI.

Technika CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview*) technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej na stronie WWW.

Technika PAPI (ang. *Papier and Pen Personal Interview*), opiera się na bezpośrednim wywiadzie kwestionariuszowym. Zebrane formularze ankiet w formie papierowej zostały przeniesione na platformę do badań społecznych, wobec czego możliwe było przeprowadzenie całościowej analizy wyników badań wśród dorosłych mieszkańców, biorących udział zarówno w ankietowaniu papierowym, jak i elektronicznym.

Rysunek 2.1 Wykorzystane metody i techniki badawcze

Źródło: Opracowanie własne

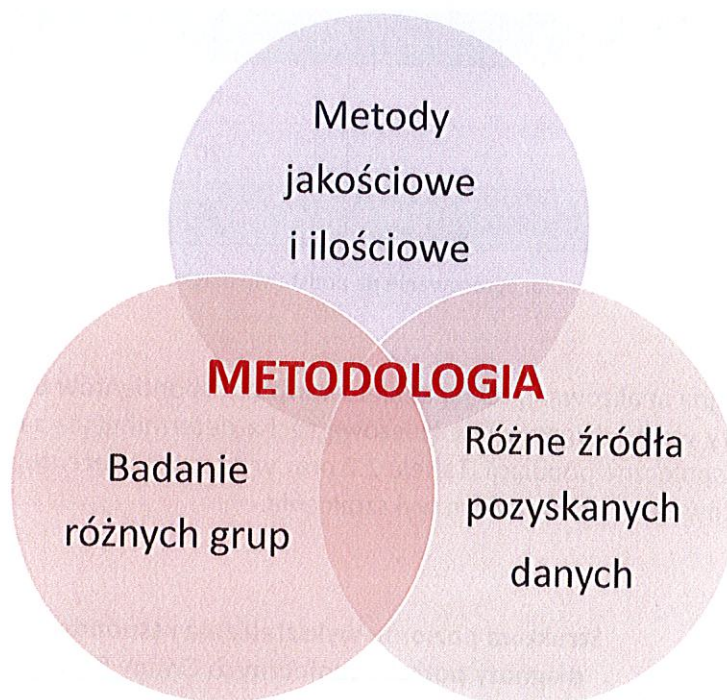
W badaniach jakościowych zastosowano technikę FGI. Technika FGI (ang. *Focus Group Interview*) to dyskusja prowadzona przez moderatora w grupach celowo dobranych osób od minimum 5 do maksymalnie 12 osób. Dyskusja była skoncentrowana wokół analizy potrzeb mieszkańców z perspektywy podmiotów, instytucji w zakresie usług społecznych i działań wspierających w omawianym zakresie.

W ramach przeprowadzonych badań, wykorzystano również analizę danych zastanych (ang. *Desk Research*), czyli technikę badawczą polegającą na kompilacji, analizowaniu oraz przetwarzaniu danych i informacji pochodzących z istniejących źródeł, a następnie formułowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących badanego problemu. Analizie poddane zostały dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy w Pawłowie, jego jednostek podległych, Bazy Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz wszystkie programy wykonawcze, raporty, sprawozdania i analizy w zakresie polityki społecznej prowadzonej na terenie Gminy Pawłów.

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na

pozyskaniu informacji z różnych środowisk. W badaniach zastosowano różnorodne techniki i metody badawcze. Pozwoliło to na uzyskanie bardziej wiarygodnych oraz pogłębionych wniosków oraz uzyskanie wszechstronnego opisu i wyjaśnienie zjawisk związanych z potrzebami i potencjałem wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych na terenie Gminy Pawłów.

Rysunek 2.2 Podsumowanie dotyczące metodologii badawczej

Źródło: Opracowanie własne

2.1.2 Charakterystyka próby badawczej

Badana populacja mieszkańców Gminy Pawłów jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków. W badaniu wzięła udział reprezentatywna próba 169 mieszkańców z uwzględnieniem różnych grup społecznych, wiekowych zawodowych, ze względu na płeć. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, kierowano się tym, jaki jest cel badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił taki dobór respondentów, by stanowili oni jak najbardziej wartościowe źródło informacji o badanym zjawisku.

Badania prowadzone były w listopadzie i grudniu 2025 roku. Wzięło w nich udział łącznie 85 osób w badaniach ilościowych oraz 70 przedstawicieli mieszkańców Gminy Pawłów – z grup decydentów i pracowników sfery społecznej, opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnością oraz młodzieży. Poniżej przedstawiona została szczegółowa struktura próby badawczej.

Tabela 2.1 prezentuje wskaźniki dotyczące płci respondentów diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów.

Tabela 2.1

**Struktura płci respondentów
diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów**

Wyszczególnienie	Liczba	%
Kobiety	65	76,5
Mężczyźni	20	23,5
Razem	85	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Kolejną analizowaną cechą ankietowanych respondentów był poziom wykształcenia – który wedle diagnozy jest kluczową cechą determinującą zachowania, postawy i potrzeby społeczne populacji. Tabela 2.2 oraz wykres 2.1 prezentują strukturę grupy respondentów ze względu poziom wykształcenia.

Tabela 2.2

**Struktura poziomu wykształcenia respondentów
diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów**

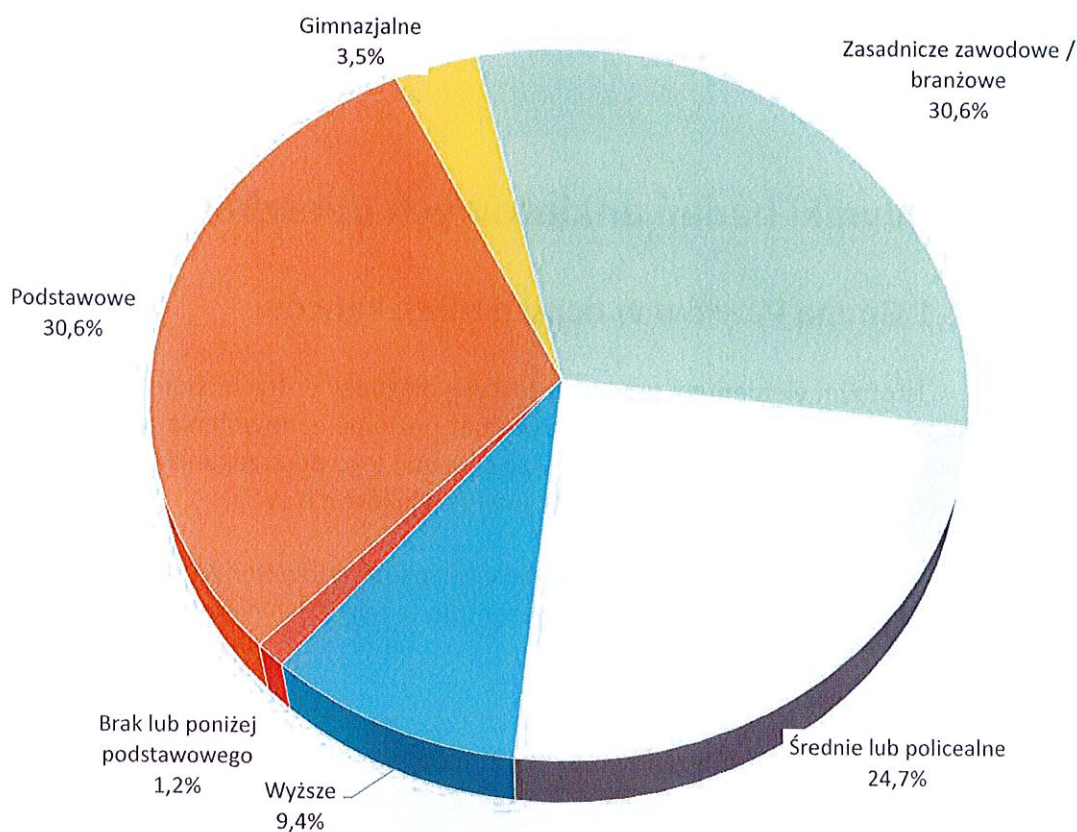
Wyszczególnienie	Liczba osób	%
Brak lub poniżej podstawowego	1	1,2
Podstawowe	26	30,6
Gimnazjalne	3	3,5
Zasadnicze zawodowe / branżowe	26	30,6
Średnie lub policealne	21	24,7
Wyższe	8	9,4
Razem	85	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

W badanej grupie dominują grupy osób o wykształceniu podstawowym i zasadniczym zawodowym, które stanowiły łącznie ponad 60% respondentów – odpowiednio po około 30%. Trzecią co do wielkości grupą są osoby o wykształceniu średnim i policealnym, których udział to 1/4 w populacji badanych mieszkańców Gminy Pawłów. Blisko co

dziesiąty z respondentów posiadał wykształcenie wyższe. Najmniej było osób z wykształceniem gimnazjalnym – ze względu zmianę obowiązującego w Polsce systemu edukacji i stosunkowo krótki czas funkcjonowania tego szczebla edukacji – których było 3,5%. W badaniu wzięła udział jedna osoba nieposiadająca żadnego wykształcenia lub z wykształceniem niepełnym podstawowym.

Wykres 2.1 Struktura poziomu wykształcenia respondentów diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

2.1.3 Narzędzia badawcze

Narzędzie badawcze to przedmiot służący do realizacji wybranej techniki badań. O ile technika badawcza oznacza czynności, na przykład obserwowanie, prowadzenie wywiadu, o tyle narzędzie badawcze to instrument służący do technicznego gromadzenia danych z badań. Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- ✓ kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów - ten typ kwestionariusza wykorzystywany był w przeprowadzonych badaniach ilościowych,

- ✓ kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność - ten typ kwestionariusza wykorzystywany był w przeprowadzonych badaniach jakościowych w formie grupowej.

Kwestionariusz ankiety składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru oraz pytań ze skalą Likerta od 1 do 10 i od 1 do 6. Widniała w nim informacja o celu przeprowadzenia badania, instrukcji dotyczącej sposobu odpowiedzi na pytania, pytań właściwych oraz wzmianki o zapewnieniu anonimowości i podziękowanie respondentom za udział w badaniu.

2.2 Wyniki badań ankietowych mieszkańców

2.2.1 Gmina Pawłów w oczach mieszkańców

Istotnym elementem przeprowadzonej diagnozy potrzeb społecznej było badanie opinii społeczności Gminy Pawłów na temat poziomu zadowolenia ze swojego miejsca zamieszkania oraz jego przyczyn, a także sposobu jego postrzegania – co mieszkańcy cenią i co wpływa pozytywnie lub negatywnie na jakość ich życia.

W pierwszej kolejności badano odsetek osób zadowolonych z bycia mieszkańcem Gminy Pawłów, dane na ten temat prezentuje tabela 2.3 i wykres 2.2.

Tabela 2.3

Odsetek osób zadowolonych z bycia mieszkańcem Gminy Pawłów

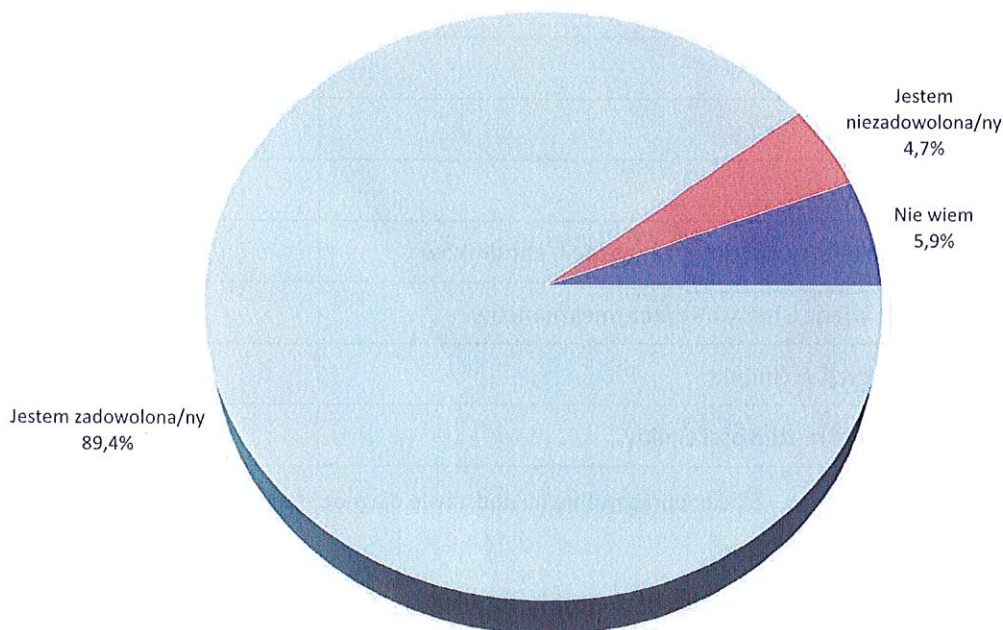
Wyszczególnienie	Liczba osób	%
Zadowoleni	76	89,4
Niezadowoleni	4	4,7
Brak zdania	5	5,9
Razem	85	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Odpowiedzi respondentów dają optymistyczny obraz sytuacji – zdecydowana większość mieszkańców Gminy Pawłów jest zadowolona ze swojego miejsca życia i udziału w społeczności lokalnej. Oczywiście trudno jednoznacznie określić jak bardzo zadowolający może to być wynik dla władz Gminy w ujęciu dynamicznym, ponieważ podobnych badań nigdy wcześniej na tym terenie nie prowadzono. Pełniejszej odpowiedzi na ten temat będzie można udzielić po przeprowadzeniu kolejnych badań potrzeb

społecznych. Niemniej niespełna **90% zadowolonych** respondentów – mieszkańców Gminy Pawłów, świadczy o dobrych asocjacjach populacji z przestrzenią, wysokiej identyfikacji mieszkańców ze swoim miejscem zamieszkania oraz dominującym patriotyzmie lokalnym.

Wykres 2.2 Odsetek osób zadowolonych z bycia mieszkańcem Gminy Pawłów

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

W następnej kolejności ankietowani zostali poproszeni o ocenę, co najbardziej cenią sobie w swoim miejscu zamieszkania, informacje na temat udzielonych odpowiedzi zawierają tabela 2.4 i wykres 2.3. Respondenci udzielali odpowiedzi w zakresie od 1 (wcale nie cenię) do 10 (bardzo cenię).

Generalnie rzecz ujmując mieszkańcy oceniają walory Gminy pozytywnie bądź umiarkowanie pozytywnie. Najwyższy poziom oceny uzyskało piękno przyrody Gminy Pawłów, ocenione przeciętnie na 8,02. Równie wysoko, powyżej *siódemki* oceniono także czystość, dużą ilość inwestycji w Gminie, atrakcyjność położenia oraz wykorzystanie możliwości Gminy Pawłów – odpowiedzi pomiędzy 7,1 a 7,6. Wszystkie te aspekty oceny dotyczą sfery przestrzenno-ekologicznej Gminy Pawłów, która jest zdecydowanie jego najmocniejszą stroną. Oceny na poziomie dobrym, uzyskały – w chronologii od ocenianych najlepiej – aktywność władz Gminy na rzecz mieszkańców (6,88) oraz stan infrastruktury np. dróg, kanalizacji, chodników (6,56). Najniższe oceny – na poziomie umiarkowanym – respondenci przyznali bliskości Kielc oraz stanowi komunikacji publicznej.

Umiarkowanie w opinii mieszkańców oceniane jest kwestia bliskości aglomeracji kieleckiej oraz stan komunikacji w Gminie Pawłów – co zostało ocenione na poziomie zbliżonym do *piątki*, odpowiednio 5,10 i 4,71.

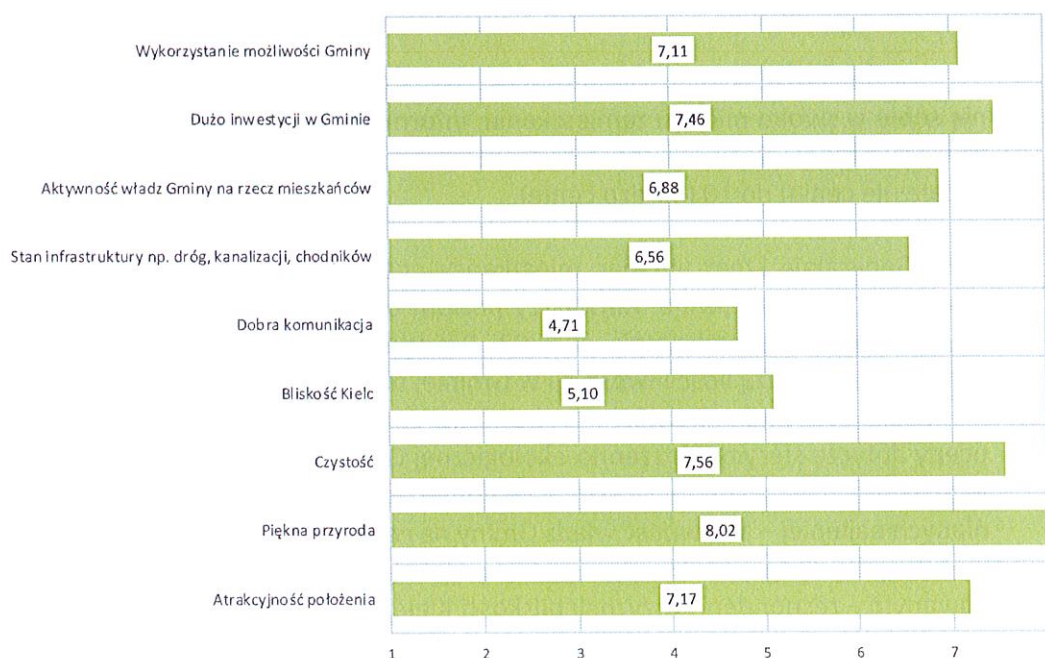
Tabela 2.4

Walory i możliwości Gminy Pawłów w oczach jego mieszkańców

Wyszczególnienie	Średnia ważona ocena
Atrakcyjność położenia	7,17
Piękna przyroda	8,02
Czystość	7,56
Bliskość Kielc	5,10
Dobra komunikacja	4,71
Stan infrastruktury np. dróg, kanalizacji, chodników	6,56
Aktywność władz Gminy na rzecz mieszkańców	6,88
Dużo inwestycji w Gminie	7,46
Wykorzystanie możliwości Gminy	7,11

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wykres 2.3 Walory i możliwości Gminy Pawłów
w oczach jego mieszkańców

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Podsumowując, opinie mieszkańców na temat walorów i możliwości Gminy są pozytywne – w szczególności do sfery przestrzenno-ekologicznej, niemniej istnieją obszary które wymagają zintensyfikowania działań jak stan komunikacji publicznej, co jest ważnym wyzwaniem dla władz Gminy Pawłów.

2.2.2 Sposoby spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Gminy Pawłów

Istotnym elementem w hierarchii potrzeb jest sposób spędzania czasu wolnego stanowiący odzwierciedlenie potrzeby przynależności, uznania i samorealizacji – a zatem potrzeby wyższego rzędu. Ze sposobami spędzania wolnego czasu wiążą się również istotne wartości funkcjonujące w systemach wartości każdej społeczności. W ramach przeprowadzonej diagnozy potrzeb społecznych analizowano sposoby spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Gminy Pawłów, aktywności obywatelskie, w które są oni zaangażowani oraz wydarzenia kulturalne w jakich biorą udział.

Bardzo istotną kwestią poruszona w przeprowadzonej diagnozie potrzeb społecznych mieszkańców Gminy Pawłów były sposoby spędzania wolnego czasu. Szczegółowe informacje odnośnie sposobów spędzania wolnego czasu przez respondentów przedstawia tabela 2.5 i wykres 2.4. Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego sposobu spędzania wolnego czasu.

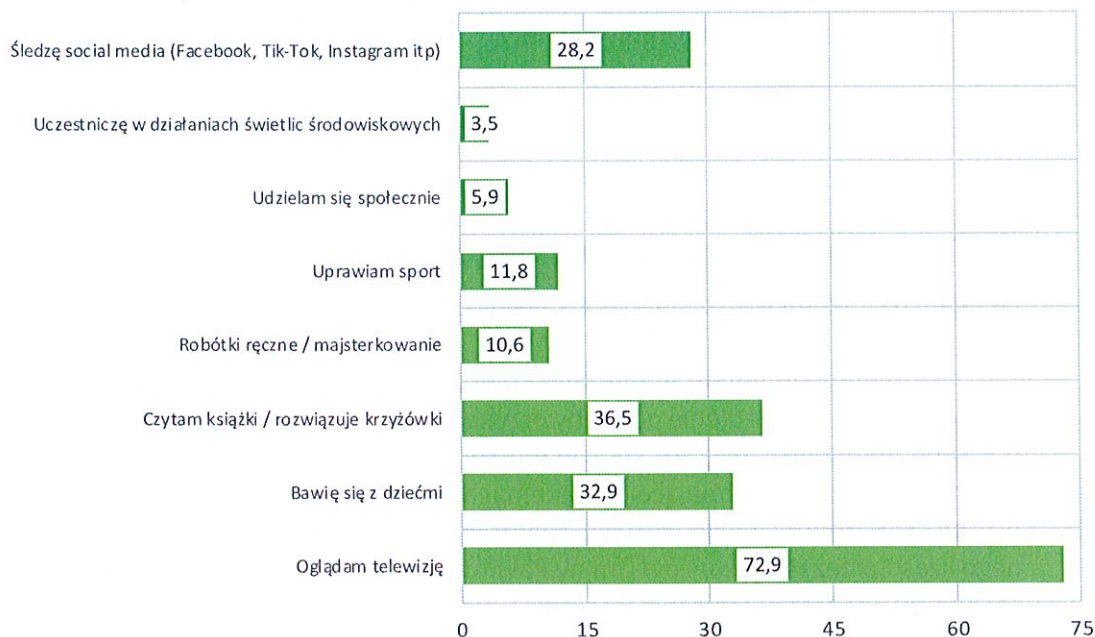
Tabela 2.5

Sposoby spędzania wolnego czasu przez ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów

Wyszczególnienie	% odpowiedzi
Oglądam telewizję	72,9
Bawię się z dziećmi	32,9
Czytam książki / rozwiązuje krzyżówki	36,5
Robótki ręczne / majsterkowanie	10,6
Uprawiam sport	11,8
Udzielam się społecznie	5,9
Uczestniczę w działaniach świetlic środowiskowych	3,5
Śledzę social media (Facebook, Tik-Tok, Instagram itp)	28,2

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wykres 2.4 Sposoby spędzania wolnego czasu przez ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Najbardziej popularnym sposobem spędzania wolnego czasu wśród ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów jest oglądanie telewizji – tę formę deklaruje blisko 3/4 badanych. Około 1/3 populacji deklaruje czytanie książek, spędzanie czasu na zabawach z dziećmi oraz śledzenie mediów społecznościowych (Facebook, Tik-Tok, Instagram itp.). Sposoby spędzania wolnego czasu wymagające większego zaangażowania osobistego lub obywatelskiego ankietowanych mieszkańców uzyskały zdecydowanie niższe poziomy wskaźnik. Sport, majsterkowanie, robótki ręczne uprawia co dziesiąty badany mieszkaniec Gminy Pawłów. Aktywności obywatelskie – jak uczestnictwo w działaniach świetlic środowiskowych czy aktywność społeczna – angażują bardzo niewielki odsetek ankietowanych, niewiele większy od błędu statystycznego.

Kontynuując kwestię aktywności obywatelskiej mieszkańców, przeanalizowane zostało w jakich formach aktywności w ciągu ostatnich 2 lat brali udział respondenci diagnozy potrzeb społecznych. Szczegółowe informacje odnośnie aktywności obywatelskiej respondentów przedstawia tabela 2.6 i wykres 2.5. Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednej formy aktywności.

Najczęściej deklarowaną formą aktywności społecznej jest uczestnictwo w wyborach do władz lokalnych i regionalnych oraz do władz krajowych – udział, w których deklaruje odpowiednio blisko 3/4 oraz ponad połowa respondentów. Inną popularną formą – w której zaangażowanie deklaruje blisko 1/4 badanych – był udział w zbiórce darów lub pieniędzy. Blisko 1/8 uczestników diagnozy potrzeb społecznych deklaruje

udział w zbiórkach internetowych. Pozostałe formy aktywności mają marginalne poziomy odpowiedzi. Biorąc pod uwagę reprezentatywność wyników badania i realnej frekwencji w wyborach w Gminie Pawłów – można ekstrapolować, że rzeczywiście mieszkańcy są raczej bierni obywatelsko.

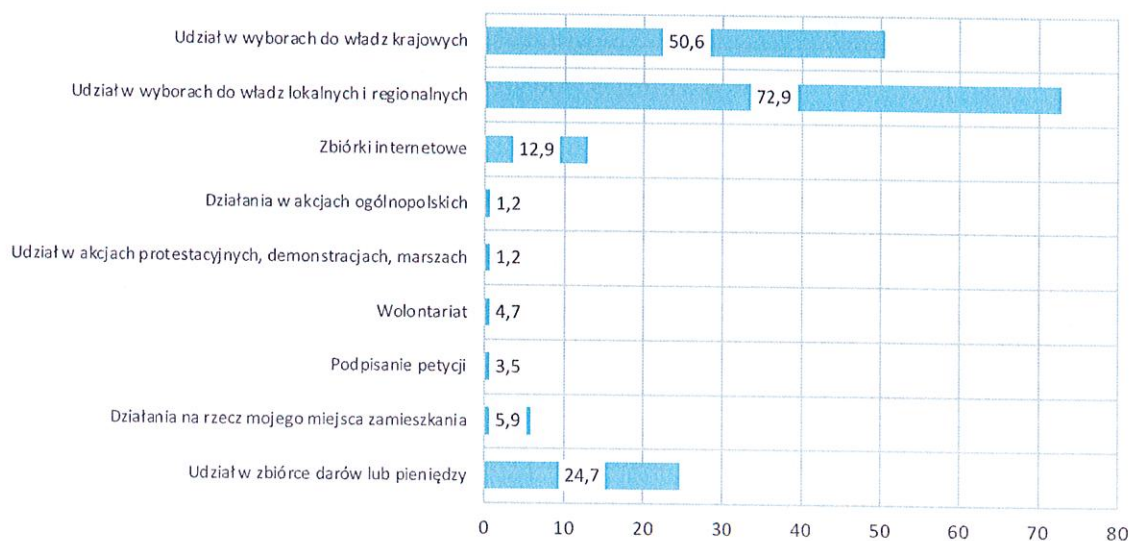
Tabela 2.6

**Formy aktywności obywatelskiej ankietowanych
mieszkańców Gminy Pawłów w okresie ostatnich 2 lat**

Wyszczególnienie	% odpowiedzi
Udział w zbiórce darów lub pieniędzy	24,7
Działania na rzecz mojego miejsca zamieszkania	5,9
Podpisanie petycji	3,5
Wolontariat	4,7
Udział w akcjach protestacyjnych, demonstracjach, marszach	1,2
Działania w akcjach ogólnopolskich	1,2
Zbiórki internetowe	12,9
Udział w wyborach do władz lokalnych i regionalnych	72,9
Udział w wyborach do władz krajowych	50,6

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

**Wykres 2.5 Formy aktywności obywatelskiej ankietowanych
mieszkańców Gminy Pawłów w okresie ostatnich 2 lat**

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Mieszkańcy Gminy Pawłów deklarują swój udział jedynie w obowiązkach obywatelskich oraz w działaniach jednorazowych lub epizodycznych (zbiórki). Istotnym deficytem jest niewielka ilość osób zaangażowanych w działania na rzecz własnego miejsca zamieszkania oraz systematyczną pracę ogólnospołeczną. Obszar aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Gminy wymaga intensywnej pracy i zmiany.

Kolejne istotne pytanie związane ze spędzaniem wolnego czasu przez mieszkańców Gminy Pawłów dotyczyło wydarzeń kulturalnych, w których brali oni udział. Szczegółowe informacje na ten temat przedstawia tabela 2.7 i wykres 2.6. Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego rodzaju wydarzeń.

Tabela 2.7

**Wydarzenia kulturalne, w których brali udział ankietowani
mieszkańcy Gminy Pawłów w okresie ostatnich 2 lat**

Wyszczególnienie	% odpowiedzi
W festynie / koncercie organizowanym na terenie gminy	58,8
Korzystałam/em z Gminnego Ośrodka Kultury w Pawłowie	17,6
Byłam/em w kinie	24,7
W imprezach organizowanych przez organizacje pozarządowe	3,5
W imprezach poza terenem Gminy	18,8
W imprezach ogólnopolskich	3,5

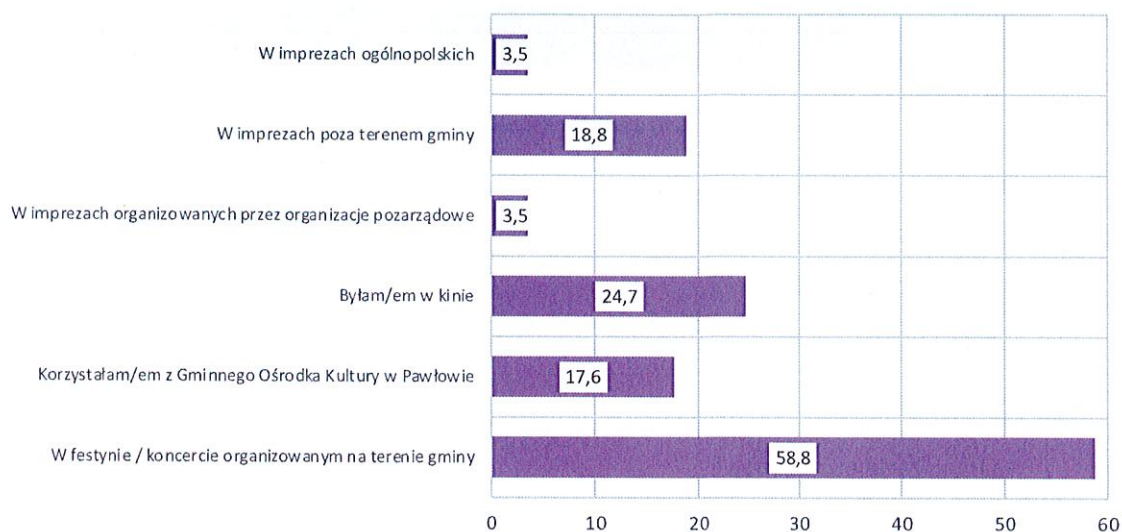
Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Najbardziej popularną formą wydarzenia kulturalnego, w którym uczestnictwo deklarowało blisko 60% ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów, było uczestnictwo w festynach organizowanych na terenie Gminy. Blisko 1/4 respondentów była w kinie. Około 1/5 uczestników badania uczestniczyło w imprezach poza terenem własnej gminy (Starachowice, Bałtów) albo skorzystała z Gminnego Ośrodka Kultury w Pawłowie – odpowiednio 18,8 i 17,6%.

Znikomy – zbliżony do błędu statystycznego odsetek odpowiedzi wskazuje, iż mieszkańcy Gminy Pawłów uczestniczą w imprezach organizowanych przez organizacje pozarządowe oraz w imprezach ogólnopolskich.

To kolejny sygnał iż konieczne jest inspirowanie aktywności mieszkańców Gminy.

Wykres 2.6 Wydarzenia kulturalne, w których brali udział ankietowani mieszkańcy Gminy Pawłów w okresie ostatnich 2 lat

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

2.2.3 Dylematy społeczne dotyczące mieszkańców Gminy Pawłów

W ramach pytań dotyczących dylematów społecznych poruszone zostały następujące kwestie – zaufanie społeczne, alkoholizm oraz inne problemy społeczne najważniejsze w oczach mieszkańców.

W pierwszej kolejności dokonano weryfikacji, do kogo ankietowani mieszkańcy Gminy Pawłów mają największe zaufanie. Szczegółowe informacje na temat poziomu zaufania respondentów przedstawia tabela 2.8 i wykres 2.7. Badani oceniali swój poziom zaufania w skali od 1 (wcale nie ufam) do 6 (bardzo mocno ufam).

Najwyższy poziom zaufania ankietowani mieszkańcy wyrazili do członków własnych najbliższych rodzin – 4,53, czyli pomiędzy *Ufam* a *Mocno ufam*. Nieco niższy, choć również wysoki poziom zaufania – wyższy niż w stosunku do przyjaciół i znajomych – respondenci diagnozy pokładają w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Pawłowie – 4,03 (poziom *Ufam*). Przyjaciele i znajomi uzyskali niepełny poziom *Ufam*.

Bardziej niż umiarkowanie badani w diagnozie społecznej ufają przedstawicielom służby zdrowia, władzom Gminy Pawłów oraz pracownikom szkół na terenie Gminy – odpowiednio 3,36, 3,30 i 3,26. Umiarkowanym poziomem zaufania obdarzają policję (3,04) oraz swoją parafię / kościół (3,03).

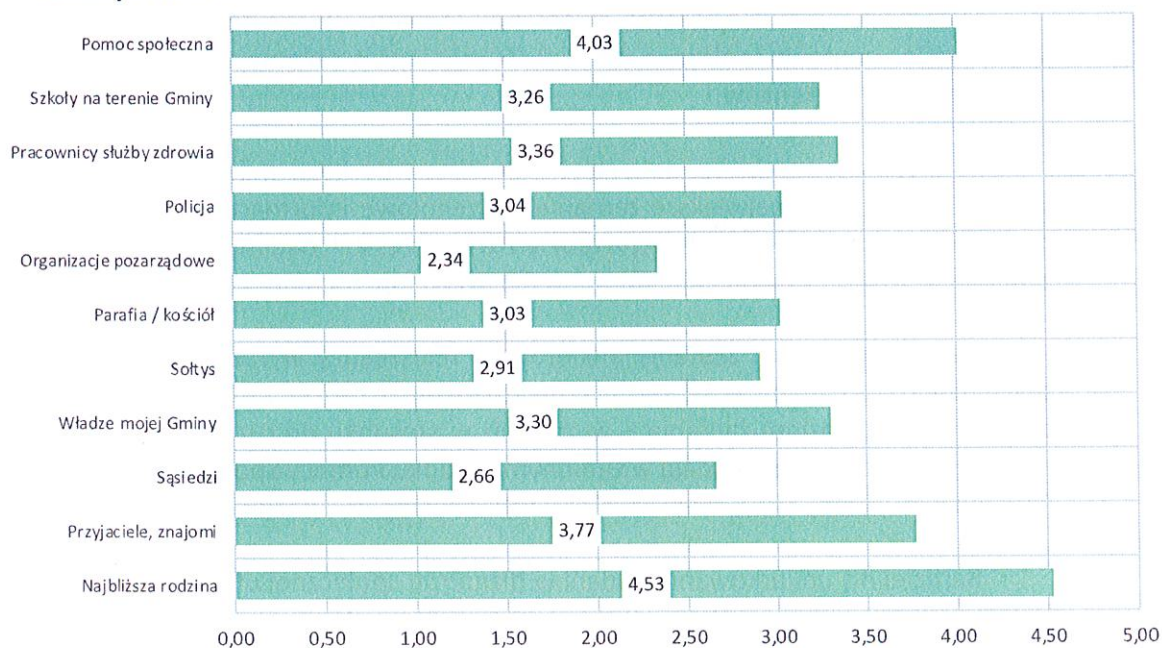
Tabela 2.8

Zaufanie społeczne ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów

Wyszczególnienie	Ocena (od 1 do 6)
Najbliższa rodzina	4,53
Przyjaciele, znajomi	3,77
Sąsiedzi	2,66
Władze mojej Gminy	3,30
Sołtys	2,91
Parafia / kościół	3,03
Organizacje pozarządowe	2,34
Policja	3,04
Pracownicy służby zdrowia	3,36
Szkoły na terenie Gminy	3,26
Pomoc społeczna	4,03

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wykres 2.7 Zaufanie społeczne ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Poniżej umiarkowanego poziomu zaufania badani w diagnozie społecznej, odnosili się do sołtysów (2,91), jeszcze bardziej ostrożnie w stosunku do sąsiadów (2,66). Najślabsze zaufanie – poniżej *Słabo ufam* – wyrażone zostało do organizacji pozarządowych.

Kolejną kwestią społeczną poruszaną w diagnozie potrzeb społecznych mieszkańców Gminy Pawłów był problem alkoholizmu. Respondenci odpowiadali na pytanie czy spotykają się osobiście z problemem alkoholizmu. Szczegółowe informacje na ten temat przedstawia tabela 2.9 i wykres 2.8.

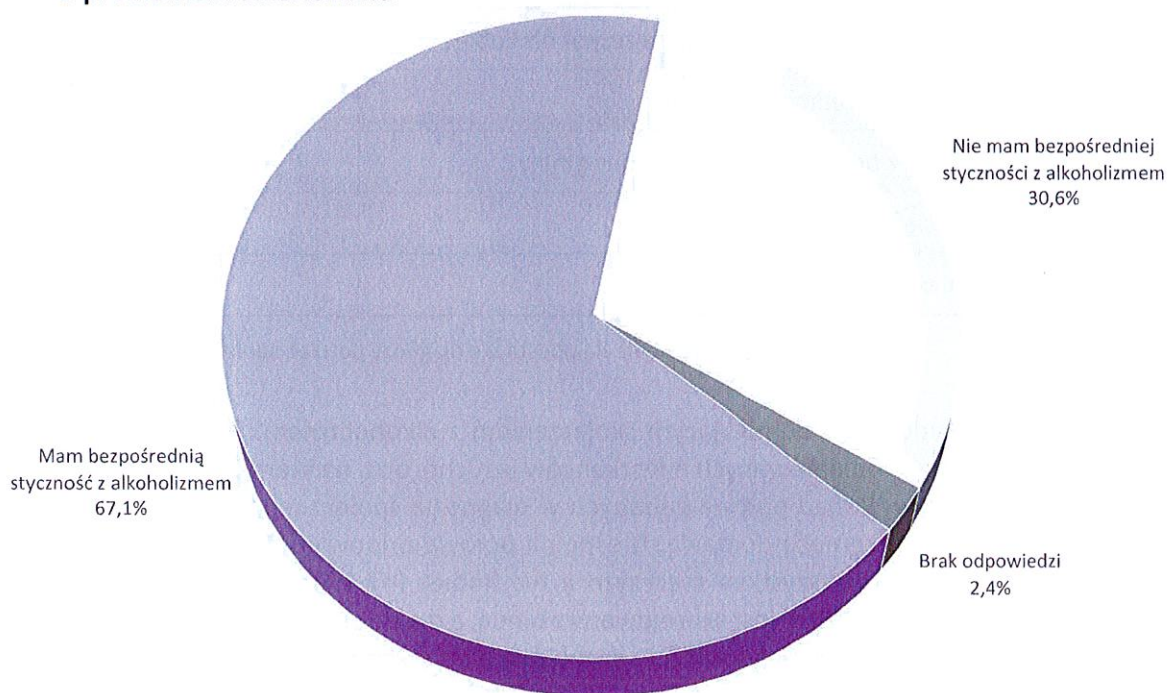
Tabela 2.9

Odsetek osób mających bezpośrednią styczność z problemem alkoholizmu

Wyszczególnienie	Liczba osób	%
Tak	57	67,1
Nie	26	30,6
Brak odpowiedzi	2	2,4
Razem	85	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wykres 2.8 Odsetek osób mających bezpośrednią styczność z problemem alkoholizmu

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wedle deklaracji ponad 2/3 ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów ma bezpośrednią styczność z problemem alkoholizmu (67,1%). Co istotne – poziom odpowiedzi na ten temat był identyczny zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet. Niespełna 1/3 badanych deklaruje, że nie miała bezpośrednią styczność z problemem alkoholizmu.

Ten rozkład odpowiedzi wskazuje, iż problem alkoholizmu jest jednym z istotnych problemów społecznych w Gminie Pawłów a przeciwdziałaniu mu powinno stanowić obszar intensywnych działań w ramach niniejszej *Strategii*.

Badani zostali również poproszeni o wskazanie skojarzeń, które mają w związku z alkoholizmem. Szczegółowe informacje na temat skojarzeń ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów z alkoholizmem przedstawia tabela 2.10 i wykres 2.9. Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego rodzaju skojarzenia.

Tabela 2.10

**Skojarzenia ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów
dotyczące alkoholizmu**

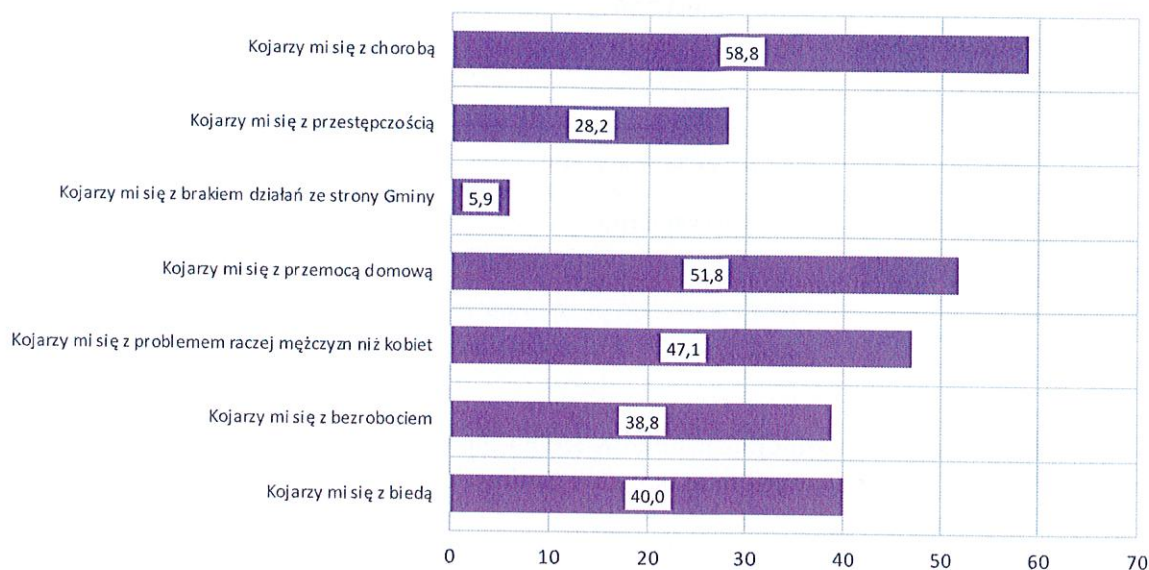
Wyszczególnienie	% odpowiedzi
Kojarzy mi się z biedą	40,0
Kojarzy mi się z bezrobociem	38,8
Kojarzy mi się z problemem raczej mężczyzn niż kobiet	47,1
Kojarzy mi się z przemocą domową	51,8
Kojarzy mi się z brakiem działań ze strony gminy	5,9
Kojarzy mi się z przestępczością	28,2
Kojarzy mi się z chorobą	58,8

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Zdecydowanie dominującym skojarzeniem z alkoholizmem, które pojawia się w odpowiedziach ankietowanych mieszkańców jest choroba, na które wskazuje blisko 60% respondentów. Ponad połowa badanych w diagnozie społecznej, widzi w alkoholizmie skojarzenie z przemocą domową. Niespełna połowa odpowiedzi wskazuje na problem dotyczący przede wszystkim mężczyzn a nie kobiet (47,1%). Dla 40% respondentów wskazuje, że alkoholizm jest skorelowany z biedą, a dla ponad 1/3 z bezrobociem. Ponadto 1/4 badanych mieszkańców widzi w problemie alkoholizmu asocjacje z przestępczością.

Co bardzo istotne, najrzadziej respondenci wskazywali brak działań ze strony władz samorządowych jako skorelowany ze zjawiskiem alkoholizmu.

Wykres 2.9 Skojarzenia ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów dotyczące alkoholizmu

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Ostatnim diagnozowanym obszarem były najważniejsze w oczach mieszkańców problemy społeczne w ich otoczeniu. Szczegółowe informacje na temat problemów wskazywanych jako najważniejsze przez respondentów przedstawia wykres 2.10 i tabela 2.11. Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego rodzaju problemów.

Tabela 2.11

Najważniejsze problemy społeczne w otoczeniu w oczach ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów

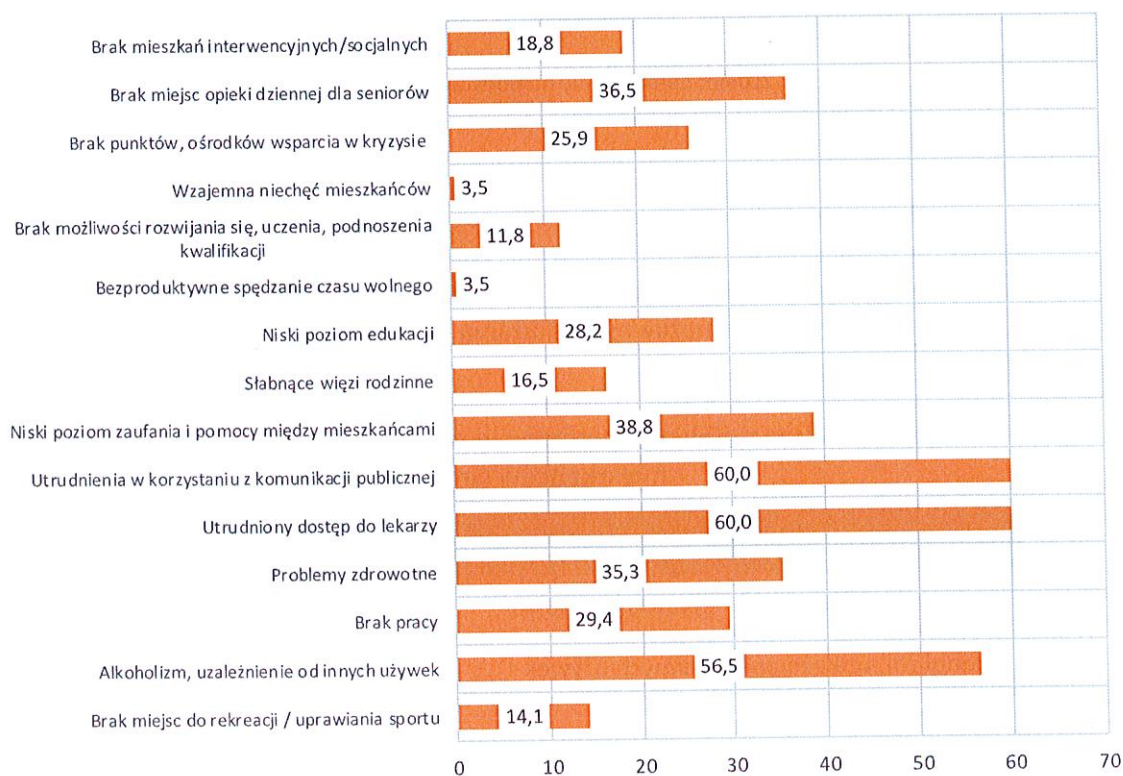
Wyszczególnienie	% odpowiedzi
Brak miejsc do rekreacji / uprawiania sportu	14,1
Alkoholizm, uzależnienie od innych używek	56,5
Brak pracy	29,4
Problemy zdrowotne	35,3
Utrudniony dostęp do lekarzy	0,0
Utrudnienia w korzystaniu z komunikacji publicznej	60,0
Niski poziom zaufania i pomocy między mieszkańcami	38,8
Słabnące więzi rodzinne	16,5
Niski poziom edukacji	28,2

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Pawłów na lata 2026-2032**

Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego	3,5
Brak możliwości rozwijania się, uczenia, podnoszenia kwalifikacji	11,8
Wzajemna niechęć mieszkańców	3,5
Brak punktów, ośrodków wsparcia w kryzysie	25,9
Brak miejsc opieki dziennej dla seniorów	36,5
Brak mieszkań interwencyjnych/socjalnych	18,8

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wykres 2.10 Najważniejsze problemy społeczne w otoczeniu w oczach ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Problem dotyczący mieszkańców Gminy Pawłów, na który najczęściej wskazują respondenci, to utrudnienia w korzystaniu z komunikacji publicznej oraz utrudniony dostęp do lekarzy, wskazywane przez 60% ankietowanych. Ponad połowa skarży się na alkoholizm oraz uzależnienia od innych używek. Ponad 1/3 respondentów diagnozy społecznej jak najważniejszy problem społeczny Gminy Pawłów wskazuje na niski poziom zaufania i pomocy między mieszkańcami, brak miejsc opieki dziennej dla seniorów oraz

problemy zdrowotne (odpowiednio 38,8, 36,5 i 35,3%). Jako istotny – dla ponad 1/4 badanych uznać można również brak pracy, niski poziom edukacji oraz brak punktów, ośrodków wsparcia w dla osób w kryzysie.

W dalszej kolejności, z niewielką – poniżej 1/6 wskazań, respondenci wymieniali brak mieszkań interwencyjnych lub socjalnych, słabnące więzi rodzinne, brak miejsc do rekreacji i uprawiania sportu wzajemną niechęć mieszkańców oraz na poziomie około 1/9 brak możliwości rozwijania się, uczenia, podnoszenia kwalifikacji. Pozostałe problemy społeczne ankietowani mieszkańcy Gminy Pawłów uznali za zdecydowanie mniej istotne.

2.2.4 Rekomendacje dotyczące działań w sferze społecznej

W ramach pytań dotyczących rekomendacji działań w sferze społecznej ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów poruszone zostały następujące kwestie – jakie działania uważają oni za pożądane i do jakich grup społecznych powinny być one skierowane.

W pierwszej kolejności dokonano weryfikacji, do kogo ankietowani mieszkańcy Gminy Pawłów skierowaliby wsparcie. Szczegółowe informacje na temat do jakich grup powinny być kierowane usługi społeczne przedstawia tabela 2.12 i wykres 2.11. Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednej grupy.

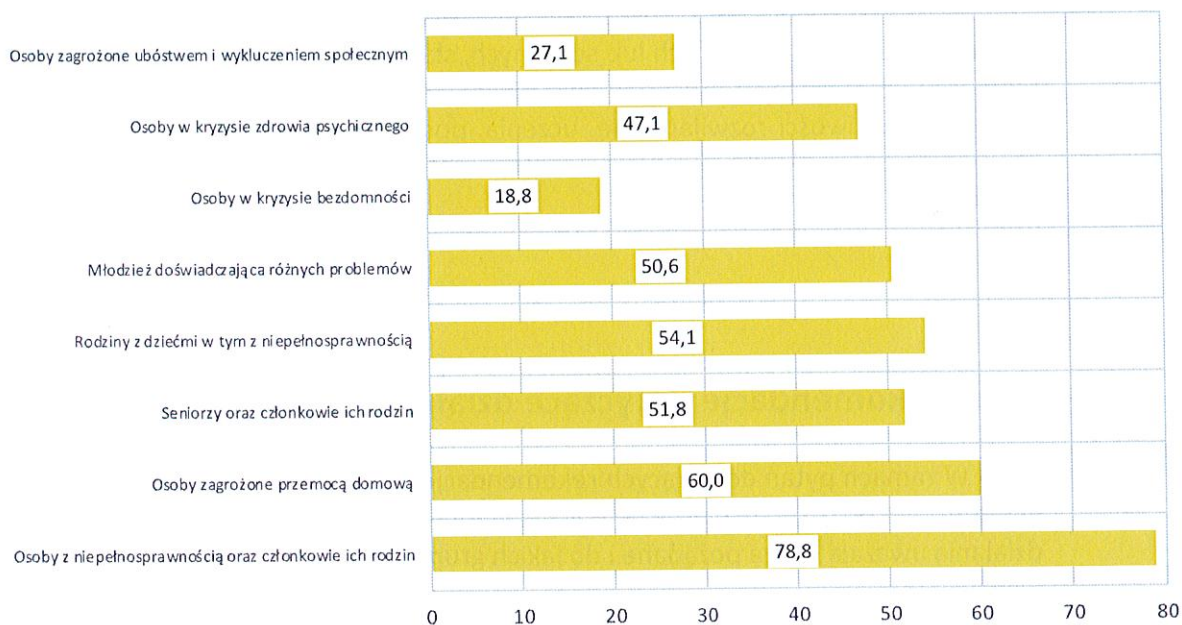
Tabela 2.12

Grupy, do których powinny być kierowane usługi społeczne w opinii mieszkańców Gminy Pawłów

Wyszczególnienie	% odpowiedzi
Osoby z niepełnosprawnością oraz członkowie ich rodzin	78,8
Osoby zagrożone przemocą domową	60,0
Seniorzy oraz członkowie ich rodzin	51,8
Rodziny z dziećmi w tym z niepełnosprawnością	54,1
Młodzież doświadczająca różnych problemów	50,6
Osoby w kryzysie bezdomności	18,8
Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	47,1
Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	27,1

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wykres 2.11 Grupy, do których powinny być kierowane usługi społeczne w opinii mieszkańców Gminy Pawłów

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

W pierwszej kolejności warto podkreślić wysoki poziom empatii ankietowanych mieszkańców Gminy Pawłów, którzy nie ograniczali się do wybranych grup, wskazując szeroki zakres koniecznych do podjęcia działań społecznych wspierających grupy w sytuacjach problemowych.

Z przedstawionych wyników krystalizują się obszary interwencji, które powinny obejmować następujące grupy społeczne:

- ✓ osoby z niepełnosprawnością oraz członkowie ich rodzin
- ✓ osoby zagrożone przemocą domową
- ✓ rodziny i dzieci w tym z niepełnosprawnością
- ✓ seniorzy i członkowie ich rodzin
- ✓ młodzież doświadczająca różnych problemów
- ✓ osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Kolejną kwestią poruszaną w diagnozie potrzeb społecznych mieszkańców były ich rekomendacje dotyczące konkretnych działań w sferze społecznej które powinny być podejmowane na rzecz wskazanych grup. Szczegółowe informacje na ten temat przedstawia tabela 2.13 i wykres 2.12. Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego działania.

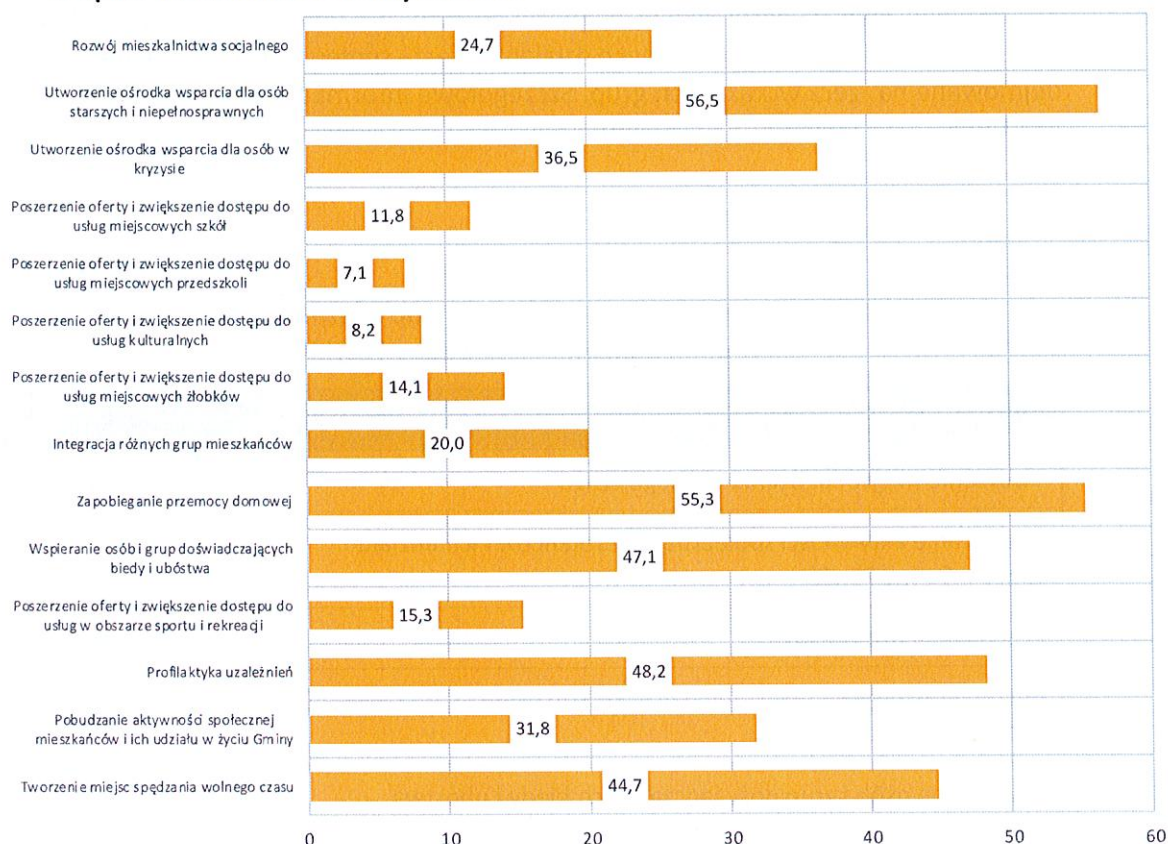
Tabela 2.13

**Działania, które powinny być kierowane do obszarów interwencji
w opinii mieszkańców Gminy Pawłów**

Wyszczególnienie	% odpowiedzi
Tworzenie miejsc spędzania wolnego czasu	44,7
Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i ich udziału w życiu Gminy Pawłów	31,8
Profilaktyka uzależnień	48,2
Poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług w obszarze sportu i rekreacji	15,3
Wspieranie osób i grup doświadczających biedy i ubóstwa	47,1
Zapobieganie przemocy domowej	55,3
Integracja różnych grup mieszkańców	20,0
Poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych żłobków	14,1
Poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług kulturalnych	8,2
Poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych przedszkoli	7,1
Poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych szkół	11,8
Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób w kryzysie	36,5
Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, np. dzienny dom pomocy, środowiskowy dom samopomocy	56,5
Rozwój mieszkalnictwa socjalnego	24,7

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Wykres 2.12 Działania, które powinny być kierowane do obszarów interwencji w opinii mieszkańców Gminy Pawłów

Źródło: opracowanie na podstawie diagnozy potrzeb społecznych Gminy Pawłów

Jako najbardziej priorytetowe ankietowani mieszkańcy Gminy Pawłów wskazali **utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych** oraz **zapobieganie przemocy domowej** – co znalazło się w ponad połowie wskazań, ale również miało swoje odzwierciedlenie w przeprowadzonych fokusach grupowych.

Blisko połowa mieszkańców Gminy Pawłów uczestniczących w badaniu rekomenduje **profilaktykę uzależnień**, **wspieranie osób i grup doświadczających biedy i ubóstwa** oraz **tworzenie miejsc spędzania wolnego czasu** (odpowiednio 48,2, 47,1 i 44,7%).

Jako równie priorytetowe – znajdujące się we wskazaniach od 1/3 do 1/4 ankietowanych – można także wymienić:

- ✓ utworzenie ośrodka wsparcia dla osób w kryzysie
- ✓ pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i ich udziału w życiu Gminy Pawłów
- ✓ oraz rozwój mieszkalnictwa socjalnego.

Wszystkie te działania znajdują swoje odzwierciedlenie w części realizacyjnej *Localny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Pawłów na lata 2026-2029* oraz w zakresie działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pawłowie.

2.3. Wyniki wywiadów pogłębionych

2.3.1 Przedstawiciele mieszkańców – decydenci i pracownicy sfery społecznej

W Grupowym Wywiadzie Pogłębionym (FGI) z przedstawicielami mieszkańców Gminy Pawłów z grupy decydentów i pracowników sfery społecznej uczestniczyło 16 osób. Wywiad został przeprowadzony w dniu 29 października 2025 w świetlicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Ambrożowie.

Analiza wniosków i rekomendacji na podstawie wywiadu pogłębionego z decydentami i pracownikami sfery społecznej.

Główne obszary problemowe

Podkreślenie wartości wspólnoty mieszkańców Gminy Pawłów, więzi społecznych, atrakcyjności miejsca oraz liderów lokalnych

Dostępność architektoniczna obiektów użyteczności publicznej – szkół, świetlic wiejskich, siedzib kół gospodyń wiejskich

Utworzenie dziennego domu opieki w Gminie Pawłów

Utworzenie rozporoszonych lokalnych centrów kultury w Gminie Pawłów

Działania integracyjne ukierunkowane na odbudowę więzi rodzinnych

Deficyty usług opieki wytchnieniowej – w formie pobytu dziennego i pobytu całonocnego – oraz usług aktywizacji społeczno-zdrowotnej dla osób z niepełnosprawnością oraz mam dzieci z niepełnosprawnością

Potrzeba utworzenia Środowiskowego Domu Samopomocy w Gminie Pawłów

2.3.2 Przedstawiciele mieszkańców – opiekunowie osób z niepełnosprawnością

W Grupowym Wywiadzie Pogłębionym (FGI) z przedstawicielami mieszkańców Gminy Pawłów z grupy opiekunów osób z niepełnosprawnością uczestniczyło 25 osób. Wywiad został przeprowadzony w dniu 29 października 2025 w świetlicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Ambrożowie.

Analiza wniosków i rekomendacji na podstawie wywiadu pogłębionego z opiekunami osób z niepełnosprawnością.

Główne obszary problemowe

Problem osamotnienia i deficytów wsparcia dla mam dzieci z niepełnosprawnością w tym deficyty aktywnego kontaktu i pomocy ze strony Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, deficyty konkretnych informacji

Uruchomienie projektu *Przyjazny Ośrodek Pomocy Społecznej* umożliwiający efektywne informowanie i skuteczne wsparcie dla opiekunów osób z niepełnosprawnością, w tym system SMS-owego powiadamiania o możliwościach i środkach dostępnych dla osób i dzieci z niepełnosprawnością

Uruchomienie bazy danych o usługach społecznych dostępnych dla mieszkańców Gminy Pawłów w szczególności dla opiekunów osób z niepełnosprawnością

Deficyty usług opieki wytchnieniowej – w formie pobytu dziennego i pobytu całodobowego – oraz usług aktywizacji społeczno-zdrowotnej dla osób z niepełnosprawnością oraz mam dzieci z niepełnosprawnością

Potrzeba uruchomienia zajęć integracji sensorycznej w szkole, pomocy psychologicznej oraz aktywnego podejścia szkoły do potrzeb rodziców osób z niepełnosprawnością

Utworzenie placówki gminnej świadczącej usługi specjalistyczne – usługi terapeutyczne, rehabilitacyjne, terapię zajęciową

Potrzeba stworzenia fundacji rodziców i opiekunów osób i dzieci z niepełnosprawnością służąca obronie ich praw i realizacji potrzeb oraz propagującej działania wspólnototwórcze

Realizacja usług pomocy prawnej, pomocy psychologicznej, pomocy terapeutycznej, grup wsparcia i grup samopomocowych

2.3.3 Przedstawiciele mieszkańców – młodzież

W Grupowym Wywiadzie Pogłębionym (FGI) z przedstawicielami mieszkańców Gminy Pawłów z grupy młodzieży uczestniczyło 25 osób. Wywiad został przeprowadzony w dniu 29 października 2025 w świetlicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Ambrożowie.

Analiza wniosków i rekomendacji na podstawie wywiadu pogłębionego z młodzieżą.

Główne obszary problemowe

Pozytywna ocena imprez organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury – koncertów, zajęć baletowych i tanecznych, zajęć plastycznych

Pozytywna ocena funkcjonującego klubu siatkówki, dostępności *Orlików* oraz możliwości tworzonych przez klub sportowy *Arka Pawłów*

Potrzeba dostępności szkół językowych na terenie Gminy Pawłów

Potrzeba rewitalizacji boisk szkolnych obejmująca również stworzenie możliwości do uprawiania innych gier zespołowych poza piłką nożną np. siatkówki

Stworzenie miejsc spotkań młodzieży w plenerze np. w okolicach szkół – wiaty umożliwiające wygodne siedzenie, możliwość grilla, miejsce ogniskowe, zadaszenie przed deszczem – oraz w formie stacjonarnej np. wykorzystanie świetli OSP – wyposażone w wygodne miejsca do siedzenia, w maszyny do sprzedaży napojów/poczęstunków, możliwość treningów fitness, dostęp do gier zręcznościowych / planszowych, możliwość ładowania telefonu

Deficyty infrastruktury – rewitalizacja świetlic dla młodzieży w Brzeziach i Nieczulicach, – renowacja placu zabaw w Łomnie z dodaniem nowych atrakcji np. *tyrolka*

Stworzenie wiat parkingowych dla rowerów, umożliwiających ich zabezpieczenie przed zaginięciem i deszczem

Deficyty infrastruktury – potrzeba stworzenia Scate parku / parku linowego / miejsca do wspinaczki tzw. *pająka*

Potrzeba organizacji międzyszkolnych zawodów sportowych w różnych dyscyplinach sportu oraz konkursów

Potrzeba organizacji koncertów, festiwali, dyskotek, imprez integracyjnych, połączonych ze wspólnymi ogniskami i wspólnym spędzaniem czasu

3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

3.1. Misja Gminy Pawłów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Zapobieganie zanikowi więzi i wykluczeniu społecznemu oraz integracja społeczna poprzez rozwój usług społecznych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności

Źródło: Opracowanie własne

3.2. Hierarchia i uzasadnienie wyboru celów strategicznych

Cele strategiczne określających stany, których osiągnięcie w poszczególnych sferach funkcjonowania Gminy Pawłów społeczność lokalna uznaje za pożądane. Definiują one wizję rozwoju w horyzoncie czasowym roku 2032. Na podstawie przeprowadzonych konsultacji określono w *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032* trzy cele strategiczne.

Cele operacyjne konkretyzują wizję sformułowane w poszczególnych *celach strategicznych* Gminy Pawłów w kontekście zidentyfikowanych głównych problemów dotyczących rodzin dotkniętych kryzysem wartości i funkcji, osób dotkniętych długotrwałym bezrobociem, osób dotkniętych długotrwałą chorobą i niepełnosprawnością, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze oraz osób

dotkniętych alkoholizmem i przemocą domową. Dla realizacji *celów strategicznych* określono 18 wynikających z nich *celów operacyjnych*.

W rozdziale czwartym określone są wskaźniki realizacji celów, zaś *cele operacyjne* zostały rozpisane w rozdziale piątym na listę zidentyfikowanych zadań, które mają ukazywać konkretne efekty, które Gmina Pawłów chce osiągnąć w okresie objętym *Strategią*.

Sformułowane w procesie społeczno-ekspertskim *cele strategiczne* i *operacyjne* zostały zaprezentowane w tablicach 3.1, 3.2, 3.3.

3.2.1. Cel strategiczny 1 *Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu*

W przypadku braku zdolności rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wyczerpaniu działań wspierających, dla dobra dziecka może być ono umieszczone w pieczy zastępczej (na podstawie orzeczenia sądu lub w przypadku pilnej konieczności). Piecza zastępcza ma charakter tymczasowy i dzieli się na formę rodzinną i instytucjonalną. Niestety na przestrzeni ostatnich lat proces ten przybiera na sile a ilość dzieci trafiających do pieczy zastępczej systematycznie się zwiększa, przy jednoczesnym deficycie zainteresowania pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu to system zaplanowanych działań, które mają pomóc przywrócić takim rodzinom zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania te wspomagają rodziców, mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, w taki sposób, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko, ze względu na jego dobro, zostałoby umieszczone w opiece zastępczej. Rodziny zagrożone kryzysem powinny być stale monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników medycznych i inne instytucje, w tym także – w razie potrzeby – przez Policję i kuratorów sądowych. Pomoc rodzinie rekomendowana jest w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, pomocy prawnej oraz organizowania spotkań dla rodzin, w tym grup wsparcia. Pomocą służą asystenci rodziny, rodziny wspierające oraz placówki wsparcia dziennego np. świetlica socjoterapeutyczna.

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 1

***EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA DLA RODZIN I DZIECI ORAZ OTOCZENIA RODZIN -
WYMAGAJĄCYCH POMOCY W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU***

Cel strategiczny 1	Cele operacyjne
EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA DLA RODZIN I DZIECI ORAZ OTOCZENIA RODZIN - WYMAGAJĄCYCH POMOCY W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU	1.1 System profilaktyki pozwalającej dzieciom pozostawać w prawidłowo funkcjonujących rodzinach biologicznych
	1.2 Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez kompleksowe wsparcie
	1.3 Promowanie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej świadczonych lokalnie oraz ograniczanie opieki instytucjonalnej
	1.4 System wsparcia i poradnictwa specjalistycznego dla rodziny i pieczy zastępczej
	1.5 Wsparcia dla organizacji pozarządowych działających w obszarze wsparcia dziecka i rodziny, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeciw-działania uzależnieniom
	1.6 Rozwój profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie dotkniętej skutkami izolacji wywołanej pandemią
	1.7 Wspieranie powstawiania i rozwoju poradnictwa diagnostyczno-konsultacyjnego dla dzieci z zaburzeniami FAS i FASD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów

Przykładem usług realizowanych na rzecz młodzieży w pieczy zastępczej i zagrożonej wykluczeniem oraz rodzin dotkniętych kryzysem w środowisku lokalnym jest rodzina wspierająca - rodzina z bezpośredniego otoczenia dziecka, czyli np. sąsiedzi czy rodzina zaprzyjaźniona. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Jednym z warunków niezbędnych do poprawy sytuacji osób młodych jest stworzenie warunków powszechnego dostępu do edukacji już od najwcześniejszych etapów wychowania i kształcenia tj. etapu edukacji przedszkolnej. Upowszechnienie edukacji przedszkolnej, a co za tym idzie, wyrównanie szans edukacyjnych dzieci, szczególnie z obszarów wiejskich, wymaga systemowego wdrożenia elastycznych form edukacji przedszkolnej przy jednoczesnym wzmocnieniu działającej sieci ośrodków przedszkolnych i uelastycznieniu ich oferty do rzeczywistych potrzeb dzieci i ich opiekunów. Jednocześnie niezbędne jest również przełamanie barier kulturowych poprzez przekonanie rodziców o znaczeniu wczesnej edukacji dla dalszego rozwoju dziecka i decyzji o skierowaniu dziecka do przedszkola. Istotnym elementem polityki wyrównywania szans edukacyjnych powinno być także wzmocnienie działań instytucji oświatowych ukierunkowane na pomoc młodym osobom, którzy ze względu na czynniki ekonomiczne, społeczne czy kulturowe znajdują się poza systemem szkolnictwa. Wsparcie w tym zakresie powinno umożliwić ukończenie danego etapu kształcenia oraz kontynuację nauki. Wsparcie merytoryczne udzielane przez instytucje systemu oświaty powinno być połączone z systemem wsparcia materialnego umożliwiającego uczniom, szczególnie z grup defaworyzowanych dostęp do materiałów dydaktycznych oraz częściowe pokrycie kosztów związanych z uczestnictwem w systemie oświaty.

Jednym z poważniejszych w swej istocie i skutkach problemów społecznych jest przemoc w rodzinie. Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Przemoc w rodzinie może przyjmować bardzo zróżnicowane formy m.in:

- ✓ fizyczna – polega na różnej gamie form zachowania o różnym stopniu nasilenia np. wymierzaniu policzków, biciu, kopaniu,
- ✓ seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (tj. gwałt, zmuszanie do oglądania filmów, zdjęć pornograficznych),
- ✓ psychiczna – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby lub tego, co do niej należy, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu, ubliżaniu, szantażowaniu,
- ✓ ekonomiczna / materialna – odmawianie lub ograniczanie dostępu do wspólnych środków finansowych lub odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwiania bądź ograniczanie podjęcia pracy zarobkowej, ale również niszczenie przedmiotów

Praca z rodzinami doświadczającymi problemów związanych z FAs/FASD w formie asystentury jest prowadzona w Polsce od ponad 10 lat. Asystenci pracują z rodzinami by

wzmocnić ich umiejętności opiekuńcze i wychowawcze a także by wspierać w kwestiach kluczowych dla domów i rodziny. Obejmuje to również doradztwo dla kobiet w ciąży. Rodziny rozwiązują swoje problemy życiowe na wielorakie sposoby. Niestety wiele wskazuje na to, że jednym ze sposobów na samokontrolę emocji jest alkohol, zaś picie alkoholu przez kobiety w ciąży może prowadzić do FAS i FASD. FAS i FASD powodują uszkodzenie mózgu i tworzących się narządów wewnętrznych. Dzieci, które w okresie prenatalnym były ekspozowane na alkohol, mogą mieć różne trudności rozwojowe: upośledzenie uczenia się, często pomimo prawidłowego rozwoju intelektualnego, opóźnienie rozwoju mowy, zaburzenia w komunikacji językowej, zaburzenia myślenia przy czynowo skutkowego, nadpobudliwość. Aby skutecznie przeciwdziałać epidemii FAS/FASD konieczna jest przede wszystkim profilaktyka spożywania alkoholu w ciąży, a w przypadkach choroby już istniejących – diagnozowanie FAS/FASD i innych deficytów (opóźnień neurorozwojowych, integracji sensorycznej i innych), terapia (m.in. pedagogiczna, psychologiczna, logopedyczna czy neurologopedyczna), konsultacje i poradnictwo, grupy wsparcia i szkolenia. Konieczny jest rozwój wszystkich form wsparcia by rodzice i pracownicy pomocy społecznej mogli lepiej rozumieć, co dzieje się z dziećmi i wiedzieli, jak je wspierać.

3.2.2. Cel strategiczny 2 *Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów*

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania problematyką starości i starzenia się, co niewątpliwie jest związane z szybko postępującymi zmianami demograficznymi. Starzenie się populacji Gminy Pawłów jest zjawiskiem zachodzącym w bardzo szybkim tempie. *Cel strategiczny 2* oraz powiązane z nim *cele operacyjne* poparte są tezą, że poznanie i analiza procesów starzenia się na wszystkich płaszczyznach życia nie tylko przyczyni się do pogłębienia ogólnej wiedzy o człowieku, ale również pozwoli na przygotowanie różnych sfer życia społeczno-gospodarczego na przyjęcie stale rosnącej populacji osób starszych. Cele operacyjne mają w praktyce realizować zasadę, że starość stanowi równie istotny i wartościowy etap życia jednostki, jak każdy poprzedni, a zadbanie o jakość życia, zabezpieczenie społeczne czy aktywność profesjonalną osób starszych są inwestycją w sytuacji nieuchronnych zmian demograficznych.

Zgodnie z prognozami, do 2050 roku odsetek osób starszych wzrośnie do 40% populacji Gminy Pawłów, zaplanowane cele operacyjne odzwierciedlają rosnącą rolę osób starszych we wspólnocie gminnej, zarówno w sensie pomocy społecznej jak i aktywizacji społecznej i zawodowej oraz kreowania i tworzenia warunków dla aktywności i samorganizowania się osób starszych – np. w klubach seniora, uniwersytetach trzeciego wieku, pełnienia funkcji tutorów zawodowych przez osoby z dużym doświadczeniem, kwalifikacjami czy te, które odniosły sukces zawodowy.

Tablica 3.2

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 2

**ZWIĘKSZONA DOSTĘPNOŚĆ I PODNIESIONA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH
REALIZOWANYCH NA RZECZ SENIORÓW, OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
ORAZ ICH OPIEKUNÓW**

Cel strategiczny 2	Cele operacyjne
<p>ZWIĘKSZONA DOSTĘPNOŚĆ I PODNIESIONA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH REALIZOWANYCH NA RZECZ SENIORÓW, OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNO- ŚCIĄ ORAZ ICH OPIEKUNÓW</p>	<p>2.1 Poprawa dostępności usług społecznych w tym środowiskowych usług społecznych, ukierunkowanych na aktywizację i wsparcie osób i dzieci z niepełnosprawnością</p>
	<p>2.2 Stosowane zasady aktywnego i zdrowego starzenia się oraz ograniczone występowanie chorób przewlekłych i ciężkich</p>
	<p>2.3 Zwiększenie udziału usług społecznych świadczonych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności oraz samoorganizacji osób starszych i z niepełnosprawnością</p>
	<p>2.4 Rehabilitacja społeczna i przestrzeganie praw osób z niepełnosprawnością</p>
	<p>2.5 Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności w dzieciństwie i przez całe życie</p>
	<p>2.6 Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnością oraz poprawa jakości ich życia oraz tworzenie pozytywnych postaw społecznych wobec nich</p>
	<p>2.7 Poprawa dostępności placówek służby zdrowia, skrócenie czasu oczekiwania na wizytę oraz likwidacja niedostatków kadr medycznych i pomocniczych</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów

Cel strategiczny 2 wpisuje się także w zasady projektowania uniwersalnego, przez które należy rozumieć projektowanie biorące pod uwagę różnorodność potrzeb ludzkich, uczestniczenie w życiu społecznym i równouprawnienie. Celem projektowania dla wszystkich jest stworzenie wszystkim ludziom równych szans brania udziału we wszystkich dziedzinach życia. Aby cel ten został osiągnięty, otaczająca nas architektura, przedmioty codziennego użytku, usługi, kultura i informacja – krótko mówiąc, wszystko co jest

stworzone przez ludzi i dla ludzi – powinno być dostępne i przystosowane dla każdej osoby w naszym społeczeństwie z możliwością adaptacji do zmian jakie progresywnie następują u każdego człowieka. Podwyższeniu poziomu równych szans zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego, tworzeniu odbioru Gminy Pawłów jako przyjaznej osobom starszym, niepełnosprawnym i przewlekle chorym mają służyć wszystkie zaplanowane cele operacyjne. Dostępność i projektowanie uniwersalne, a tym samym zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach jest stanem pożądanym w tym obszarze funkcjonowania Gminy

Niepełnosprawność nie jest wyłącznie zjawiskiem medycznym, czy problemem opiekuńczo – medycznym. Obejmuje wszystkie sfery rozwoju człowieka angażując przy tym potencjał rodziny o zasoby społeczne. Nakłady na wczesną terapię i pedagogiczne wspomaganie rozwoju mogą przyczynić się do ograniczenia w przyszłości wydatków na opiekę zdrowotną. Za jak najwcześniejszym zdiagnozowaniem zagrożeń i zaburzeń oraz podjęciem rehabilitacji, terapii i wspomaganie rozwoju dzieci przemawiają następujące przesłanki:

- ✓ Duża plastyczność centralnego układu nerwowego we wczesnym okresie rozwoju oraz związana z tym możliwość korekcji zaburzonych funkcji,
- ✓ Możliwość zahamowania rozwoju wielu zaburzeń, a czasami zatrzymanie niekorzystnych zmian,
- ✓ Duża podatność dzieci na działania rewalidacyjne.

Choroby przewlekłe są istotnym i coraz większym problemem w społeczeństwie. Są one zdecydowanie główną przyczyną śmiertelności i odpowiadają za około 86% wszystkich zgonów w Unii Europejskiej. Co roku dwa miliony ludzi umierają z powodu chorób układu krążenia – wielu z nich niepotrzebnie. Szacuje się, że 8% społeczeństwa ma cukrzycę. Podobna sytuacja – na lokalną skalę – ma miejsce w Gminie Pawłów. Wielu przypadkom chorób przewlekłych można zapobiec poprzez ograniczenie głównych czynników ryzyka, do których zalicza się palenie tytoniu, nadużywanie alkoholu, złe odżywianie i niedostateczną aktywność fizyczną. Władze Gminy Pawłów mają świadomość, że nie można ignorować tego problemu, stąd zaplanowane cele operacyjne i determinacja do podejmowania odpowiednich działań w tym zakresie. Obszarem oddziaływania powinno być także podnoszenie świadomości i ograniczanie czynników ryzyka wpływających na zdrowie i jakość życia osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych – zarówno w grupach docelowych, jak i ich otoczeniu społecznym.

3.2.3. Cel strategiczny 3 *Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi*

Skuteczność podejmowanych działań zależy bezpośrednio od dopasowania realizowanego wsparcia do zróżnicowanych potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem, poprzez ich właściwe zdiagnozowanie oraz kompleksowe podejście, uwzględniające specyfikę poszczególnych grup społecznych. Konieczne jest również stworzenie odpowiednich warunków instytucjonalnych dla podniesienia poziomu aktywności społecznej w Gminie poprzez udzielenie wsparcia organizacyjnego i kadrowego na rzecz instytucji realizujących zadania z zakresu edukacji i kultury w Gminie Pawłów.

Tablica 3.3

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 3

POLITYKA SPOŁECZNA SŁUŻĄCA AKTYWIZACJI I INTEGRACJI OSÓB DOTKNIĘTYCH SPRZĘŻONYMI PROBLEMAMI SPOŁECZNYMI

Cel strategiczny 3	Cele operacyjne
POLITYKA SPOŁECZNA SŁUŻĄCA AKTYWIZACJI I INTEGRACJI OSÓB DOTKNIĘTYCH SPRZĘŻONYMI PROBLEMAMI SPOŁECZNYMI	3.1 Zwiększenie udziału usług pomocy społecznej świadczonych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności
	3.2 Wysoka dostępność usług pomocy społecznej odpowiadających zapotrzebowaniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
	3.3 Systematyczne doskonalenie kadr instytucji pomocy społecznej i rynku pracy do aktualnych potrzeb
	3.4 Wspieranie finansowe i organizacyjne już istniejących oraz tworzenie nowych placówek udzielających wsparcia osobom zagrożonych i dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi
	3.5 Rozwój usług środowiskowych poprzez proces deinstytucjonalizacji, wzmocnienie organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów

Istotnym czynnikiem wpływającym na skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych jest infrastruktura pomocy społecznej. Wzrost powszechności dostępu do świadczeń pomocy społecznej wraz z rosnącą jakością usług są niezbędnymi elementami rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy i decydują w dużej mierze o poczuciu bezpieczeństwa społecznego. Innym istotnym uzupełnieniem działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów społecznych jest rozwijanie na terenie Gminy Pawłów usług pomocy społecznej świadczonych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności pozwalających zapobieganie sprzężonym problemom społecznym u ich źródła.

Uruchomienie tych podmiotów i mechanizmów infrastruktury społecznej jest warunkiem koniecznym do walki z wykluczeniem społecznym i zawodowym wśród osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi. Trudno sobie wyobrazić skuteczną politykę społeczną Gminy bez skutecznego zrealizowania tego celu strategicznego i operacyjnego.

Wsparciem dla przemian społecznych w Gminie Pawłów powinny być również skuteczne i nowoczesne usługi, świadczone przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Także dostosowane do funkcjonowania w sytuacji pandemii, kryzysu migracyjnego i innych zagrożeń powszechnych czy w zmieniającym się otoczeniu społecznym – np. poprzez możliwość skutecznego świadczenia zdalnej pracy socjalnej. Niezbędny w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze społecznym, jak i edukacyjnym czy zawodowym. Ponadto wobec zwiększonej liczby zadań z zakresu pomocy społecznej konieczne jest systematyczne wzmocnienie i doskonalenie kadr instytucji odpowiedzialnych za realizację tych działań. W szczególności dotyczy to pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej zajmujących się pomocą osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym, prowadzących działania w ramach aktywnej integracji zarówno społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej jak i zawodowej. W obecnej perspektywie budżetowej istnieje przestrzeń do skutecznego działania w tym zakresie w partnerstwie publiczno-publicznym np. z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Kielcach, który realizuje projekt **Koordinacja polityki społecznej w województwie świętokrzyskim**.

Trzeci sektor na terenie Gminy Pawłów wykazuje deficyty funkcji i realizowanych zadań w zakresie polityki społecznej. Można równocześnie zaobserwować niski poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych. Integralne znaczenie i bardzo poważne wyzwania stojące przed Gminą w zakresie polityki społecznej oraz waga problemów w tym obszarze, które wymagają rozwiązania determinuje konieczność zdecydowanego zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług pomocy społecznej. To zwiększenie powinno obejmować zarówno progres ilościowy – w sensie ilości realizowanych działań – jak i stymulowanie i inicjowanie powstawiania nowych organizacji, a także politykę kreowania innowacyjnych rozwiązań w polityce społecznej. Możliwą ścieżką jest uproszczanie zasad konkursów dla organizacji pozarządowych tak, aby jak największa liczba mogła brać w nich udział, co pozwoli na rozszerzenie oferty usług.

4. ZIDENTYFIKOWANE ZADANIA SŁUŻĄCE ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY PAWŁÓW

4.1. Lista zidentyfikowanych zadań i projektów

4.1.1. Cel strategiczny 1 *Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu*

Do realizacji celu strategicznego 1 *Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tabelicy 4.1 wraz z przewidywanymi źródłami finansowania. Kolorem zielony oznaczono projekty i zadania pochodzące wprost od uczestników diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów.

Tabela 4.1
Plan finansowania zidentyfikowanych zadań i projektów celu strategicznego 1
Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu

Nazwa działania / projektu	Planowana wartość zadania	Źródło danych	Realizator
Poradnictwo specjalistyczne dla rodzin z dziećmi	37 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Wsparcie dla opiekunów faktycznych/niefORMALNYCH	21 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Pawłów na lata 2026-2032**

Poradnictwo specjalistyczne dla osób zagrożonych przemocą domową	25 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Warsztaty dla rodziców z zakresu umiejętności wychowawczych	30 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Promowanie tworzenia grup samopomocowych rodzin w tym rodzin dzieci z niepełnosprawnością	34 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci z niepełnosprawnościami	70 000	Dotacje w ramach Działania FESW.09.01 <i>Aktywna integracja społeczna i zawodowa</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Usługi społeczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci	25 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Diagnozowanie FAS/FASD i innych deficytów (opóźnień neurorozwojowych, integracji sensorycznej i innych)	37 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Stworzenie miejsca spotkań dla młodzieży w plenerze oraz w formie stacjonarnej	100 000	Dotacje w ramach Programu <i>Innowacja Społeczne w Samorządzie</i> w naborach ogłaszanych Fundusz Współpracy	UG / NGO
Rewitalizacja boisk szkolnych, świetlic dla młodzieży i placów zabaw	100 000	Dotacje w ramach Programu <i>Innowacja Społeczne w Samorządzie</i> w naborach ogłaszanych Fundusz Współpracy	UG / NGO
Aktywna integracja w formie aktywizacji społecznej i edukacyjnej dla młodzieży	250 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	UG / NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów

4.1.2. Cel strategiczny 2 Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów

Do realizacji celu strategicznego 2 *Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tabeli 4.2 wraz z przewidywanymi źródłami finansowania. Kolorem zielony oznaczono projekty i zadania pochodzące wprost od uczestników diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów.

Tabela 4.2
Plan finansowania zidentyfikowanych zadań i projektów celu strategicznego 2
Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych
na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów

Rodzaj kosztu	Planowana wartość zadania	Źródło finansowania	Realizator
Realizacja i rozwój usług asystenckich - Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością	550 000	Program MRiPS <i>Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2026, 2027 ...</i> Finansowany ze środków państwowego funduszu celowego - <i>Fundusz Solidarnościowy</i>	GOPS / NGO
Opieka wytchnieniowa w formie pobytu dziennego i całonocnego dla osób z niepełnosprawnością	370 000	Program MRiPS <i>Opieka Wytchnieniowa dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2026, 2027...</i> Finansowany ze środków państwowego funduszu celowego - <i>Fundusz Solidarnościowy</i>	GOPS / NGO
Opracowanie i wdrożenie indywidualnych planów drogi życiowej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami	30 000	Dotacje w ramach Działania FESW.09.04 <i>Zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach</i>	GOPS

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Pawłów na lata 2026-2032**

Projekt Przyjazny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie	100 000	Dotacje w ramach Programu <i>Innowacja Społeczne w Samorządzie</i> w naborach ogłaszanych Fundusz Współpracy	UG / NGO
Objęcie osób starszych i osób z niepełnosprawnością usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	260 000	Dotacje w ramach Działania FESW.09.04 <i>Zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się	30 000		GOPS / NGO
Programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia	30 000		GOPS / NGO
Aktywizacja społeczna i zdrowotna służąca poprawie jakości życia osób starszych i osób z niepełnosprawnością oraz ograniczanie wykluczenia społecznego tych osób	250 000		GOPS / NGO
Program wspierania opiekunów nieformalnych osób starszych i osób z niepełnosprawnością poprzez rozwój wolontariatu opiekuńczego czy pomocy sąsiedzkiej	160 000		GOPS / NGO
Realizacja usług pomocy prawnej, pomocy psychologicznej, pomocy terapeutycznej, grup wsparcia i grup samopomocowych	160 000		GOPS / NGO
Stworzenie katalogu usług społecznych połączone z działaniem partnerskiego zespołu kooperacji w Powiecie Starachowickim	35 000	Dotacje w ramach Działania FERS 04.13 <i>Wysokiej jakości system włączenia społecznego</i> w partnerstwie z ROPS	UG / GOPS / PCPR
Zajęcia integracji sensorycznej, pomocy psychologicznej oraz aktywnego podejścia szkoły do potrzeb rodziców dzieci z niepełnosprawnością	250 000	Dotacje w ramach Działania 09.05 <i>Wsparcie rodzin oraz pieczy zastępczej</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	UG / NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów

4.1.4. Cel strategiczny 3 *Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi*

Do realizacji celu strategicznego 3 *Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi oraz ich opiekunów* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tablicy 4.3 wraz z przewidywanymi źródłami finansowania. Kolorem zielony oznaczono projekty i zadania pochodzące wprost od uczestników diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów.

Tabela 4.3
Plan finansowania zidentyfikowanych zadań i projektów celu strategicznego 3
Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji
osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi

Rodzaj kosztu	Planowana wartość finansowania	Źródło finansowania	Realizator
Przejście z opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej	250 000	Dotacje w ramach Działania FESW.09.04 <i>Zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Współpraca z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Kielcach przy realizacji projektu <i>Koordinacja polityki społecznej w województwie świętokrzyskim</i>	Nd	Dotacje, granty pilotażowe i innowacyjne oraz wsparcie merytoryczne w ramach FERS realizowanego przez ROPS	GOPS
Aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – wspieranie i motywowanie, aktywizacja społeczna, zapobieganie wykluczeniu społecznemu	250 000	Dotacje w ramach Działania FESW.09.01 <i>Aktywna integracja społeczna i zawodowa</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Rozwój opieki nieformalnej – tworzenie i rozwój miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	250 000	Dotacje w ramach Działania FESW.09.04 <i>Zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Pawłów na lata 2026-2032**

Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy w Gminie Pawłów	700 000	Dotacje na utworzenie środowiskowych domów samopomocy w ramach w naborów ogłaszanych przez ŚUW w Kielcach	GOPS
Program przejścia pracowników opieki instytucjonalnej do świadczenie usług w społeczności lokalnej	30 000	Dotacje, granty pilotażowe i innowacyjne oraz wsparcie merytoryczne w ramach FERS realizowanego przez ROPS	GOPS
Utworzenie Dziennego Domu Opieki dla seniorów i osób z niepełnosprawnością w Gminie Pawłów	700 000	Dotacje w ramach Działania FESW.09.04 <i>Zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych</i> w naborach ogłaszanych przez UM w Kielcach	GOPS / NGO
Deinstytucjonalizacja i rozwój usług dla osób przebywających w opiece instytucjonalnej	80 000		GOPS / NGO
Program wsparcia w zakresie przygotowania i wdrażania procesu deinstytucjonalizacji usług dla pracowników GOPS	70 000	Studia podyplomowe i programy szkoleniowe w ramach FERS realizowanego przez ROPS	GOPS
Program podnoszenia kompetencji w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych w obszarze pieczy zastępczej dla pracowników GOPS	50 000	Studia podyplomowe i programy szkoleniowe w ramach FERS realizowanego przez ROPS	GOPS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy potrzeb społecznych w Gminie Pawłów

5. WDRAŻANIE STRATEGII

Programowanie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032* obejmuje przygotowanie i uchwalenie dokumentu *Strategii* wraz z wykazem zidentyfikowanych i zaplanowanych projektów poprawiających sytuację w sferze społecznej na obszarze Gminy. Realizacja uchwalonej *Strategii* za pomocą zróżnicowanego instrumentarium będzie obejmować rozciągnięte w czasie etapy:

- opracowanie i uchwalenie,
- wdrażanie,
- monitorowanie i ewaluację,
- ocenę i aktualizację.

Schemat procesu wdrażania *Strategii* prezentuje rysunek 5.1

Rysunek 5.1

Źródło: Opracowanie własne

5.1. Dokumentacja procesu wdrażania

Proces wdrażania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032* będzie oparty na zasadach: jawności życia publicznego, personalnej odpowiedzialności za wykonywanie zadań oraz wieloletniego planowania. *Strategia* będzie wdrażana przez wyznaczone do tego podmioty przy wykorzystywaniu różnych narzędzi.

5.1.1. Zadania realizacyjne

Zadania realizacyjne są narzędziem służącym do osiągnięcia poprawy konkretnej sytuacji w sferze społecznej Gminy Pawłów. Zadania są opracowywane na podstawie przeprowadzonego procesu opracowania *Strategii*, w szczególności przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej Gminy i mają się przyczyniać do osiągnięcia stanów określonych w poszczególnych celach strategicznych i operacyjnych.

Zadania są realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie, wyznaczone przez Wójta Gminy Pawłów stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy, jednostki podległe oraz organizacje pozarządowe, środowisko i społeczeństwo obywatelskie i rodziny – jako partnerstwa publiczno-społeczne lub w ramach zadań zleconych przez samorząd gminny w konkursach otwartych.

Istnieje również możliwość realizacji zadań przez podmioty prywatne, zarówno w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego jak i zamówień publicznych. Ponadto podmioty administracji publicznej, zarówno jednostki podległe Wójtowi Gminy Pawłów, jak i podmioty administracji powiatowej, wojewódzkiej czy centralnej, mogą realizować projekty w ramach partnerstwa publiczno-publicznego.

5.1.2. Sprawozdania z realizacji *Strategii*

Sprawozdania z realizacji *Strategii* przygotowuje co 5 lat Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz wyznaczone przez Wójta Gminy Pawłów stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy w zakresie wdrażanych przez nie poszczególnych *Zadań* realizacyjnych. Sprawozdania opisują przebieg realizacji *Strategii* wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn

problemów i prezentacją propozycji ich przewyższenia. Istotnym elementem *Raportu* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych* i *operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań* i *projektów*, w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *zadania* i *projekty*.

Sprawozdania z realizacji *Strategii* są przedkładane Wójtowi Gminy Pawłów w terminie do 30 czerwca 2031 oraz 30 czerwca po zakończeniu ostatniego roku realizacji oraz prezentowane będzie na stronie WWW Gminy Pawłów.

5.1.3. Raport o Stanie Gminy Pawłów

Jest on zbiorem w możliwie największym stopniu ujednoliconych informacji o stanie Gminy obejmujących pełne spektrum jego życia. Przedstawia również sytuację Gminy Pawłów na tle powiatu i województwa. *Raport* opisuje stan Gminy na podstawie danych statystycznych w każdym roku realizacji *Strategii*, a uchwalany przez Radę Gminy jest w terminie do 31 maja. Publikacja jest dostępna na stronie WWW Gminy Pawłów.

5.2 Podmioty zarządzające realizacją *Strategii*

W zarządzaniu realizacją *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032* uczestniczą głównie niżej wymienione podmioty:

- ✓ Rada Gminy Pawłów
- ✓ Wójt Gminy Pawłów
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie

5.2.1. Rada Gminy

Rada Gminy podejmuje uchwały w sprawach przyjęcia i zmian *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032*.

Komisje stałe Rady mają wpisane w zakresy swoich działań monitorowanie i kontrolowanie realizacji *Strategii*, zwłaszcza poszczególnych *zadań* i *projektów* realizacyjnych oraz inicjowanie i opiniowanie zmian w jej zapisach.

5.2.2. Wójt Gminy

Wójt Gminy jest odpowiedzialny za wykonywanie uchwał Rady Gminy w sprawie przyjęcia i ewentualnych zmian *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032* oraz nadzór nad jej wdrażaniem. W tym celu Wójt Gminy powołuje podmioty wdrażające *Strategię* do których poza Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, należeć będą wyznaczone przez Wójta stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy, jednostki podległe oraz inne organizacje i instytucje, które będą bezpośrednio nadzorować wdrażanie *Zadań* realizacyjnych.

Na podstawie danych zawartych w sprawozdaniach z realizacji *Strategii*, *Raporcie o Stanie Gminy*, wyników audytów zewnętrznych realizacji poszczególnych projektów, wskaźniki realizacji i ewaluacja projektów oraz innych dokumentów i danych statystycznych Wójta Gminy wnioskuje do Rady Gminy o aktualizację *Strategii*. Aktualizacja może być dokonywana nie częściej niż raz w roku.

5.2.3. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest podmiotem kluczowym w procesie realizacji *Strategii*, równocześnie zbiera informacje o stopniu wykonania poszczególnych *zadań realizacyjnych* oraz osiągania celów operacyjnych oraz nadzoruje i przeprowadza konsultacje społeczne, a także zbiera informacje odnośnie wskaźników realizacji i ewaluacji projektów oraz wyniki audytów zewnętrznych projektów. W sprawozdaniach z realizacji *Strategii* GOPS informuje i przedstawia oceny oraz wnioski z postępów we wdrażaniu *Strategii*. GOPS wnioskuje do Wójta Gminy Pawłów w sprawie utworzenia nowych bądź likwidacji istniejących *zadań*.

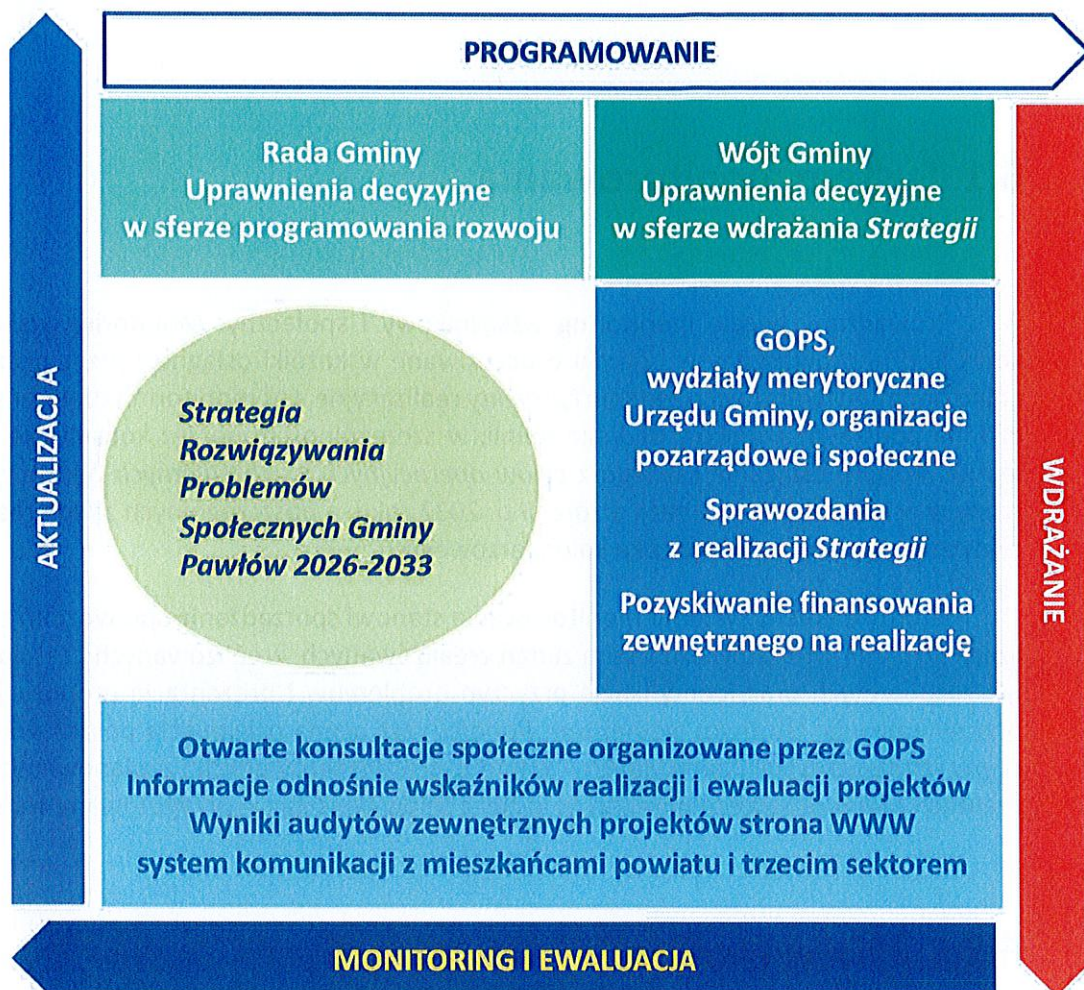
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej nadzoruje i animuje pozyskiwanie środków pomocy publicznej z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz innych dostępnych źródeł, które będą umożliwiać sfinansowanie realizacji *Strategii*.

5.2.4. Konsultacje społeczne

Dla opiniowania realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032* prowadzone będą otwarte konsultacje społeczne, organizowane i monitorowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Konsultacje mają stwarzać możliwość wypowiedzi mieszkańców, ekspertów oraz różnych organizacji i podmiotów w sprawach związanych z realizacją *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032*.

Rysunek 5.2

Podmioty zarządzające wdrażaniem *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032*

Źródło: Opracowanie własne

Materiały uzyskane w ramach procesu uspołeczniania wdrażania *Strategii* są na bieżąco analizowane przez GOPS. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pawłowie przygotowuje syntetyczny raport, przedstawiając w nim najważniejsze zagadnienia i wnioski zgłaszane w ramach konsultacji społecznych związane z wdrażaniem *Strategii*. Raport przekazywany jest Wójtowi Gminy, a także prezentowany będzie na stronie WWW Gminy Pawłów.

6. SPOSOBY MONITOROWANIA, AKTUALIZACJI, FINANSOWANIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ STRATEGII

6.1. System monitorowania

Prowadzony będzie monitoring wskaźnikowy i społeczny. Monitoring wskaźnikowy będzie prowadzony w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć przez poszczególne podmioty wdrażające *zadania i projekty* realizacyjne, zaś monitoring społeczny będzie na podstawie wyników badania opinii, w szczególności poprzez konsultacje społeczne. Poziom osiągnięcia każdego z *celów operacyjnych i strategicznych* będzie zmierzony w ostatnim roku realizacji *Strategii* tj. 2032 roku, a poszczególnych *zadań* realizacyjnych – na koniec każdego roku kalendarzowego.

Istotny element systemu monitorowania stanowi sporządzanie sprawozdań z realizacji *Strategii* wraz ze wskazaniem *zadań* zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem *Raportu* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych i operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań*, w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *zadania*.

6.2 Sposoby ewaluacji i aktualizacji

6.2.1 Ewaluacja

Ewaluacją objęte będą postępy w realizacji *Strategii* na dwóch poziomach: poszczególnych *zadań i celów operacyjnych*.

Ewaluacja *zadań i projektów* – w terminie do 31 marca każdego roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie raportów składanych do przez wyznaczone przez Wójta Gminy Pawłów podmioty i stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy i jednostki podległe, którzy będą

bezpośrednio nadzorować opracowanie i wdrażanie poszczególnych *zadań*. Materiał sprawozdawczy określa osiągnięty na koniec poprzedniego roku kalendarzowego poziom wskaźników przypisanych do każdego *zadania*. Następnie dokonywana jest ocena końcowa oraz formułowane są wnioski dla Wójta Gminy Pawłów.

Ewaluacja celów operacyjnych – w ostatnim roku realizacji, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie pomiarów wskaźników osiągniętych na koniec roku kalendarzowego, korzystając przy tym także z informacji z powszechnie dostępnych źródeł, ocen eksperckich, wyników monitoringu społecznego i konsultacji społecznych. Ocenę okresową wraz ze sformułowaniem wniosków wykonuje podmiot wskazany przez Wójta Gminy Pawłów i przekazuje ją Wójtowi i Radzie Gminy.

6.2.2. Aktualizacja

Wynikające z monitorowania i oceny wdrażania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032*, zmiany w zapisach dokumentu mogą być dokonywane na bieżąco przez Wójta Gminy Pawłów w *zadaniach* realizacyjnych na wniosek Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pawłowie. Ewentualne zmiany dotyczące *celów operacyjnych* i wybranych spośród nich priorytetów oraz *celów strategicznych* mogą być wprowadzone przez Radę Gminy po każdorazowej ich okresowej ocenie. Systematyczna aktualizacja *Strategii*, jest ukierunkowana na uwzględnienie w niej pojawiających się nowych zadań i wykorzystanie nowych możliwości.

Projekty uchwał w sprawie zmian w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032*, wymagają przed skierowaniem ich do komisji i na sesję Rady Gminy opinii Wójta Gminy Pawłów.

6.3 Finansowanie realizacji *Strategii*

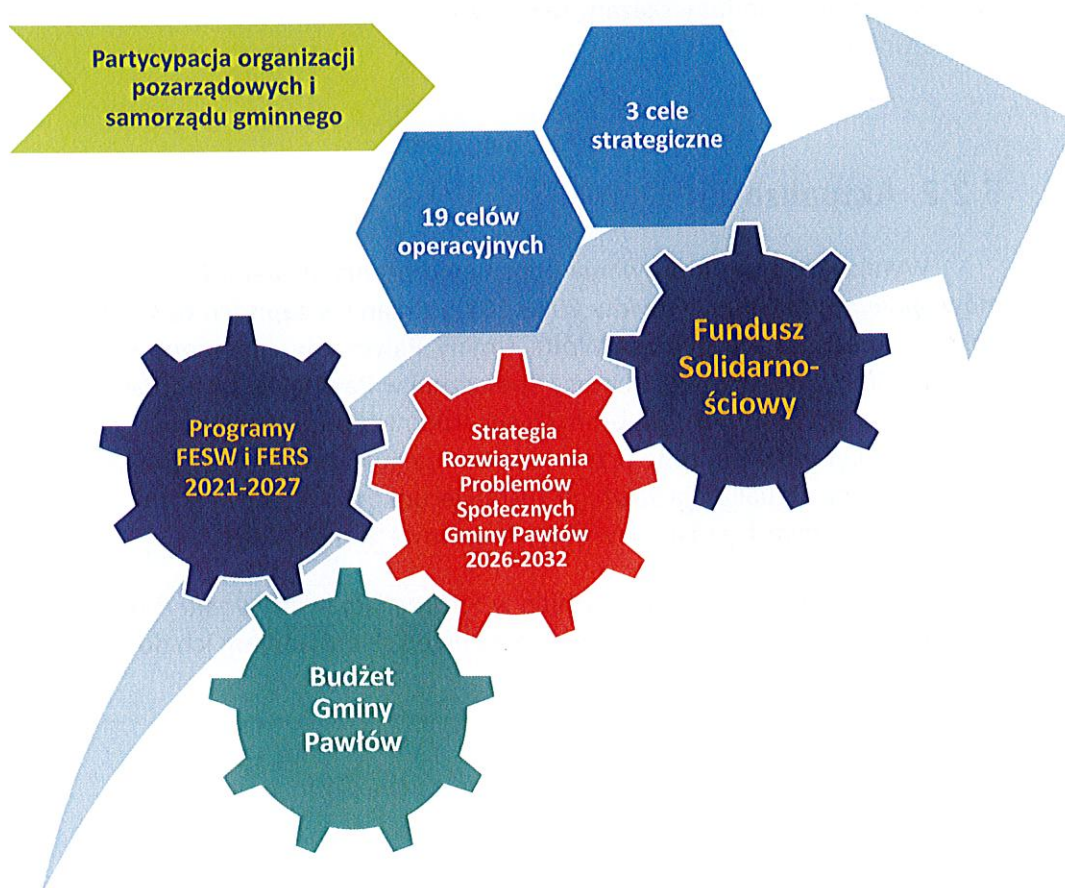
Finansowanie realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032* tylko w części zależą od budżetu Gminy. Schemat realizacji i finansowania *zadań* przedstawiono na rysunku 6.1.

Samorząd Gminy Pawłów ma ograniczone środki do bezpośredniego finansowania realizacji *zadań* niezbędnych do osiągnięcia *celów strategicznych* i *operacyjnych*. Jednak poprzez kształtowanie przestrzeni, stymulowanie rozwoju zasobów ludzkich i zapewnienie bezpieczeństwa w sferze społecznej tworzy warunki do rozwoju gospodarczego,

przyciągania inwestorów i pobudzania przedsiębiorczości mieszkańców. Utrzymanie wysokiego tempa rozwoju przy ograniczonych wolnych środkach budżetowych wymaga stosowania montażu finansowego opartego na partnerstwie publiczno-społecznym i publiczno-publicznym, wspieranego pozyskaniem środków bezzwrotnych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Rysunek 6.1

Schemat finansowania realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów 2026-2032*

Źródło: Opracowanie własne

Partnerstwo publiczno-społeczne jest formą finansowania realizacji projektów w sferze społecznej przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora – stowarzyszeń czy fundacji. Wobec ustawowego ograniczenia zadłużenia jednostki samorządowej do poziomu 15 i 60% jej dochodów budżetowych oraz obecnego poziomu zobowiązań montaż finansowy z wykorzystaniem organizacji trzeciego sektora w połączeniu ze środkami bezzwrotnymi pozyskanymi z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej stanie się ważnym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych.

Partnerstwo publiczno-publiczne jest formą finansowania *zadań* przez koncentrację środków publicznych – powiatowych, gminnych, województwa samorządowego i administracji centralnej. W latach 2026-2032 oraz w kolejnych okresach programowania może stać się jednym z istotnych źródeł środków na finansowanie *zadań* służących rozwiązywaniu problemów społecznych w Gminie Pawłów.

6.3.1. Lepsze wykorzystanie zasobów poprzez realizację usług na poziomie lokalnych społeczności

Panuje zgoda, że inwestowanie w opiekę instytucjonalną nie jest właściwym kierunkiem polityki publicznej. Jest tak, gdyż ze źródeł publicznych finansowane są usługi, które – jak wykazano – przynoszą niezadowalające rezultaty dla odbiorców. Należycie skonstruowane i zarządzane systemy środowiskowe, umożliwiające niezależne oraz wspierane życie, przynoszą lepsze rezultaty dla użytkowników – poprawę jakości życia oraz stanu zdrowia i możliwość wnoszenia wkładu w życie społeczne. W związku z tym inwestycja w takie usługi jest lepszym sposobem wykorzystania pieniędzy podatników.

W przypadku dzieci inwestycje w usługi, takie jak wczesne interwencje, wsparcie dla rodzin, reintegracja i wysokiej jakości opieka zastępcza, mogą zapobiec niekorzystnym zjawiskom, takim jak przedwczesne kończenie nauki, bezrobocie, bezdomność, uzależnienia, zachowania aspołeczne oraz przestępczość. Oprócz pozytywnego wieloletniego wpływu na dzieci, co powinno być najważniejszym czynnikiem brany pod uwagę, usługi takie pozwolą w perspektywie długoterminowej zaoszczędzić środki publiczne.

Badania dotyczące kosztów opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w zakresie zdrowia psychicznego w porównaniu z opieką instytucjonalną wykazały, że koszty pozostają w przybliżeniu na tym samym poziomie, natomiast jakość życia odbiorców oraz ich zadowolenie z usług wzrastają. Tam, gdzie opieka instytucjonalna okazała się tańsza, wynikało to z przeznaczenia na nią niewystarczających zasobów, co miało znaczący wpływ na niski poziom osiągniętych wyników.

6.4. Wspieranie rozwiązań na poziomie lokalnych społeczności i współpracy pomiędzy z organizacjami pozarządowymi

W opiece instytucjonalnej przebywa istotny odsetek osób niepełnosprawnych. Największą grupą pensjonariuszy są osoby niepełnosprawne intelektualnie, a zarazem mające problemy ze zdrowiem psychicznym. Ponieważ bardzo trudno jest dotrzeć do szczegółowych danych – informacje odnośnie do niepełnosprawności nie mają pełnej, ujednoczonej statystyki – informacje te należy traktować jako oszacowanie liczby osób objętych opieką instytucjonalną.

Rośnie liczba dzieci w różnych typach pieczy zastępczej i placówek pobytu stałego. Rodzaje placówek stacjonarnych to m.in.:

- ✓ szkoły z internatem,
- ✓ szkoły specjalne,
- ✓ domy dla małych dzieci,
- ✓ ośrodki dla dzieci z problemami wychowawczymi,
- ✓ zakłady dla nieletnich przestępców oraz
- ✓ placówki przygotowujące do życia po opuszczeniu zakładu.

Warto podkreślić, iż zwłaszcza dzieci niepełnosprawne lub uważane za takie są bardziej od innych narażone na umieszczenie w opiece instytucjonalnej i pozostanie tam przez długi czas, a wiele z nich – przez całe życie.

Nie są dostępne całościowe dane na temat liczby osób starszych objętych opieką instytucjonalną w Gminie Pawłów. Niemniej należy przyjąć, iż odsetek beneficjentów stacjonarnej opieki długoterminowej jest znacznie niższy niż osób objętych opieką domową. Wiele osób starszych pozostawało z niskimi dochodami i ograniczonym wsparciem, co prowadziło do wzrostu liczby osób starszych umieszczanych w Zakładach Opiekuńczo-Leczniczych i Domach Pomocy Społecznej.

W odniesieniu do osób niepełnosprawnych prawdopodobieństwo objęcia opieką instytucjonalną wzrasta wraz z wiekiem. Wyjaśnia to, dlaczego liczba kobiet w zakładach przewyższa liczbę mężczyzn, jako że kobiety żyją przeciętnie dłużej od mężczyzn. Ta statystyka wskazuje na poważne wyzwanie związane z zapewnieniem wsparcia: w miarę jak coraz więcej osób ze złożonymi potrzebami dożywa podeszłego wieku, niezbędne są dodatkowe usługi, aby zaspokoić ich potrzeby. W połączeniu ze wzrostem długowieczności społeczeństwa oraz występowaniem demencji i innych schorzeń upośledzających

funkcjonowanie zwiększa to presję na władze krajowe, regionalne i lokalne oraz służby socjalne i opiekę zdrowotną.

Na szczeblu Unii Europejskiej, ogólnokrajowym a także na poziomie *Programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027* i *Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji 2026-2028* podjęto ogólne zobowiązanie polityczne dotyczące przejścia od instytucjonalnych do form opieki świadczonych na poziomie społeczności lokalnych w przypadku wszystkich grup tj.

- ✓ rodziny i piecza zastępcza
- ✓ osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę i niepełnosprawność
- ✓ osoby w kryzysie zdrowia psychicznego
- ✓ osoby w kryzysie bezdomności
- ✓ aktywna integracja społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Najważniejsze uzgodnione w tym zakresie standardy stawiają przed samorządem Gminy Pawłów wymóg rozwijania usług świadczonych przez lokalne społeczności jako alternatywy dla opieki instytucjonalnej.

Skutecznemu realizowaniu *Strategii* służyć będzie współpraca z organizacjami sektora publicznego oraz organizacjami pozarządowymi. Podstawowymi sposobami inicjowania uczestnictwa kluczowych reprezentantów poszczególnych sektorów i realizowania współpracy będą partnerstwo publiczno-publiczne, partnerstwo publiczno-prywatne oraz aktywizowanie i wspieranie organizacji pozarządowych.

Partnerstwo publiczno-prywatne jest formą finansowania wydatków na sferę problemów społecznych przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora, szczególnie dla skutecznego pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na realizację *Strategii*. Wobec ustawowego ograniczenia zadłużenia jednostki samorządowej, ograniczonej dochodów budżetowych Gminy montaż finansowy z wykorzystaniem organizacji pozarządowych i środków bezzwrotnych z funduszy strukturalnych może stać się najważniejszym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych Gminy Pawłów.

Do sprawnego funkcjonowania i rozwoju Gminy Pawłów niezbędne jest poczucie wpływu mieszkańców na funkcjonowanie swojego otoczenia i sprawne działanie instytucji. Jedną z najważniejszych form aktywności obywatelskiej jest działalność organizacji pozarządowych, które powszechnie uznaje się za cenne dopełnienie – a czasem wręcz alternatywę – w realizacji zadań przez samorząd gminny. Ich walorem jest nie tylko

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Pawłów na lata 2026-2032**

znajomość lokalnej specyfiki, adekwatność i szybkość działania, ale także często niższy koszt osiągnięcia efektów. Inicjowanie współpracy będzie oparte na następujących zasadach:

- aktywizacji społeczności lokalnych,
- wielopłaszczyznowego wspierania organizacji pozarządowych,
- włączania społeczności lokalnych w rozwiązywanie lokalnych problemów i procesy zarządzania Gminą,
- wspierania aktywnych obywateli Gminy.

Najważniejsze kierunki działań wobec organizacji pozarządowych to włączanie społeczności lokalnych w proces realizacji *Strategii*, zarządzanie Gminą (zgodnie z regułą *open government*), a także w identyfikowanie najważniejszych problemów i oczekiwań w ramach konsultacji społecznych oraz wspieranie w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania projektów z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy

Marek Sieniek

UZASADNIENIE

Obecny dokument „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów na lata 2026-2032” jest kolejnym dokumentem strategicznym tego rodzaju opracowanym dla Gminy Pawłów.

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych...” musi być zgodna z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa i kraju oraz innymi dokumentami strategicznymi gminy. Ponadto dokument ten powinien:

- kształtować aktywny model polityki społecznej w gminie (współpraca wszystkich instytucji rządowych, samorządowych, pozarządowych oraz przedstawicieli biznesu),
- zakładać budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego.

Aktualizowana „Strategia...” musi być zgodna z założeniami polityki społecznej Unii Europejskiej dotyczącymi:

- zapewnienia wszystkim dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług,
- zapobiegania ryzyku „wykluczenia”,
- pomocy dla osób najbardziej narażonych na „wykluczenie” (wspieranie najuboższych),
- mobilizacji organizacji ze sfery polityki gospodarczej i społecznej.

W ramach prac nad aktualizacją „Strategii...” została przeprowadzona diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy w oparciu o dane będące w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (uzyskane w toku jego bieżącej działalności), Urzędu Gminy, Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach, Komendy Powiatowej Policji w Starachowicach oraz instytucji i organizacji współpracujących z GOPS. Wykorzystano także informacje z innych działających na terenie Gminy instytucji społecznych. Ponadto korzystano z dostępnych publikacji naukowych i statystyk (m.in. z danych Głównego Urzędu Statystycznego). Przeprowadzono również badania ankietowe łącznie 85 osób oraz wywiadów pogłębionych łącznie 70 przedstawicieli mieszkańców Gminy Pawłów – z grup decydentów i pracowników sfery społecznej, opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnością oraz młodzieży. Badania prowadzone były w listopadzie i grudniu 2025 roku.

Mając powyższe na uwadze, przedłożenie niniejszego projektu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pawłów na lata 2026-2032” do uchwalenia przez Radę Gminy w Pawłowie należy uznać za zasadne.

